

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

RISK MANAGEMENT

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ:

Τζαφέρου Χρυσούλα
Α.Μ. 2004021

Τσιολίκα Σοφία
Α.Μ. 2004019

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:
Ηλίας Μακρής

2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προοίμιο	9
----------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

1.1. Εισαγωγή	11
1.2. Στοιχεία Χρηματοοικονομικού Κινδύνου	12
1.2.1. Γενικά	12
1.2.2. Η δεκαετία των αλλαγών	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

2.1. Η έννοια του κινδύνου στον τραπεζικό κλάδο και η διαχείρισή του	16
2.1.1. Γενικοί τραπεζικοί κίνδυνοι	23
2.2. Γιατί είναι επιβεβλημένη η διαχείριση κινδύνων	24
2.3. Εργαλεία διαχείρισης κινδύνων	25
2.4. Διαχειριστικές δραστηριότητες	28
2.5. Ζημιές από δάνεια και προκαταβολές	28
2.6. Συναλλαγές συνδεδεμένων μερών	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

3.1. Γενικοί επενδυτικοί κίνδυνοι	33
3.1.1. Κίνδυνος αγοράς	33
3.1.2. Πιστωτικός κίνδυνος	34
3.1.3. Λειτουργικός κίνδυνος	35
3.1.4. Κίνδυνος εκκαθάρισης- διακανονισμού	35
3.1.5. Κίνδυνος ρευστότητας	36

3.1.5.1. Κατηγοριοποίηση του κινδύνου ρευστότητας	36
3.1.6. Συναλλαγματικός κίνδυνος	38
3.1.7. Κίνδυνος θεματοφυλακής	38
3.1.8. Κίνδυνος διασποράς	38
3.1.9. Κίνδυνος απόδοσης	38
3.1.10. Κίνδυνος πληθωρισμού	39
3.1.11. Κίνδυνος κράτους	39
3.1.12. Κίνδυνος μειωμένης εποπτείας	39
3.1.13. Φορολογικός Κίνδυνος	39
3.1.14. Συστηματικός κίνδυνος	40
3.1.15. Κίνδυνος επιτοκίου	40
3.1.16. Κίνδυνος διακανονισμού	40
3.1.17. Κίνδυνος συγκέντρωσης	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

4.1. Ορισμός Πιστωτικού Κινδύνου	41
4.1.1. Προσεγγίσεις και Μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των προσαρμογών της αξίας των ανοιγμάτων και των προβλέψεων	41
4.1.2. Συνολικό ποσό των ανοιγμάτων, μετά από λογιστικούς συμψηφισμούς	42
4.2 Τυποποιημένη μέθοδος	42
4.3 Μέθοδος εσωτερικών διαβαθμίσεων	43
4.4. Τεχνικές μείωσης κινδύνων	43
4.5. Πιστωτικός κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

5.1. Κίνδυνος αγοράς	45
5.2. Λειτουργικός κίνδυνος	45
5.2.1. Έννοια του λειτουργικού κινδύνου	45
5.3. Τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου	46
5.3.1. Μαθηματικοί τρόποι υπολογισμού λειτουργικού κινδύνου	46

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	51
Η ίδρυση της τράπεζας	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

6.1. Διαχείριση κινδύνων	52
6.2. Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου ως διακριτός τομέας επιχειρησιακής δράσης όπως ο κίνδυνος αγοράς και ο πιστωτικός κίνδυνος	52
6.2.1. Πιστωτικός κίνδυνος	54
6.2.2. Κίνδυνος αγοράς	54
6.2.3. Λειτουργικός κίνδυνος	55
6.2.4. Κίνδυνος επιτοκίων στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο και κίνδυνος ρευστότητας	56
6.3. Κεφαλαιακή επάρκεια	56
6.4. Εταιρική διακυβέρνησης	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

7.1. Το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας (Σημ: γνωστό ως Βασιλεία II) απαρτίζεται από τρεις πυλώνες	58
7.2. Μεθοδολογία της Τράπεζας για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου	61
7.3. Κατάλογος τυποποιημένων αιτιών συνεπειών	67
7.3.1. Κατηγοριοποίηση Αιτιών	67
Πίνακας 1. Κατάλογος Κινδύνων	69
7.4. Τυποποιημένες Κατηγορίες Γεγονότων ΛΚ 2007	71
Πίνακας 2. Κατηγοριοποίηση Ζημιολόγου Γεγονότος	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

8.1. Μέτρηση πιστωτικού κινδύνου - Βασικές αρχές	73
8.2. Moody's risk advisor	76
8.3. Λειτουργικότητα του συστήματος	77
8.4. Μεθοδολογία της ανάλυσης	78
8.5. Ανάλυση δεικτών στο expert component	80
8.6. Υπολογισμοί Δεικτών	81
8.6.1. Μικτό περιθώριο	81
8.6.2. Περιθώριο καθαρών κερδών	82
8.6.3. % Καθαρών κερδών προ φόρων στον Κύκλο Εργασιών	82
8.6.4. % Καθαρών κερδών προ φόρων / Σύνολο Ενεργητικού	82
8.6.5. Καθαρά κέρδη προ φόρων / Ενσώματη Καθαρή θέση	82
8.6.6. Κύκλος εργασιών / Συνολικό Ενεργητικό	83
8.6.7. % Αύξησης Κύκλου Εργασιών	83
8.6.8. Δείκτης Γενικής Ρευστότητας	83
8.6.9. Δείκτης Ειδικής Ρευστότητας (quick ratio)	84
8.6.10. Δείκτης Ταχύτητας Είσπραξης Απαιτήσεων	85
8.6.11. Δείκτης Χρόνου Παραμονής Αποθεμάτων	85

8.6.12. Δείκτης Παραμονής Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων	86
8.6.13. Δείκτης Ταχύτητας Κεφαλαίου Κίνησης	86
8.6.14. Δείκτης Ξένων προς Ίδια Κεφάλαια	87
8.6.15. Δείκτης Δανειακής Εξάρτησης με συμμετοχή των Λογαριασμών Τάξεως	87
8.6.16. Λειτουργικές Δαπάνες προς Κύκλο Εργασιών	88
8.7. Αναλύσεις εκτίμησης δεικτών (Ratio Assessment)	88
8.8. Συστατικά στοιχεία της ανάλυσης κάθε εκτίμησης δεικτών	90
Πίνακας 3 Εκτίμηση Δεικτών	91
8.9. Αξιολόγηση Δανειολήπτη	92
8.9.1. Γενικά	92
8.9.2. Περίληψη της αξιολόγησης του δανειολήπτη	92
8.10. Χρόνια λειτουργίας της επιχείρησης	92
8.11. Πιστωτικό παρελθόν	92
8.12. Κίνδυνοι λόγω δυσμενών γεγονότων (Risk Of Adverse Events)	93
Επίλογος	94

ΛΕΞΙΚΟ ΟΡΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	ΣΕΛ.
N.A.	=Νοτιοανατολικά 12
E.E..	=Ευρωπαϊκή Ένωση 12
Ε.Π.Ε.Υ	=Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών 28
Ο.Ο.Σ.Α.	=Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία & Ανάπτυξη 30
Π.Μ.Δ.	=Πολυμερείς Μηχανισμούς Διαπραγμάτευσης 39
Η.Π.Α.	=Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής 44
A/K	=Αμοιβαία Κεφάλαια 51
Σ.Υ.Ε.Τ.Ε.	=Σύλλογος Υπαλλήλων Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 58
Ε.Τ.Ε.	=Εθνική Τράπεζα Ελλάδος 58
Τ.Υ.Π.Ε.Τ.	=Ταμείο Υγείας Προσωπικού Εργαζομένων Εθνικής Τράπεζας 59
Ο.Τ.Ο.Ε.	=Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος 61
Γ.Σ.Ε.Ε.	=Γενικός σύλλογος εργαζομένων Ελλάδας 61
A.T.M.	=Αυτόματη Ταμειακή Μηχανή 63
A.E.	=Ανώνυμη Εταιρία 64
Δ.Σ.	=Διοικητικό Συμβούλιο 65
Τ.τ.Ε	=Τράπεζα Ελλάδος 67

Προοίμιο:

Η ανάπτυξη των χρηματαγορών και η συνεχώς αυξανόμενη χρήση πολύπλοκων τραπεζικών προϊόντων έχουν επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές στο περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται τα τραπεζικά ιδρύματα, για τα οποία η ελαχιστοποίηση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν, είναι μια συνεχής πρόκληση.

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, εξέδωσε στις 26 Ιουνίου, 2004, τη συμφωνία-πλαίσιο γνωστή ως Βασιλεία II ή Basel II, για τη διεθνή σύγκλιση των διατάξεων περί της επάρκειας κεφαλαίου και κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό τη σύγκλιση των πρακτικών των κρατών-μελών με τη διεθνή πρακτική, εξέδωσαν την 14η Ιουνίου, 2006, την Οδηγία 2006/48/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας τραπεζικών ιδρυμάτων και την Οδηγία 2006/49/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των τραπεζικών ιδρυμάτων, οι διατάξεις των οποίων εφαρμόζονται από την 1η Ιανουαρίου, 2007, σε κάθε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι σχετικές διατάξεις των νέων Οδηγιών ως προς την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων, αποτελούν ισοδύναμο πλαίσιο με τις διατάξεις της συμφωνίας-πλαισίου Basel II της Επιτροπής της Βασιλείας. Σύμφωνα με το άρθρο 123 της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ,¹ τα τραπεζικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν αξιόπιστες, αποτελεσματικές και πλήρεις στρατηγικές και διαδικασίες για την αξιολόγηση και τη διατήρηση σε συνεχή βάση του ύψους, της σύνθεσης και της κατανομής των εσωτερικών κεφαλαίων που θεωρούν κατάλληλα για την κάλυψη της φύσης και του επιπέδου των κινδύνων τους οποίους έχουν αναλάβει ή τους οποίους ενδέχεται να αναλάβουν ή να αντιμετωπίσουν.

Οι εν λόγω στρατηγικές και διαδικασίες πρέπει να υπόκεινται σε τακτική εσωτερική επανεξέταση ώστε να διασφαλίζεται ότι παραμένουν πλήρεις και αναλογικές προς τη φύση, την κλίμακα και την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων του τραπεζικού ιδρύματος.

¹ Βλέπε: Παράγραφος 67 της Ενότητας Α της Οδηγίας της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου προς τις τράπεζες για τον Υπολογισμό των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων και των Μεγάλων Χρηματοδοτικών Ανοιγμάτων.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

1.1. Εισαγωγή

Η επένδυση σε χρηματοπιστωτικά μέσα εγκυμονεί κινδύνους. Παρά το γεγονός ότι η κλιμάκωση των κινδύνων αυτών διαφέρει, εξαρτώμενη από ποικίλες παραμέτρους που θα παρατεθούν με συντομία στη συνέχεια, η διενέργεια επένδυσης σε χρηματοπιστωτικά μέσα συνεπάγεται πάντοτε έκθεση σε κινδύνους που δεν μπορούν να καλυφθούν πλήρως. Οι κίνδυνοι αυτοί συνίστανται, γενικώς, στη μείωση της αξίας της επενδύσεως ή, ακόμη, και στην απώλεια του επενδύμενου ποσού. Υπό περιστάσεις, μάλιστα, μπορεί να δημιουργηθεί υποχρέωση καταβολής από τον Πελάτη και επιπλέον ποσών από αυτά που αυτός επένδυσε, προς κάλυψη ζημίας που μπορεί να γεννηθεί.

Στη συνέχεια, υπό II. παρατίθενται οι γενικοί επενδυτικοί κίνδυνοι. Υπό III. εξειδικεύονται, ανά κατηγορία χρηματοπιστωτικών μέσων, οι βασικοί κίνδυνοι που εγκυμονεί κάθε κατηγορία απ' αυτά. Παρατίθενται οι κίνδυνοι που συνδέονται με χρηματοπιστωτικά μέσα ως προς τα οποία είναι δυνατή η κατάρτιση συναλλαγών μέσω της Εταιρίας. Τέλος, υπό IV., παρατίθενται οι επενδυτικοί κίνδυνοι που συνδέονται με τις κατ' ιδίαν επενδυτικές και παρεπόμενες υπηρεσίες. Και στο σημείο αυτό παρατίθενται οι κίνδυνοι που συνδέονται με τις επενδυτικές και παρεπόμενες υπηρεσίες που παρέχει στους πελάτες της η Εταιρία.

Επιστάται ιδιαιτέρως η προσοχή του Πελάτη στην ανάγκη να μελετήσει προσεκτικά το παρόν και να λάβει πολύ σημαντικά υπόψη του το περιεχόμενό του όταν λαμβάνει τις επενδυτικές του αποφάσεις, να αποφεύγει δε κάθε επένδυση και συναλλαγή, ως προς τις οποίες θεωρεί ότι δεν διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις ή την απαραίτητη εμπειρία.

Το κάθε τραπεζικό ίδρυμα αντιμετωπίζει μια νέα πρόκληση, καθώς θα πρέπει να αναπτύξει και να εφαρμόσει επιτυχώς τις δικές του εσωτερικές διαδικασίες και συστήματα για να διασφαλίσει ότι η κεφαλαιακή του επάρκεια είναι και θα παραμείνει μακροπρόθεσμα ικανοποιητική, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους σημαντικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει.

Η πολυδιάστατη έννοια του κινδύνου, ο εντοπισμός των διάφορων μορφών και η αλληλεπίδρασή τους, η προσπάθεια για τη λεπτομερή εκτίμηση και ποσοτικοποίηση των κινδύνων με την βοήθεια εξειδικευμένων μεθοδολογιών και πολύπλοκων επιστημονικών εργαλείων αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης τραπεζικής καθώς η ορθή διαχείριση τους διέπει τη λήψη σημαντικών αποφάσεων για την εύρυθμη και κερδοφόρα

ανάπτυξη των τραπεζών. Η επιτυχής τραπεζική πρακτική ισοδυναμεί με την επιτυχή διαχείριση των διαφόρων τύπων κινδύνων.

Στη σύγχρονη εποχή, που χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση των αγορών, τις μεταβολές στους κανονισμούς που τις διέπουν, τον εντεινόμενο ανταγωνισμό και συνεπώς την ανάπτυξη πολύπλοκων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η φύση και ο βαθμός των κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί - ανεξαρτήτως του μεγέθους, του χώρου δραστηριοποίησης ή της στρατηγικής τους - έχουν πολλαπλώς διευρυνθεί.

Ως αποτέλεσμα, απαιτείται από τα τραπεζικά ιδρύματα να εφαρμόζουν κατάλληλες διαδικασίες και συστήματα για να διασφαλίζουν ότι η κεφαλαιακή τους επάρκεια τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα είναι ικανοποιητική, λαμβανομένων υπόψη όλων των σημαντικών κινδύνων που αντιμετωπίζουν.

1.2. Στοιχεία Χρηματοοικονομικού Κινδύνου

1.2.1. Γενικά

Οι εκτιμήσεις για σταδιακή ανάκαμψη των μεγάλων οικονομιών στο τέλος του 2009 δεν επιτρέπουν την διατύπωση αισιόδοξων προβλέψεων για την ελληνική οικονομία. Η εταιρική κερδοφορία στην Ελλάδα αναμένεται να είναι αισθητά μειωμένη στο σύνολο του έτους, συμπέρασμα που προκύπτει αβίαστα από την πορεία της ατμομηχανής της ελληνικής οικονομίας, ήτοι του κλάδου των Τραπεζών.

Η λειτουργική κερδοφορία των τραπεζών το 2009 αναμένεται να επηρεαστεί αρνητικά από την επιβράδυνση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης και τον περιορισμό των εσόδων από προμήθειες και των λοιπών εσόδων. Επίσης, αρνητική επίδραση στην κερδοφορία θα έχει η αναμενόμενη αύξηση των προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, δεδομένης της καθοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου. Οι κυριότεροι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι είναι:

1. Η αναμενόμενη επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου δανείων εξαιτίας της σημαντικής υποχώρησης της οικονομικής δραστηριότητας, του αυξημένου ασφαλίστρου κινδύνου και της τάσης απομόχλευσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που παρατηρείται διεθνώς.
2. Η έκθεσή τους στις χώρες της Νοτιανατολικής Ευρώπης (περιλαμβανομένης και της Τουρκίας).
3. Οι επιπτώσεις από τη συνεχιζόμενη στενότητα ρευστότητας σε διεθνές επίπεδο.

Όσον αφορά στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων στο εσωτερικό, ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων ανήλθε σε 5% το 2008 από 4,5% το Δεκέμβριο του 2007. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται αποκλειστικά στη σημαντική επιδείνωση των σχετικών δεικτών για τα δάνεια προς τα νοικοκυριά (στεγαστικά δάνεια: 2008: 5,3%, Δεκέμβριος 2007: 3,6% - καταναλωτικά δάνεια: 2008:8,2%, Δεκέμβριος 2007: 6,0%), η οποία αντιστάθμισε την οριακή βελτίωση του λόγου των επιχειρηματικών δανείων σε καθυστέρηση (2008: 4,3%, Δεκέμβριος 2007: 4,6%).

Ο σχηματισμός ιδιαίτερα υψηλών προβλέψεων το 2008 συνέβαλε ώστε να αυξηθούν οι συσσωρευμένες προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο (2008: 6,6 δισ. ευρώ, 2007: 5,4 δισ. ευρώ). Παρά τη σημαντική αύξηση των προβλέψεων, η σχετικά μεγαλύτερη αύξηση των καθυστερήσεων είχε αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από προβλέψεις (2008: 48,9%, Δεκέμβριος 2007: 53,4%) και την αύξηση του λόγου των καθαρών καθυστερήσεων προς τα εποπτικά ίδια κεφάλαια (2008: 26%, Δεκέμβριος 2007: 16,8%).

Εκτίμηση των τραπεζικών στελεχών είναι ότι στο σύνολο του 2009 ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων θα ξεπεράσει το 7%. Στο πλαίσιο αυτό δεν αποκλείουν να αυξηθούν περαιτέρω οι συσσωρευμένες προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο. Έτσι, δεν είναι ακόμη σίγουρο ότι τα εποπτικά κεφάλαια που είναι αναγκαία για την κάλυψη των ελάχιστων απαιτούμενων δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας θα αντισταθμίσουν τις επιπτώσεις για την ποιότητα του χαρτοφυλακίου των τραπεζών από την επιδείνωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα.

Όσον αφορά στις δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζών σε αναπτυσσόμενες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και στην Τουρκία, στα τέλη του 2008 είχε παρατηρηθεί αύξηση του λόγου των δανείων σε καθυστέρηση. Ωστόσο, ενδιάμεσα οι ελληνικές τράπεζες διατήρησαν αμετάβλητο στο 100% περίπου το ποσοστό κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από συσσωρευμένες προβλέψεις, σχηματίζοντας σημαντικές προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο. Και όπως αναφέρουν οι διοικήσεις των τραπεζών στους πρώτους μήνες του 2009 οι χορηγήσεις νέων δανείων στις αγορές αυτές έχουν «παγώσει», ώστε σε περίπτωση επιδείνωσης των οικονομικών συνθηκών στις χώρες αυτές, να μην θα βρεθούν εκτεθειμένες σε πιστωτικό και συναλλαγματικό κίνδυνο.

Η ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος παρουσίασε επιδείνωση τους τελευταίους μήνες και ακόμη δεν έχει ανακάμψει, καθώς οι πηγές άντλησης ρευστότητας, τόσο στο ελληνικό όσο και στο διεθνές τραπεζικό σύστημα, παραμένουν ιδιαίτερα περιορισμένες. Αναλυτικότερα, ο δείκτης ρευστών διαθέσιμων στο τέλος του 2008 διαμορφώθηκε σε 19%

(Δεκέμβριος 2007: 23,2%) και ο δείκτης ασυμφωνίας ληκτότητας απαιτήσεων-υποχρεώσεων σε -7,3% (Δεκέμβριος 2007: -2,8%), έναντι ελάχιστων απαιτούμενων ορίων 20% και -20% αντίστοιχα. Από τα επίπεδα αυτά ακόμη απέχουμε σημαντικά.

Πάντως, η αξιοποίηση εκ μέρους των τραπεζών των μέτρων του σχεδίου για την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας και η μείωση των βασικών επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας συμβάλλουν στη σταδιακή αποκλιμάκωση του κόστους άντλησης κεφαλαίων και στη βελτίωση της ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος. Μέσω της έκδοσης ειδικών τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου οκτώ τράπεζες έχουν ήδη αντλήσει 4,4 δισ. ευρώ, ενώ δύο τράπεζες έχουν κάνει χρήση και του μέτρου της παροχής εγγυήσεων από το Ελληνικό Δημόσιο συνολικού ύψους 1 δισ. ευρώ για τη σύναψη δανείων, ενώ σύντομα αναμένεται αύξηση του ποσού αυτού. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κόστος των κεφαλαίων από τον εν λόγω πυλώνα προσδιορίζεται με βάση το επιτόκιο που δανείζεται το ελληνικό δημόσιο, το οποίο σταδιακά αποκλιμακώνεται. Στην τελική ευθεία εισέρχεται και η κεφαλαιακή ενίσχυση 11 τραπεζών με τη συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου, μέσω της απόκτησης προνομιούχων μετοχών. Οι εν λόγω τράπεζες έχουν λάβει έγκριση από την Τράπεζα της Ελλάδος για να αντλήσουν 4,5 δισ. ευρώ.

Τέλος, πρόβλημα για το ελληνικό και το διεθνές πιστωτικό σύστημα παραμένει η αυξημένη μεταβλητότητα στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων διεθνώς. Το σταθμισμένο για τον κίνδυνο αγοράς ενεργητικό μειώνεται, λόγω της μείωσης της αξίας των θέσεων που υπόκεινται σε κίνδυνο αγοράς, καθώς και της αναταξινόμησης των στοιχείων του ενεργητικού από το εμπορικό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών στο χαρτοφυλάκιο δανείων και απαιτήσεων με χρήση της ευχέρειας που παρέχει ο τροποποιημένος λογιστικός κανόνας mark-to-market².

Οι νέες συνθήκες ανταγωνισμού για τις ελληνικές τράπεζες στο περιβάλλον του ενιαίου νομίσματος και των χαμηλών επιτοκίων θα τις οδηγήσουν αναπόφευκτα σε έναν πόλεμο για τη διεύρυνση των μεριδίων αγοράς.

Νικητές και ηττημένοι στη μάχη αυτή, θα έχουν όλοι να αντιμετωπίσουν πολύ μεγαλύτερους κινδύνους από αυτούς που αντιμετώπιζαν ως σήμερα, «παίζοντας» στην κυριολεξία κορόνα-γράμματα την κερδοφορία, ακόμη και την υπόστασή τους αν αναλογιστεί κανείς την περίπτωση της άλλοτε κραταιάς Barrings στον βωμό της μεγέθυνσης του πελατολογίου και της αύξησης των εργασιών τους. Στο πλαίσιο της νέας πραγματικότητας στην οποία οδηγούνται οι τράπεζες, ο τομέας της Διαχείρισης Κινδύνων (Risk Management) θα αποκτήσει βαρύνουσα σημασία στον σχεδιασμό της δομής και της λειτουργίας τους

² <http://www.in.gr/AscNews/article.asp?lngEntityID=27510&lngDtrID=4>

προκειμένου να προσαρμοστούν με τα δεδομένα που ισχύουν για τις ξένες τράπεζες εδώ και μία 15ετία.

Πόσο έχει διαφοροποιηθεί όμως για τις τράπεζες το περιβάλλον των κινδύνων από τη δεκαετία του '70, όταν αυτές λειτουργούσαν κάτω από ένα σταθερό περιβάλλον, αυστηρά νομοθετημένο και με αποκλειστικό σκοπό τη συλλογή καταθέσεων και τη χορήγηση δανείων;

1.2.2. Η δεκαετία των αλλαγών

Τις πρώτες δραστικές αλλαγές στον τραπεζιτικό χώρο έφερε η δεκαετία του '80 και αυτές σχετίζονταν με την επίδραση του πληθωρισμού στις χρηματιστηριακές αγορές, την απελευθέρωση των αγορών και τον συναγωνισμό μεταξύ τραπεζών και εταιριών που προσέφεραν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Η παροχή αυτών των υπηρεσιών με κυμαινόμενα επιτόκια δημιούργησε «αναστάτωση» στον χώρο, ενώ η προσφορά καινοτόμων προϊόντων, όπως τα παράγωγα και τα futures, από νέους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς επέτειναν τον ανταγωνισμό στην αγορά. Οι αλλαγές αυτές γέννησαν κινδύνους, μεγαλύτερο ανταγωνισμό, αύξηση της δημιουργικότητας των τραπεζιτών, εξάλειψη των παλαιών φραγμών και μεγαλύτερη ευελιξία για το σύνολο του χρηματοοικονομικού συστήματος. Πάνω απ' όλα, οι αλλαγές αυτές επέφεραν την ανάγκη της διαχείρισης του κινδύνου από τις τράπεζες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

2.1. Η έννοια του κινδύνου στον τραπεζικό κλάδο και η διαχείρισή του

Ο τραπεζικός κίνδυνος είναι μια «κρυμμένη» ζημία που ενδέχεται να παρουσιαστεί στο μέλλον, ενώ πρέπει να υπολογιστεί και να αντισταθμιστεί εκ των προτέρων. Ο προϋπολογισμός αυτής της ζημίας και η ένταξή του στις λειτουργίες και τη λογική των αποφάσεων της τράπεζας είναι ένα πολύπλοκο και σύνθετο εγχείρημα - κλειδί για την ανάπτυξη και κερδοφορία των τραπεζών.

Η πολυδιάστατη έννοια του κινδύνου, ο εντοπισμός των διάφορων μορφών και η αλληλεπίδρασή τους, η προσπάθεια για τη λεπτομερή εκτίμηση και ποσοτικοποίηση των κινδύνων με την βοήθεια εξειδικευμένων μεθοδολογιών και πολύπλοκων επιστημονικών εργαλείων αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης τραπεζικής καθώς η ορθή διαχείριση τους διέπει τη λήψη σημαντικών αποφάσεων για την εύρυθμη και κερδοφόρα ανάπτυξη των τραπεζών. Η επιτυχής τραπεζική πρακτική ισοδυναμεί με την επιτυχή διαχείριση των διαφόρων τύπων κινδύνων. Στη σύγχρονη εποχή, που χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση των αγορών, τις μεταβολές στους κανονισμούς που τις διέπουν, τον εντεινόμενο ανταγωνισμό και συνεπώς την ανάπτυξη πολύπλοκων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η φύση και ο βαθμός των κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί - ανεξαρτήτως του μεγέθους, του χώρου δραστηριοποίησης ή της στρατηγικής τους - έχουν πολλαπλώς διευρυνθεί.

Η επικείμενη διεύρυνση της ΕΕ επιβραβεύει τη σημαντική πρόοδο των δύο γειτονικών μας χωρών³ ως προς τη μακροοικονομική σταθεροποίηση, τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και, βεβαίως, την εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών. Όπως και η διεύρυνση της ΕΕ με 10 νέες χώρες-μέλη το Μάιο του 2004, η επικείμενη διεύρυνση θα ωφελήσει όχι μόνο τις εντασσόμενες χώρες αλλά και τις άλλες χώρες-μέλη -- και ιδίως τη γειτονική Ελλάδα. Η διαδικασία της διεύρυνσης έχει δώσει ώθηση στον εκσυγχρονισμό και τις μεταρρυθμίσεις και έχει δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για εμπόριο και επενδύσεις για όλες τις χώρες της ΕΕ,

³ Βουλγαρία και Ρουμανία

ενώ ειδικότερα για τις 10 χώρες που εντάχθηκαν το 2004 έχει συμβάλει στην επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και τη σύγκλιση του βιοτικού τους επιπέδου προς εκείνο των πιο ανεπτυγμένων χωρών της ΕΕ. Επίσης, η ένταξη 10 νέων δυναμικών οικονομιών στις οποίες το κόστος εργασίας είναι χαμηλό έχει δώσει στην ΕΕ τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης.

Στα Δυτικά Βαλκάνια, αυτό οφειλόταν στις πολεμικές συγκρούσεις και την πολιτική αστάθεια που συνόδευσαν τη διάλυση της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας.

Στις άλλες χώρες των Βαλκανίων οφειλόταν στις ιδιαίτερα δυσμενείς συνθήκες κατά την αρχική φάση της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς, αλλά και στον βραδύ ρυθμό εφαρμογής των αναγκαίων μέτρων πολιτικής για τη μακροοικονομική σταθεροποίηση και την προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Όμως, με την εδραίωση της πολιτικής σταθερότητας και την ένταση των προσπαθειών στον τομέα της οικονομικής πολιτικής, οι οικονομικές επιδόσεις των περισσότερων Βαλκανικών χωρών βελτιώθηκαν σημαντικά από τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Ο ρυθμός ανάπτυξης έχει επιταχυνθεί, ο πληθωρισμός έχει μειωθεί, ενώ έχει υπάρξει σημαντική πρόοδος ως προς τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τη δημοσιονομική εξυγίανση.

Πρέπει να αναφέρουμε ότι η προοπτική τελικής ένταξης στην ΕΕ (ρητά ή έμμεσα αναγνωρισμένη) έχει λειτουργήσει ως καταλύτης για την υιοθέτηση πολιτικών μακροοικονομικής σταθεροποίησης και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις χώρες αυτές.

Οι χώρες των Βαλκανίων ασφαλώς εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις οικονομικής πολιτικής. Από τη σκοπιά της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ευρωσυστήματος θα επισημάνουμε ιδιαίτερα τα προβλήματα εκείνα που συνδέονται με την ισχυρή εγχώρια ζήτηση και εκδηλώνονται με πληθωριστικές πιέσεις και διευρυνόμενα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Στις χώρες με ανεξάρτητη νομισματική πολιτική [στις οποίες δεν περιλαμβάνεται η Βουλγαρία, που εφαρμόζει καθεστώς "επιτροπής συναλλάγματος"-currency board], οι προσπάθειες για μια πιο περιοριστική πολιτική (μέσω αύξησης των επιτοκίων) συχνά δεν έχουν αποδώσει, καθώς ενθαρρύνουν την περαιτέρω εισροή κεφαλαίων, ενώ η αποθάρρυνση των εισροών κεφαλαίου μέσω πραγματικής ανατίμησης των νομισμάτων εγκυμονεί κινδύνους για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και τη χρηματοοικονομική σταθερότητα των χωρών αυτών.

Στην ελληνική οικονομία, οι ικανοποιητικές μακροοικονομικές επιδόσεις κατά την περίοδο 1994-2006 (που είναι περίοδος συνεχούς ανάπτυξης) έχουν συμβάλει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Οι δημοσιονομικές ανισορροπίες είναι ακόμη μεγάλες παρά τη

σημαντική μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης τα δύο τελευταία χρόνια, ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος είναι αισθητά υψηλότερος από ό,τι κατά μέσον όρο στη ζώνη του ευρώ και έχει επιταχυνθεί εφέτος, ενώ μένουν ακόμη πολλά να γίνουν για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας παρά την αξιόλογη πρόοδο που έχει επιτελεστεί. Οι μακροοικονομικές ανισορροπίες που αντανακλώνται στην εμμονή του πληθωρισμού σε επίπεδα σημαντικά υψηλότερα από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδιαίτερα της ζώνης του ευρώ και στο υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι δυνατόν να υπονομεύσουν τις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας, αν δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα.

Η διατήρηση υψηλών ρυθμών ανάπτυξης σε μόνιμη βάση θα απαιτήσει διασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας και μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας ώστε η μελλοντική της ανάπτυξη να στηρίζεται στις εξαγωγές και τις επιχειρηματικές επενδύσεις και να αυξηθεί η διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα.

Η αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας είναι ιδιαίτερα επείγουσα και επιτακτική:

Πρώτον, επειδή η παγκοσμιοποίηση συνεπάγεται όχι μόνο νέες ευκαιρίες αλλά και ένταση του ανταγωνισμού.

Δεύτερον, επειδή η προβλεπόμενη γήρανση του πληθυσμού, αν δεν αντιμετωπιστεί εγκαίρως, θα επιβαρύνει σοβαρά τα δημόσια οικονομικά και θα έχει αρνητικές συνέπειες για το παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας.

Μια πλευρά της παγκοσμιοποίησης είναι και η διεύρυνση της ΕΕ, η οποία για την Ελλάδα συνεπάγεται αφενός αυξημένο ανταγωνισμό στην εγχώρια και στις εξωτερικές αγορές από χώρες που παράγουν με χαμηλό κόστος και αφετέρου ραγδαία αναπτυσσόμενες εξωτερικές αγορές στις οποίες μπορούν να κατακτήσουν θέσεις οι ελληνικές επιχειρήσεις. Η μέχρι τώρα εμπειρία είναι σαφώς θετική, όπως φαίνεται από τη σημαντική αύξηση του εμπορίου της Ελλάδος με τις χώρες των Βαλκανίων την τελευταία δεκαετία. Ταυτόχρονα, έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές άμεσες επενδύσεις στις χώρες αυτές από ελληνικές επιχειρήσεις που επιδιώκουν να ενισχύσουν την ανταγωνιστική θέση και τις προοπτικές τους στην ευρωπαϊκή αγορά.

Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα επί σειρά ετών παρουσιάζει θετική πορεία, ιδίως μετά την ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της λειτουργίας του στα μέσα της δεκαετίας του

1990 και την ένταξη της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ το 2001. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν σε μεγάλη υποχώρηση των επιτοκίων και στη μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου, ενώ συνέβαλαν στην εδραίωση ενός πιο σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Θετική επίδραση στην τραπεζική δραστηριότητα, ιδίως στη πιστωτική επέκταση, άσκησαν επίσης η επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και η αυξημένη ρευστότητα των τραπεζών λόγω της σημαντικής μείωσης των υποχρεωτικών καταθέσεων τους στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Η αποτελεσματικότητα και η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικού συστήματος ενισχύθηκαν από διαρθρωτικές μεταβολές.

Σ' αυτές περιλαμβάνονται οι εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζών, οι ιδιωτικοποιήσεις κρατικών τραπεζών και, πιο πρόσφατα, η επέκταση των εργασιών των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, κυρίως στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης.

Επιπλέον, η πρόοδος της τεχνολογίας της πληροφορικής επέτρεψε την προσφορά νέων προϊόντων, τον περιορισμό του λειτουργικού κόστους και την ανάπτυξη νέων μεθόδων διαχείρισης κινδύνων, συμβάλλοντας έτσι στον εκσυγχρονισμό και στην ενίσχυση της οικονομικής θέσης του πιστωτικού συστήματος.

Σύμφωνα με την αξιολόγηση που κάνει η Τράπεζα της Ελλάδος⁴, η έκθεση των ελληνικών τραπεζών στον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, ενώ η αποδοτικότητα και η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών παρέχουν ικανοποιητικό περιθώριο για τη διασφάλιση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν κίνδυνοι, ιδίως κίνδυνοι συνδεδεμένοι με τη μεγάλη πιστωτική επέκταση στην Ελλάδα αλλά και στις γειτονικές χώρες -- κυρίως την αύξηση των δανείων προς τα νοικοκυριά. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η ενίσχυση της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών, η οποία θα γίνει με την εφαρμογή των κανόνων του νέου εποπτικού πλαισίου ("Βασιλεία II") το 1007.

Θα πρέπει επίσης – με τη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων εποπτικών αρχών των γειτονικών χωρών και το συντονισμό της εποπτικής τους δραστηριότητας -- να ενισχυθεί η

⁴ Στις 5 Δεκεμβρίου 2006

εποπτεία των τραπεζών στις επιμέρους χώρες όπου δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες.

Η δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Νοτιοανατολικής (ΝΑ) Ευρώπης παρουσιάζει αύξηση από το 1993 αλλά αποκτά σημαντικές διαστάσεις από το 2002 και εξής, όταν πλέον διαμορφώθηκαν κατάλληλες συνθήκες τόσο στις χώρες αυτές όσο και στην Ελλάδα. Όπως προαναφέραμε, οι πολιτικές μακροοικονομικής σταθεροποίησης και μεταρρυθμίσεων στις χώρες αυτές άρχισαν να αποδίδουν από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, δημιουργώντας τις αναγκαίες συνθήκες για ανάπτυξη του τραπεζικού τομέα. Ταυτόχρονα, τα περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα στις χώρες της περιοχής ιδιωτικοποιήθηκαν και αναδιοργανώθηκαν με την ουσιώδη συμβολή πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες με τις οποίες έχουν σημαντικές εμπορικές σχέσεις, όπως είναι η Αυστρία, η Ιταλία και η Ελλάδα.

Η είσοδος ξένων τραπεζών στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης έχει συμβάλει σημαντικά όχι μόνο στην αύξηση της τραπεζικής δραστηριότητας αλλά και στην ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού τομέα στις χώρες αυτές, με προφανή οφέλη για τις οικονομίες τους. Οι ξένες τράπεζες στις χώρες αυτές έχουν συμβάλει μεταξύ άλλων στην εισαγωγή νέων προϊόντων και στην υιοθέτηση βελτιωμένων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης και διαχείρισης κινδύνου, ενώ η στενή πιστωτική σχέση των θυγατρικών τραπεζών ή των υποκαταστημάτων με τη μητρική τράπεζα μειώνει την πιθανότητα κινήσεων κεφαλαίου που θα είχαν αποσταθεροποιητικές συνέπειες για τα τραπεζικά συστήματα και τις οικονομίες των χωρών αυτών.

Ο βαθμός διείσδυσης των ελληνικών τραπεζών ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην τραπεζική αγορά της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, δηλαδή χωρών που είναι υπό ένταξη στην ΕΕ και ταυτόχρονα έχουν πραγματοποιήσει μεγάλη πρόοδο στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Σημαντική διείσδυση έχει σημειωθεί επίσης στην τραπεζική αγορά της Αλβανίας, της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της Σερβίας, ενώ πρόσφατα το ενδιαφέρον των ελληνικών τραπεζών εστιάζεται και στην αγορά της Τουρκίας με τις σημαντικές συμφωνίες εξαγοράς τριών τραπεζών.

Μέχρι το τέλος του 2005, οι ελληνικές τράπεζες διέθεταν στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης 18 θυγατρικές τράπεζες και 6 δίκτυα υποκαταστημάτων, με περίπου 1000 υπηρεσιακές μονάδες, στις οποίες απασχολούνταν περίπου 15.000 εργαζόμενοι. Οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν πλέον σημαντικό μερίδιο αγοράς στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης. Με βάση στατιστικά στοιχεία για το 2005, μεγαλύτερο μερίδιο καταγράφεται στην ΠΓΔΜ (26% ως προς το ενεργητικό), τη Βουλγαρία (20%) και την Αλβανία (17%) και μικρότερο μερίδιο στη Ρουμανία (12%) και τη Σερβία (11%).

Δοθέντος του μικρού μεγέθους της εγχώριας αγοράς και της αναμενόμενης έντασης του ανταγωνισμού, η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό τις επιτρέπει να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες ανάπτυξης που παρέχουν οι αγορές αυτές, να διαφοροποιήσουν τις πηγές εσόδων, αλλά και να αυξήσουν το μέγεθος τους, το οποίο παραμένει σχετικά μικρό συγκρινόμενο με το μέσο μέγεθος των τραπεζών στις χώρες της ΕΕ. Η επέκταση των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών έχει συμβάλει ήδη στη βελτίωση των αποτελεσμάτων τους.

Τα ακαθάριστα έσοδα από τις δραστηριότητες στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης ως ποσοστό των συνολικών εσόδων προσέγγισαν το 10% το 2005. Αντίστοιχα, έχουν αυξηθεί ταχύως και τα κέρδη προ φόρων από τις δραστηριότητες αυτές. Θέλω να επισημάνω ότι υπάρχει δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης των τραπεζικών εργασιών και του τραπεζικού τομέα γενικότερα στις χώρες αυτές, καθώς ο δανεισμός του ιδιωτικού τομέα ως ποσοστό το ΑΕΠ παραμένει σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από ό,τι στη Ελλάδα και τη ζώνη του ευρώ.

Για το μέλλον, υπάρχει η προοπτική της σταδιακής ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – και, αργότερα, στη ζώνη του ευρώ -- των υπολοίπων χωρών της ΝΑ Ευρώπης, δηλαδή της Κροατίας, της ΠΓΔΜ, της Τουρκίας, της Αλβανίας, της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Μια τέτοια διεύρυνση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και της ζώνης του ευρώ θα ωφελήσει την ΕΕ ως σύνολο. Θα έχει όμως ιδιαίτερη σημασία για τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, όχι μόνο επειδή θα συμβάλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη του εμπορίου και των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, στην οικονομική ανάπτυξη γενικότερα και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου διαβίωσης, αλλά και επειδή θα συντελέσει στη δημιουργία συνθηκών πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής σταθερότητας σε αυτές. Από αυτές τις θετικές προοπτικές θα ωφεληθούν όλες οι χώρες της περιοχής μας.

Η αναταραχή στις χρηματοοικονομικές αγορές έχει αλλάξει εντελώς το τοπίο όσον αφορά τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι Τράπεζες.

Η ετήσια δημοσκόπηση για τους τραπεζικούς κινδύνους κυριαρχείται από ανησυχίες σχετικά με τις υφιστάμενες συνθήκες της αγοράς, κυρίως την έλλειψη ρευστότητας και την κρίση τόσο στην πιστωτική αγορά όσο και στην αγορά παραγώγων.

Υπάρχει έντονη ανησυχία ότι αυτές οι πιέσεις θα οδηγήσουν σε παγκόσμια ύφεση.

Δύο από τους τρεις σημαντικότερους κινδύνους -η ρευστότητα και η αύξηση των πιστωτικών περιθωρίων «spreads»- δεν υπήρχαν ποτέ πριν σε αυτή την κατάταξη, ένδειξη της μεγάλης αλλαγής που έγινε στη λίστα των κινδύνων. Ο μόνος μη χρηματοοικονομικός κίνδυνος μέσα στους δέκα σημαντικότερους είναι η προοπτική μιας υπερβολικής αντίδρασης των ρυθμιστικών αρχών, καθώς οι πολιτικοί και οι ρυθμιστικές αρχές προετοιμάζονται για να «διορθώσουν» το πρόβλημα.

Η ένταση των ανησυχιών όσων συμμετείχαν στην έρευνα έφερε το δείκτη «Banana Skins», ο οποίος μετράει τα επίπεδα άγχους των χρηματοοικονομικών αγορών στο υψηλότερο σημείο από το 1998.

«Αν και κάποιοι συμμετέχοντες στην έρευνα σκέφτηκαν ότι η αντίδραση στην κρίση ήταν υπερβολική, η πλειοψηφία ήταν απαισιόδοξη».

Πρόκειται για την πιο απαισιόδοξη έρευνα "Banana Skins" εδώ και πάνω από 10 χρόνια», σχολίασε σχετικά ο Αιμίλιος Γιαννόπουλος.

Η έρευνα δείχνει ότι η κρίση αποδεικνύει την αποτυχία των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου μέσα στις Τράπεζες λόγω πολλών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της αυξανόμενης πολυπλοκότητας των οικονομικών προϊόντων, της κακής δομής των κινήτρων αποζημίωσης στελεχών και της ανεπαρκούς μέριμνας για τη διαχείριση του κινδύνου.

«Ενώ οι υφιστάμενες συνθήκες της αγοράς κυριαρχούν στην έρευνα, υπάρχει μια εμφανής πτώση της εμπιστοσύνης στην ποιότητα των διαδικασιών διαχείρισης του τραπεζικού κινδύνου, που αντιστρέφει την τάση των προηγούμενων ερευνών».

(κ. Γιαννόπουλος)

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα πιστεύουν ξεκάθαρα ότι η πιστωτική κρίση αποτελεί ένα "ταρακούνημα" του κλάδου, που θα πρέπει να επανεκτιμήσει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου κινδύνων».

Ανάμεσα στους ταχύτερα αναπτυσσόμενους κινδύνους είναι η απειλή της παγκόσμιας ύφεσης, που προέρχεται από την πιθανή οικονομική ύφεση στις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς και μια πτώση των υπερτιμημένων χρηματιστηρίων αξιών.

Ο κίνδυνος με τη μεγαλύτερη πτώση είναι οι υπερβολικές κανονιστικές ρυθμίσεις, οι οποίες ήταν στην κορυφή των δημοσκοπήσεων τα δύο τελευταία χρόνια, αλλά φέτος έπεσαν στην όγδοη θέση. Παρ' όλα αυτά, αποτελούν το μεγαλύτερο κίνδυνο, ιδιαίτερα εάν υπάρχει μία αντανακλαστική αντίδραση στην υφιστάμενη κρίση.

Η δημοσκόπηση έδειξε ότι μόνο 24% των συμμετεχόντων μέσω των τραπεζών ήταν προετοιμασμένοι για τους κινδύνους που προσδιόρισαν σε σύγκριση με 64% της προηγούμενης δημοσκόπησης.

Οι τραπεζίτες ήταν πιο θετικοί από τους παρατηρητές και τις ρυθμιστικές αρχές σχετικά με την ικανότητά τους να αντιμετωπίσουν την απειλή.

Οι τραπεζίτες θεωρούν ότι οι κίνδυνοι που σχετίζονται με τις χρηματαγορές αποτελούν και τη μεγαλύτερη απειλή, κυρίως οι σημαντικά απότομες αλλαγές στην πιστωτική αγορά, καθώς και στην αγορά παραγώγων και στα χρηματιστήρια. Οι μη τραπεζίτες, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι ρυθμιστικές αρχές, δίνουν μεγαλύτερο βάρος σε αδυναμίες μέσα στις ίδιες τις Τράπεζες, ιδιαίτερα στα ανεπαρκή συστήματα διαχείρισης κινδύνου και στην παροχή γενναιόδωρων αποζημιώσεων «bonus».

2.1.1. Γενικοί τραπεζικοί κίνδυνοι

Κάθε κράτηση ποσού για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους, που συμπεριλαμβάνει μελλοντικές ζημίες και άλλους απρόβλεπτους κινδύνους πρέπει να γνωστοποιείται ξεχωριστά ως μείωση των αποτελεσμάτων εις νέο. Κάθε πίστωση που προέρχεται από τη μείωση τέτοιων κρατήσεων καταλήγει σε αύξηση των αποτελεσμάτων εις νέο και δεν πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στον προσδιορισμό του καθαρού κέρδους ή ζημίας της περιόδου.

Τοπικές συνθήκες ή νομοθεσία μπορεί να απαιτούν ή να επιτρέπουν στην τράπεζα να κρατεί ποσά για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους, πέρα των επιβαρύνσεων για ζημίες δανείων και προκαταβολών

Επίσης, μπορεί να απαιτείται από μία τράπεζα ή να επιτρέπεται σε αυτή, η διενέργεια κρατήσεων για ενδεχόμενα. Τέτοια ποσά για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους και ενδεχόμενα δεν έχουν τις ιδιότητες για καταχώρηση ως Προβλέψεων σύμφωνα με το ΔΛΠ 37 "προβλέψεις, ενδεχόμενες υποχρεώσεις και ενδεχόμενες απαιτήσεις". Συνεπώς, μία τράπεζα καταχωρεί τέτοια ποσά σε μείωση των αποτελεσμάτων εις νέο. Αυτό είναι

αναγκαίο για να αποφεύγεται η υπερτίμηση των υποχρεώσεων, υποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, η μη γνωστοποίηση δεδουλευμένων και προβλέψεων και η ευκαιρία να παραποιείται το καθαρό εισόδημα και τα ίδια κεφάλαια.

Η κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων δεν μπορεί να παρουσιάζει σχετική και αξιόπιστη πληροφόρηση για την απόδοση μιας τράπεζας, αν το καθαρό κέρδος ή ζημία της περιόδου περιλαμβάνει τις επιδράσεις μη γνωστοποιούμενων ποσών, που κρατήθηκαν για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους ή για επιπρόσθετα ενδεχόμενα ή μη γνωστοποιούμενες πιστώσεις προερχόμενες από την αναστροφή τέτοιων κρατήσεων. Ομοίως, ο ισολογισμός δεν μπορεί να παρέχει συναφή και αξιόπιστη πληροφόρηση για την οικονομική κατάσταση μιας τράπεζας, αν ο ισολογισμός περιλαμβάνει υπερτιμημένες υποχρεώσεις, υποτιμημένα περιουσιακά στοιχεία ή δεν εμφανίζει δεδουλευμένα και προβλέψεις.

2.2. Γιατί είναι επιβεβλημένη η διαχείριση κινδύνων

Η προσοχή που δόθηκε στο ρόλο της διαχείρισης κινδύνων οφείλεται σε μια σειρά από λόγους όπως:

- Η εμφάνιση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και πολύπλοκων χρηματοοικονομικών προϊόντων.
- Η περαιτέρω επέκταση του δανεισμού στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.
- Ο έντονος ανταγωνισμός και η μείωση του περιθωρίου κέρδους.
- Η ανάγκη για αποτελεσματικότερη χρήση και αξιοποίηση των κεφαλαίων.
- Η δημιουργία νέων κινδύνων από το οικονομικό, νομικό περιβάλλον και τις νέες τεχνολογίες.

Σε σχέση με τις παλαιότερες τραπεζικές πρακτικές, η σύγχρονη διαχείριση των κινδύνων διαφέρει στο ότι βασίζεται, πλέον, στην ακριβή ποσοτικοποίηση των κινδύνων.

Ο τραπεζικός κίνδυνος είναι μια «κρυμμένη» ζημία που ενδέχεται να παρουσιαστεί στο μέλλον, με την διαφορά ότι πρέπει να υπολογιστεί και να αντισταθμιστεί εκ των προτέρων.

Ο προϋπολογισμός αυτής της ζημίας και η ένταξη του στις λειτουργίες και τη λογική των αποφάσεων της τράπεζας είναι ένα πολύπλοκο και σύνθετο εγχείρημα που δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί με τα μέτρια τεχνολογικά μέσα του πρόσφατου παρελθόντος.

2.3. Εργαλεία διαχείρισης κινδύνων

Η αλματώδης πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας κατέστησαν εφικτή την ποσοτικοποίηση πολλών από τους βασικούς κινδύνους της τράπεζας όπως ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος από παράγωγα προϊόντα. Η ποσοτικοποίηση και η παρακολούθηση των κινδύνων πραγματοποιείται μέσω σύνθετων μαθηματικών μοντέλων και πληροφοριακών συστημάτων και προϋποθέτει εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις που διαφοροποιούνται από τις μέχρι σήμερα συμβατικές τραπεζικές πρακτικές.

Ο κίνδυνος, όπως υπολογίζεται από τέτοια συστήματα, δεν αποτελεί ένα μονοσήμαντο μέγεθος, αλλά χαρακτηρίζεται από διάφορα επίπεδα απωλειών με τη δική τους πιθανότητα, τη φερόμενη ως κατανομή απωλειών. Η μέση τιμή της κατανομής αυτής ορίζει την «Αναμενόμενη Απώλεια» η οποία εισάγεται ως πρόβλεψη μέσα στην τιμολόγηση του προϊόντος, ενώ η ακραία απώλεια που προκύπτει από την κατανομή με βάση κάποιο επίπεδο εμπιστοσύνης, ονομάζεται «Μη Αναμενόμενη Απώλεια».

Η διαφορά της μη αναμενόμενης από την αναμενόμενη απώλεια πρέπει να αντισταθμίζεται με ισόποσο κεφάλαιο του χρηματοπιστωτικού οργανισμού ώστε να μπορεί να απορροφηθεί από αυτό στην περίπτωση που εμφανιστεί. Η διαφορά αυτή ονομάζεται οικονομικό κεφάλαιο. Το μέγεθος του οικονομικού κεφαλαίου δηλώνει το επίπεδο του κινδύνου αλλά και του κεφαλαίου που πρέπει να διακρατηθεί για την αντιστάθμισή του.

Ο χρηματοπιστωτικός οργανισμός είναι κεφαλαιακά επαρκής αν έχει κεφάλαια αρκετά ώστε να μπορεί να καλύψει τη μη αναμενόμενη απώλεια. Οι εποπτικές Αρχές στην προσπάθεια τους να προστατέψουν την ακεραιότητα του τραπεζικού συστήματος ελέγχοντας την έκταση των κινδύνων στους οποίους εκτίθεται κάθε τράπεζα, προσέγγισαν το ζήτημα του οικονομικού κεφαλαίου και της κεφαλαιακής επάρκειας μέσω της καθιέρωσης των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Η πρακτική της Διαχείρισης Κινδύνων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εξελίχθηκε ταχύτητα από το τέλος της δεκαετίας του 1970 ως σήμερα. Οι σημαντικοί λόγοι που έγινε κάτι τέτοιο ήταν κυρίως η απελευθέρωση των αγορών, η αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων, η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εργαλείων με την εισαγωγή των παραγώγων, καθώς επίσης και τη χρήση της τεχνολογίας σε

επίπεδο συναλλαγών αλλά και σε επίπεδο διαχείρισης κεφαλαίων. Ο βασικός παράγοντας για την προώθηση και την ανάπτυξη της πρακτικής της Διαχείρισης Κινδύνων ήταν οι ανάγκες που δημιουργήθηκαν από το συνεχώς εξελισσόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον καθώς επίσης και από τις πιέσεις που ασκήθηκαν σε εποπτικό επίπεδο από τις εθνικές αρχές λόγω των προβλημάτων και της αστάθειας εκείνης της εποχής.

Η Διαχείριση Κινδύνων στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα ακολούθησε με καθυστέρηση αυτές τις εξελίξεις παγκοσμίως. Η αύξηση των πτωχεύσεων στα τραπεζικά ιδρύματα κυρίως την δεκαετία του 1970 οδήγησε τις αρχές να εισάγουν θεσμούς και κανόνες σχετικά με την Κεφαλαιακή Επάρκεια. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου προήρθαν κυρίως από την έλλειψη σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των ιδρυμάτων.

Ο σημαντικότερος παράγοντας για την Διαχείριση Κινδύνων που τέθηκε από τις Εποπτικές Αρχές είναι η Κεφαλαιακή Επάρκεια, που στοχεύει να θέσει ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να έχει κάθε πιστωτικό ίδρυμα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο. Είναι πρώτη φορά που συνδέεται το ύψος των Ιδίων Κεφαλαίων με το Πιστωτικό Κίνδυνο και καθιερώνεται ο συντελεστής φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση του Πιστωτικού Κινδύνου.

Ο Συντελεστής Φερεγγυότητας ορίζεται ως ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων του Πιστωτικού Ιδρύματος προς τα στοιχεία του Ενεργητικού και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία σταθμισμένα με τον κίνδυνο τους. Η ελάχιστη τιμή του Συντελεστή καθιερώθηκε στο 8% και είναι σχεδιασμένος να καλύπτει τον κίνδυνο μη εκπλήρωσης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου σε όλες τις μορφές.

Έτσι το Σύμφωνο της Βασιλείας επέβαλλε ένα ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, 8%, και εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα. Ο υπολογισμός του προκύπτει με τον ίδιο τρόπο όπως και ο συντελεστής φερεγγυότητας μόνο που σε αυτή την αναθεώρηση προστέθηκαν στο Σταθμισμένο Ενεργητικό στοιχεία από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, ώστε να αντιπροσωπεύεται και ο κίνδυνος αγοράς επιπλέον του Πιστωτικού Κινδύνου. Τα στοιχεία αυτά σταθμίζονται ανάλογα με τον κίνδυνο που προέρχεται από τη μεταβολή τιμών συναλλάγματος, μετοχών, επιτοκίων αι άλλων παραμέτρων της αγοράς.

Η δεκαετία του 1980 χαρακτηρίστηκε από μεγάλη μεταβλητότητα στις παραμέτρους της αγοράς και του συναλλάγματος και ιδιαίτερα στα επιτόκια, με αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία των Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Με αφορμή τη νέα χρηματοοικονομική κατάσταση οι Εποπτικές Αρχές επέκτειναν τους ήδη υπάρχοντες κανόνες και θέσπισαν νέους δίνοντας περισσότερο έμφαση στην εφαρμογή των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων και στον Κίνδυνο Αγοράς με την επιβολή του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η εποπτεία του Κινδύνου Αγοράς είναι πιο περίπλοκη από αυτή του Πιστωτικού Κινδύνου επειδή υπάρχει πιθανότητα σφάλματος με τη διπλή μέτρηση κινδύνου, αφού δεν πρόκειται για αθροιστική. Είναι γνωστό ότι ο βασικός τρόπος αντιμετώπισης κινδύνου σε χαρτοφυλάκιο είναι η διαφοροποίηση του.

Για παράδειγμα, ο κίνδυνος αγοράς σε ένα χαρτοφυλάκιο που αποτελείται από 2 μετοχές δεν ισούται με το αλγεβρικό άθροισμα των κινδύνων αγοράς 2 χαρτοφυλακίων που το καθένα αποτελείται από μία από τις δύο μετοχές. Οι εποπτικές αρχές πρέπει επομένως να επιτρέψουν το συμψηφισμό θέσεων σε αξιόγραφα με υψηλή αρνητική συσχέτιση ώστε να αναγνωρίζουν τη βασική τεχνική αντιστάθμισης κινδύνου. Σε αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε το Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας το 1996 επιτρέποντας στα Πιστωτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν εσωτερικά μοντέλα βασισμένα στη μεθοδολογία της Μέγιστης Δυνητικής Ζημίας. Η μέθοδος αυτή μας δίνει αποτελέσματα που αφορούν τον υπολογισμό του Κινδύνου Αγοράς ενός χαρτοφυλακίου και των συνεπαγόμενων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων. Η συνθήκη αυτή έγινε νόμος στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες τον Ιούνιο του 1998, ενώ στην Ελλάδα ψηφίσθηκε αργότερα.

Στη δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν περιπτώσεις καταστροφικών ζημιών σε Πιστωτικά Ιδρύματα εξαιτίας κινδύνων που δεν προέρχονταν ούτε από αθέτηση εκπλήρωσης υποχρέωσης από αντισυμβαλλόμενο ούτε από μεγάλη μεταβλητότητα παραγόντων αγοράς, αλλά από ατέλειες του πλαισίου λειτουργίας. Με αφορμή κάποιες χρηματοοικονομικές δυσλειτουργίες και πτωχεύσεις σε Πιστωτικά Ιδρύματα γεννήθηκε η ανάγκη διαχείρισης ενός πρωτοεμφανιζόμενου τύπου κινδύνου, του λεγόμενου Λειτουργικού Κινδύνου.

Τα αποτελέσματα από την επιβολή των κανόνων του Συμφώνου ήταν σημαντικά και δεν άργησαν να φανούν στο τραπεζικό σύστημα με την αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων καθώς επίσης και με τη δημιουργία εποπτικών συνθηκών ισότιμου ανταγωνισμού. Παρ' όλα αυτά όμως, με τις νέες εξελίξεις ήταν απαραίτητη η αναθεώρησή του. Σημαντικές χρηματοοικονομικές εξελίξεις περιόρισαν την αποτελεσματικότητά του, καθώς ουσιαστικά βασιζόταν σε μια όχι και τόσο ευέλικτη μεθοδολογία σταθμίσεων πιστωτικού κινδύνου.

Η απουσία σημαντικών διαφοροποιήσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ανάλογα με το ύψος του κινδύνου, οδήγησε πολλές τράπεζες στη χρήση του «εποπτικού arbitrage». Σε αυτή την περίπτωση επιτυγχάνεται η αύξηση των περιθωρίων κέρδους των επιχειρηματικών δανείων χαμηλής διαβάθμισης, χωρίς την ταυτόχρονη αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων. Έτσι, η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων μιας τράπεζας υποβαθμίζεται, χωρίς την παράλληλη αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και των προβλέψεων.

2.4. Διαχειριστικές δραστηριότητες

Οι τράπεζες γενικά αναλαμβάνουν διαχειριστικές και εμπιστευτικές δραστηριότητες που συνεπάγονται την κατοχή ή τοποθέτηση περιουσιακών στοιχείων για λογαριασμό ιδιωτών, ομάδας συμφερόντων, προγραμμάτων εξόδου από την υπηρεσία και άλλων θεσμών. Εφόσον η σχέση διαχειριστή ή άλλη όμοια σχέση προβλέπεται από νόμο, αυτά τα περιουσιακά στοιχεία δεν ανήκουν στην τράπεζα και, συνεπώς, δεν περιλαμβάνονται στον ισολογισμό της. Αν η τράπεζα απασχολείται σε σημαντικές δραστηριότητες διαχείρισης, γίνεται γνωστοποίηση αυτού του γεγονότος, με μία ένδειξη της έκτασης αυτών των δραστηριοτήτων, στις οικονομικές καταστάσεις της, λόγω της πιθανής υποχρέωσης, αν αποτύχει στα διαχειριστικά καθήκοντά της. Για το σκοπό αυτό, στις δραστηριότητες διαχείρισης δεν περιλαμβάνονται οι λειτουργίες φύλαξης.

2.5. Ζημιές από δάνεια και προκαταβολές

Η τράπεζα θα γνωστοποιεί τα ακόλουθα:

1. τη λογιστική πολιτική που αναφέρεται στη βάση με την οποία τα μη ρευστοποιήσιμα δάνεια και οι προκαταβολές εξοδοποιούνται και διαγράφονται.
2. λεπτομέρειες των μεταβολών σε οποιονδήποτε λογαριασμό πρόβλεψης για ζημιές απομείωσης από δάνεια και προκαταβολές κατά τη διάρκεια της περιόδου. Θα γνωστοποιείται ξεχωριστά το ποσό που αναγνωρίστηκε στα έξοδα κατά την περίοδο,

για ζημίες απομείωσης από μη ρευστοποιήσιμα δάνεια και προκαταβολές, το ποσό που βάρυνε την περίοδο για διαγραφές δανείων και προκαταβολών και το ποσό που πιστώθηκε κατά την περίοδο για είσπραξη δανείων και προκαταβολών που προηγουμένως είχαν διαγραφεί.

3. το συνολικό ποσό οποιουδήποτε λογαριασμού πρόβλεψης για ζημίες απομείωσης από δάνεια και προκαταβολές κατά την ημερομηνία του ισολογισμού.

Κάθε ποσό που κρατείται για την αντιμετώπιση ζημιών από δάνεια και προκαταβολές πέραν των όσων ζημιών απομείωσης έχουν ήδη αναγνωριστεί σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 για δάνεια και προκαταβολές, θα αντιμετωπίζονται λογιστικά ως κρατήσεις από τα κέρδη εις νέον. Κάθε μείωση της πιο πάνω κράτησης συνεπάγεται την αύξηση των κερδών εις νέον και δεν περιλαμβάνεται στο προσδιορισμό του κέρδους ή της ζημίας της περιόδου απαλείφεται.

Είναι αναπόφευκτο, στη συνήθη πορεία των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι τράπεζες να υφίστανται ζημίες από δάνεια, προκαταβολές και άλλες πιστωτικές διευκολύνσεις, ως αποτέλεσμα της μη δυνατότητας μερικής ή ολικής είσπραξής τους. Το ποσό των ζημιών που έχουν διαπιστωθεί καταχωρείται ως έξοδο και αφαιρείται από τη λογιστική αξία της οικείας κατηγορίας δανείων και προκαταβολών, ως πρόβλεψη για ζημίες από δάνεια και προκαταβολές. Το ποσό των πιθανών ζημιών που δεν έχουν διαπιστωθεί, αλλά που η εμπειρία δείχνει να παρουσιάζονται στο χαρτοφυλάκιο των δανείων και προκαταβολών, καταχωρείται επίσης ως έξοδο και αφαιρείται από το συνολικό ποσό της λογιστικής αξίας των δανείων και προκαταβολών, ως πρόβλεψη για ζημίες από δάνεια και προκαταβολές. Η εκτίμηση αυτών των ζημιών εξαρτάται από την κρίση της διοίκησης. Είναι ουσιαστικό, όμως, η διοίκηση να εφαρμόζει τις εκτιμήσεις της κατά τρόπο ομοιόμορφο από περίοδο σε περίοδο.

Τοπικές συνθήκες ή η νομοθεσία μπορεί να απαιτούν ή να επιτρέπουν στην τράπεζα να διενεργεί κρατήσεις ποσών για ζημίες απομείωσης επί δανείων και προκαταβολών, πέραν από τις ζημίες που έχουν αναγνωριστεί σύμφωνα με το ΔΛΠ 39. Κάθε τέτοια κράτηση αντιμετωπίζεται ως κράτηση από τα κέρδη εις νέον και όχι ως δαπάνη για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων. Ομοίως, κάθε πιστωτικό ποσό από τη μείωση τέτοιων κρατήσεων καταλήγει σε αύξηση των κερδών εις νέον και δεν συμπεριλαμβάνεται στον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων.

Οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων μιας τράπεζας χρειάζεται να γνωρίζουν την επίδραση που οι ζημίες απομείωσης επί των δανείων και προκαταβολών είχαν στην οικονομική θέση και απόδοση της τράπεζας.

Αυτό τους βοηθά να κρίνουν την αποτελεσματικότητα με την οποία η τράπεζα εκμεταλλεύεται τους πόρους της. Συνεπώς, μια τράπεζα γνωστοποιεί το συνολικό ποσό κάθε λογαριασμού πρόβλεψης για ζημίες απομείωσης επί δανείων και προκαταβολών κατά την ημερομηνία του ισολογισμού και τις μεταβολές του λογαριασμού πρόβλεψης κατά τη διάρκεια της περιόδου.

Οι μεταβολές του λογαριασμού πρόβλεψης, περιλαμβανομένων και των ποσών που είχαν διαγραφεί, αλλά εισπράχθηκαν μέσα στην καλυπτόμενη περίοδο αναφοράς, παρουσιάζονται ξεχωριστά.

απαλείφεται.

Μια τράπεζα μπορεί να αποφασίσει να μη λυγήσει δεδουλευμένους τόκους δανείων ή προκαταβολών, για παράδειγμα, όταν ο δανειζόμενος βρίσκεται για περισσότερο από μια ορισμένη περίοδο σε καθυστέρηση πληρωμής τόκων ή κεφαλαίων. Η τράπεζα γνωστοποιεί το συνολικό ποσό των δανείων και προκαταβολών, κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού, επί του οποίου δεν έγινε λογισμός δεδουλευμένων τόκων, καθώς και τις βάσεις που χρησιμοποιήθηκαν για να προσδιορίσει τη λογιστική αξία τέτοιων δανείων και προκαταβολών. Είναι επίσης επιθυμητό να γνωστοποιεί η τράπεζα αν καταχωρεί έσοδα από τόκους τέτοιων δανείων και προκαταβολών, καθώς και την επίδραση την οποία η μη καταχώρηση δεδουλευμένων τόκων έχει στη κατάσταση λογαριασμού των αποτελεσμάτων της.

Όταν δάνεια και προκαταβολές δεν μπορούν να εισπραχθούν, διαγράφονται και επιβαρύνουν οποιονδήποτε λογαριασμό πρόβλεψης για ζημίες απομείωσης. Σε μερικές περιπτώσεις, δεν διαγράφονται μέχρις ότου όλες οι αναγκαίες νομικές διαδικασίες έχουν ολοκληρωθεί και το ποσό της ζημίας απομείωσης έχει προσδιοριστεί οριστικά. Σε άλλες περιπτώσεις, διαγράφονται ενωρίτερα, για παράδειγμα, όταν ο δανειζόμενος δεν πληρώνει τόκους ή δεν εξοφλεί κεφάλαιο, που είχε λήξει σε συγκεκριμένη περίοδο. Επειδή ο χρόνος διαγραφής των ανείσπρακτων δανείων και προκαταβολών διαφέρει, το μικτό ποσό των δανείων και προκαταβολών και των λογαριασμών πρόβλεψης για ζημίες απομείωσης, μπορεί να ποικίλει

σημαντικά σε όμοιες συνθήκες. Ως αποτέλεσμα, η τράπεζα γνωστοποιεί τις μεθόδους διαγραφής των ανείσπρακτων δανείων και προκαταβολών.

2.6. Συναλλαγές συνδεδεμένων μερών

Το ΔΛΠ 24 "Γνωστοποιήσεις Συνδεδεμένων Μερών", πραγματεύεται γενικά τις γνωστοποιήσεις των σχέσεων με συνδεδεμένα μέρη και των συναλλαγών μεταξύ της επιχείρησης που καταρτίζει τις οικονομικές καταστάσεις και των συνδεδεμένων με αυτή μερών. Σε μερικές χώρες, ο νόμος ή τα εποπτικά όργανα απαγορεύουν ή περιορίζουν τις τράπεζες να έρχονται σε συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη, ενώ σε άλλες χώρες οι συναλλαγές αυτές επιτρέπονται. Το ΔΛΠ 24 έχει ιδιαίτερη σημασία για την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων μιας τράπεζας σε μια χώρα που επιτρέπει τέτοιες συναλλαγές.

Ορισμένες συναλλαγές μεταξύ συνδεδεμένων μερών μπορεί να πραγματοποιούνται με διαφορετικούς όρους σε σχέση με συναλλαγές με μη συνδεδεμένα μέρη. Για παράδειγμα, μια τράπεζα μπορεί να προκαταβάλει ένα μεγαλύτερο ποσό ή να επιβαρύνει με χαμηλότερα επιτόκια ένα συνδεδεμένο μέρος, από ότι θα έκανε σε παρόμοιες κατά τα άλλα περιπτώσεις προς ένα μη συνδεδεμένο μέρος. Προκαταβολές ή καταθέσεις μπορεί να διεκπεριώνονται μεταξύ συνδεδεμένων μερών πιο γρήγορα και με λιγότερες διατυπώσεις από ότι είναι δυνατόν όταν πρόκειται για μη συνδεδεμένα μέρη. Και αν ακόμη οι συναλλαγές συνδεδεμένων μερών προκύπτουν κατά τη συνήθη πορεία των εργασιών μιας τράπεζας, οι πληροφορίες γύρω από τέτοιες συναλλαγές είναι χρήσιμες για τις ανάγκες των χρηστών και οι γνωστοποιήσεις τους επιβάλλονται από το ΔΛΠ 24, "γνωστοποιήσεις συνδεδεμένων μερών".

Όταν μία τράπεζα έχει προβεί σε συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη, αρμόζει να γνωστοποιούνται η φύση της σχέσης των συνδεδεμένων μερών, όπως επίσης και οι πληροφορίες για τις συναλλαγές και τα ανεξόφλητα υπόλοιπα που είναι αναγκαίες για την κατανόηση των δυνητικών επιπτώσεων της σχέσης στις οικονομικές καταστάσεις της τράπεζας. Οι γνωστοποιήσεις γίνονται σύμφωνα με το ΔΛΠ 24 και συμπεριλαμβάνουν την πολιτική της τράπεζας αναφορικά με την παροχή δανείων σε συνδεδεμένα μέρη και, σε σχέση με τις συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη, το ποσό που συμπεριλαμβάνεται:

- σε κάθε ένα από τα δάνεια και τις προκαταβολές, τις καταθέσεις και τις αποδοχές και υποσχετικές. Στις γνωστοποιήσεις μπορεί να περιλαμβάνονται τα συνολικά ποσά που εκκρεμούν στην αρχή και στο τέλος της περιόδου, όπως επίσης και οι προκαταβολές, οι καταθέσεις, οι εξοφλήσεις και άλλες μεταβολές κατά τη διάρκεια της περιόδου,
- σε κάθε μία από τις κυριότερες κατηγορίες εσόδων, εξόδων τόκου και προμηθειών που πληρώθηκαν,
- το ύψος των δαπανών που αναγνωρίστηκε κατά τη διάρκεια της περιόδου για ζημίες απομείωσης επί δανείων και προκαταβολών και το ύψος κάθε λογαριασμού πρόβλεψης κατά την ημερομηνία του ισολογισμού και
- στις ανέκκλητες εγγυήσεις και στα ενδεχόμενα και δεσμεύσεις από τα εκτός ισολογισμού στοιχεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

3.1. Γενικοί επενδυτικοί κίνδυνοι

Οι κίνδυνοι αυτοί χαρακτηρίζονται ως γενικοί γιατί είναι σύμφυτοι με τον τρόπο λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς και, εν γένει, του χρηματοοικονομικού συστήματος, αναφύονται δε υπό περιστάσεις που δεν μπορεί κανείς να προβλέψει ή να αποκλείσει. Συνδέονται με τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει, των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ΕΠΕΥ και των εκδοτών χρηματοπιστωτικών μέσων, τα οποία αποτελούν αντικείμενο της επένδυσης, συνιστούν δε παραμέτρους που επηρεάζουν ένα ή περισσότερα από αυτά τα μεγέθη, η μεταβολή των οποίων επιδρά στην αξία μιας επένδυσης.

Διεθνείς οργανισμοί, οι κεντρικές τράπεζες και πολλοί άλλοι φορείς καταβάλλουν σημαντικές και συστηματικές προσπάθειες για τη θωράκιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των αγορών και την προστασία τους από την επέλευση τέτοιων κινδύνων. Πλην όμως, παρά τις προσπάθειες αυτές, δεν αποκλείεται η επέλευσή τους, η οποία μπορεί να έχει τόσο γενικό, όσο και ειδικό χαρακτήρα, συνδεόμενη δηλαδή με συγκεκριμένα χρηματοπιστωτικά μέσα ή με ορισμένους χρηματοπιστωτικούς φορείς. Η παράθεση των κινδύνων που ακολουθεί είναι ενδεικτική και γίνεται για να διευκολύνει την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς και των γενικότερων παραγόντων, που επηρεάζουν την αξία και τιμή μιας επένδυσης.

3.1.1. Κίνδυνος αγοράς

Πρόκειται για τον κίνδυνο υποχώρησης του επιπέδου των τιμών της αγοράς συνολικά ή ορισμένης κατηγορίας στοιχείων του ενεργητικού του εκάστοτε επενδυτικού προϊόντος. Η μεταβολή στις τιμές μπορεί ενδεικτικά να αφορά την τιμή των τίτλων στους οποίους έχει γίνει η επένδυση, την αυξομείωση των επιτοκίων, τις μεταβολές στις τιμές των εμπορευμάτων.

Αναφέρεται επομένως στο ενδεχόμενο οικονομικής ζημιάς που μπορεί να προκύψει από αρνητικές μεταβολές στις αγορές κεφαλαίων καθώς και στην πιθανότητα

χρηματοοικονομικών απωλειών εξαιτίας μιας συντονισμένης κίνησης οικονομικών μεταβλητών όπως το επιτόκιο και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Η ποσοτικοποίηση αυτού του κινδύνου είναι σημαντική για τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς όσο και για τις ρυθμιστικές αρχές ώστε να εξασφαλίζεται η επάρκεια των χρηματοοικονομικών ροών και η ασφάλεια των κεφαλαίων.

Συνίσταται στον κίνδυνο μείωσης της αξίας ενός χρηματοπιστωτικού μέσου λόγω μεταβολών στην αγορά. Κατ' επέκταση, αποτελεί τον κίνδυνο των οικονομικών δραστηριοτήτων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την εκάστοτε αγορά. Οι τέσσερις συνηθέστεροι παράγοντες κινδύνου της αγοράς είναι οι εξής:

- Κίνδυνος μετοχών, ήτοι ο κίνδυνος να μεταβληθούν οι τιμές των μετοχών συνεπεία διαφόρων παραγόντων, γεγονός που μπορεί να επηρεάζει την εκπλήρωση υποχρεώσεων των χρηματοπιστωτικών φορέων.
- Κίνδυνος επιτοκίου, (βλ. ανωτέρω υπό 5).
- Συναλλαγματικός κίνδυνος, δηλαδή ο κίνδυνος μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών (βλ. ανωτέρω υπό 4.)
- Κίνδυνος εμπορευμάτων, που αφορά τον κίνδυνο μεταβολής των τιμών των εμπορευμάτων, όπως των μετάλλων ή του σίτου.

Η μεταβολή δεικτών μετοχών ή άλλων δεικτών αποτελεί επίσης παράγοντα που λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του κινδύνου αγοράς.

3.1.2. Πιστωτικός κίνδυνος

Πρόκειται για τον κίνδυνο αδυναμίας εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλομένου όπως για παράδειγμα την αδυναμία καταβολής μερισμάτων ή τόκων κ.λ.π. Ο κίνδυνος αυτός είναι δυνατόν να προεκτιμηθεί και να περιοριστεί μέσω της πιστοληπτικής αξιολόγησης των συναλλασσομένων.

Στην ποσοτικοποίηση του πιστωτικού κινδύνου πλέον των καλυμμάτων λαμβάνεται υπόψη και η οικονομική ευρωστία του αντισυμβαλλομένου η οποία καθορίζεται από τις πιστωτικές

διαβαθμίσεις είτε εξωτερικών φορέων είτε, για τις μεγαλύτερες Τράπεζες που διαθέτουν στατιστικά στοιχεία ασυνέπειας των πελατών τους, από εσωτερικά μοντέλα.

Έτσι για παράδειγμα για μία εταιρία με διαβάθμιση AAA ο συντελεστής στάθμισης είναι 20 % ενώ για μία εταιρία με διαβάθμιση BBB είναι 100 %.

3.1.3. Λειτουργικός κίνδυνος

Πρόκειται για τον κίνδυνο ενδεχόμενης οικονομικής ζημιάς λόγω ανεπαρκών εσωτερικών διαδικασιών, συστημάτων ή εξωγενών παραγόντων. Σημειώνεται ότι ο λειτουργικός κίνδυνος δεν περιλαμβάνει το στρατηγικό κίνδυνο και τον κίνδυνο φήμης (reputation risk).

Ο λειτουργικός κίνδυνος υφίσταται σε όλο το εύρος των δραστηριοτήτων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων από ίδρυσης και είναι δύσκολος και δυσχερής στον εντοπισμό του. Σε αυτό το είδος κινδύνου ανήκουν κοινωνικά γεγονότα και καταστροφές όπως το τρομοκρατικό περιστατικό της 11ης Σεπτεμβρίου, το οποίο προκάλεσε μεγάλο ύψος οικονομικών ζημιών.

Αν και η προσπάθεια που γίνεται για την ποσοτική του μέτρηση σχετικά με τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις είναι σημαντική, είναι δύσκολο να είμαστε βέβαιοι για την πραγματική έκθεση της τράπεζας στο λειτουργικό κίνδυνο. Και επιπλέον, παρόλο που παρουσιάζονται προβληματισμοί και δυσκολίες στην τεχνική ανάλυση των στοιχείων, οι Εποπτικές Αρχές θεωρούν ως δεδομένη τη συμμόρφωση των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στη συγκεκριμένη πρόταση.

3.1.4. Κίνδυνος εκκαθάρισης- διακανονισμού

Πρόκειται για τον κίνδυνο να μην ολοκληρωθεί ομαλά ο διακανονισμός των συναλλαγών επί χρηματοπιστωτικών μέσων ειδικά εάν ο αντισυμβαλλόμενος δεν καταβάλλει χρήματα ή δεν παραδίδει τίτλους έγκαιρα σε εκπλήρωση της υποχρέωσής του για την εκκαθάριση συναλλαγών.

Σε περίπτωση που η επένδυση αφορά προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένες αγορές, ο κίνδυνος αυτός είναι περιορισμένος λόγω της αστηρής εποπτείας των οργανωμένων αγορών.

Ο κίνδυνος αυτός αυξάνεται σε περίπτωση που η επένδυση γίνεται σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα.

3.1.5. Κίνδυνος ρευστότητας

Πρόκειται για τον κίνδυνο αδυναμίας ρευστοποίησης στοιχείων του ενεργητικού της επένδυσης έγκαιρα και σε εύλογη τιμή με αποτέλεσμα να επέρχονται απώλειες για τον επενδυτή λόγω των διακυμάνσεων των τιμών κατά το χρόνο που μεσολαβεί από τη λήψη της εντολής του έως την εκτέλεσή της.

Ο παραπάνω κίνδυνος, δύναται να λάβει διάφορες μορφές. Συγκεκριμένα, μπορεί να προκύψει από απόσυρση ποσού καταθέσεων μεγαλύτερου του αναμενομένου ή λόγω αδυναμίας των ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού να καλύψουν τις άμεσες υποχρεώσεις του τραπεζικού ιδρύματος. Επιπρόσθετα, ενδεχόμενα αρνητικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τις προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων, οι οποίες προβλέπεται να γίνονται βάσει της σύστασης της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας⁵

3.1.5.1. Κατηγοριοποίηση του κινδύνου ρευστότητας:

- Κίνδυνο ρευστότητας λόγω αποπληρωμών (Term liquidity risk).
- Κίνδυνο ρευστότητας λόγω αναλήψεων (Withdrawal / call risk).
- Διαρθρωτικό κίνδυνο ρευστότητας (Structural (or funding) liquidity risk)
- Κίνδυνο ρευστότητας αγοράς.

Ο κίνδυνος ρευστότητας δημιουργείται όταν υπάρχει ετεροχρονισμός μεταξύ των εισροών και των εκροών. Πέραν τούτου προβλήματα ρευστότητας μπορεί να δημιουργηθούν όταν προκύψουν απρόβλεπτες καθυστερήσεις στις αποπληρωμές (Term liquidity risk) ή απρόβλεπτες αποσύρσεις ή πληρωμές υψηλής αξίας (Withdrawal / call risk).

Είναι σημαντικό να γίνεται ακριβής υπολογισμός της ρευστότητας των στοιχείων ενεργητικού καθώς και των ουσιαστών εκροών. Τα τραπεζικά ιδρύματα μπορούν επίσης να

⁵ Βλέπε: <http://www.c-eps.org/documents/GL03stresstesting.pdf>

χρησιμοποιούν τη μεθοδολογία που ορίζει η Οδηγία της Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου για τον υπολογισμό της προληπτικής ρευστότητας.

Επιπρόσθετα, τα τραπεζικά ιδρύματα μπορούν να προχωρούν σε δικές τους προσομοιώσεις για σκοπούς μέτρησης και υπολογισμού του κινδύνου ρευστότητας, χρησιμοποιώντας κατάλληλες και αιτιολογημένες προϋποθέσεις και σενάρια⁶. Τα τραπεζικά ιδρύματα μπορούν να συγκρίνουν τη ληκτότητα των βραχυπρόθεσμων καταθέσεων με τη ληκτότητα βραχυπρόθεσμων στοιχείων ενεργητικού και να βεβαιώνονται ότι έχουν ικανοποιητική ρευστότητα για να αντιμετωπίσουν ετεροχρονισμούς μεταξύ εισροών και εκροών.

Για τους σκοπούς ελέγχου του κινδύνου ρευστότητας, τα τραπεζικά ιδρύματα πρέπει να έχουν επαρκείς εσωτερικές διαδικασίες καθώς και διοικητικές και λογιστικές διαδικασίες και διαδικασίες ελέγχου. Το τραπεζικό ίδρυμα θα πρέπει να προγραμματίζει κατάλληλα τη ληκτότητα των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού του καθώς και τις ημερομηνίες αναπροσαρμογής των επιτοκίων. Σε περίπτωση έλλειψης ρευστότητας, θα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή έκτακτες διαδικασίες που να επιτρέπουν την άμεση και αποτελεσματική λήψη διορθωτικών μέτρων.

Η διεύθυνση του τραπεζικού ιδρύματος φέρει την αποκλειστική ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία της διαχείρισης της ρευστότητας του τραπεζικού ιδρύματος.

Πέραν των βραχυπρόθεσμων κινδύνων ρευστότητας, τα διαρθρωτικά προβλήματα ρευστότητας (*structural liquidity risks*) χρήζουν προσοχής. Αυτό το είδος κινδύνου ρευστότητας αφορά το αυξημένο κόστος του κεφαλαίου που θα απαιτείται στις περιπτώσεις που το τραπεζικό ίδρυμα επιχειρήσει να κλείσει κενά ρευστότητας, λόγω της δυσμενέστερης πιστοληπτικής ικανότητάς του. Αν η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας ενός τραπεζικού ιδρύματος χειροτερεύσει τότε το κόστος αναχρηματοδότησής του μπορεί να αυξηθεί ανεξάρτητα από τις μεταβολές στα επιτόκια.

Αυτό θα είναι εμφανές στα περιθώρια δανεισμού στις χρηματαγορές και στις κεφαλαιαγορές με αποτέλεσμα το τραπεζικό ίδρυμα να αναγκάζεται να καταβάλλει αυξημένο κόστος αναχρηματοδότησης επιβαρύνοντας την κερδοφορία του.

⁶ Βλέπε: Είναι σχετική η σύσταση της CEBS *Technical aspects of stress testing under the Supervisory review process – CP12* της CEBS <http://www.e-cbs.org/documents/GL03stressstesting.pdf>.

Ο διαρθρωτικός κίνδυνος ρευστότητας υπολογίζεται βάσει της προϋπόθεσης μετακίνησης της πιστοληπτικής αξιολόγησης και τη συνακόλουθη επίδραση στα περιθώρια δανεισμού. Η απαιτούμενη ανάγκη για κεφαλαιακή επάρκεια προκύπτει λόγω της διαφοράς μεταξύ της παρούσας αξίας (Present Value) του κόστους αναχρηματοδότησης με τα υφιστάμενα επιτόκια και του κόστους αναχρηματοδότησης με βάση τα νέα επιτόκια που θα προκύψουν από την προσομοίωση.

3.1.6. Συναλλαγματικός κίνδυνος

Πρόκειται για τον κίνδυνο επηρεασμού της αποτίμησης των στοιχείων του ενεργητικού της επένδυσης λόγω της διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών και αφορά επενδύσεις σε αγορές εκτός Ευρωζώνης, ή σε αγορές συναλλάγματος.

3.1.7. Κίνδυνος θεματοφυλακής

Ο κίνδυνος αυτός στην απώλεια χρηματοπιστωτικών μέσων που κατέχονται για λογαριασμό σας από Θεματοφύλακα, λόγω πράξεων ή παραλείψεων του θεματοφύλακα ή ακόμη λόγω απάτης σε περίπτωση που ο θεματοφύλακας ή κάθε τρίτο πρόσωπο στο οποίο έχει ανατεθεί η φύλαξη επί μέρους χρηματοπιστωτικών μέσων, καταστεί αφερέγγυος. Αυτός ο κίνδυνος είναι μηδαμινός, επειδή ο θεματοφύλακας του αμοιβαίου κεφαλαίου υπόκειται σε κανόνες αυστηρής εποπτείας, επιλέγει δε τους υπο-θεματοφύλακες με βάση ανάλογα κριτήρια.

3.1.8. Κίνδυνος διασποράς

Είναι ο κίνδυνος που αναλαμβάνει επενδυτής που επενδύει όλα τα χρηματικά του διαθέσιμα σε ένα μόνον χρηματοπιστωτικό μέσο. Βρίσκεται στον αντίποδα της διαφοροποίησης του κινδύνου, όταν ο επενδυτής τοποθετεί τα διαθέσιμά του σε περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα και δη διαφορετικών χαρακτηριστικών, που έχουν και στοιχεία παραπληρωματικότητας.

3.1.9. Κίνδυνος απόδοσης

Πρόκειται για τον κίνδυνο ο οποίος σχετίζεται με τη διακύμανση της απόδοσης των στοιχείων του ενεργητικού της επένδυσης. Σε περίπτωση συναλλαγών σε παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα όπως π.χ. σε συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης ή δικαιώματα προαίρεσης από τα οποία απορρέουν υποχρεώσεις, είναι δυνατή η υποχρέωση παροχής

μιας ελάχιστης αξίας ως ασφάλειας (Περιθώριο ασφάλισης, margin) από τον επενδυτή. Μπορεί επίσης να παρασχεθεί εγγύηση επί του συνόλου ή μέρους του ενεργητικού της επένδυσης από πιστωτικό ίδρυμα.

3.1.10. Κίνδυνος πληθωρισμού

Πρόκειται για τον κίνδυνο ο οποίος σχετίζεται με τη μείωση της απόδοσης του επενδυτικού προϊόντος σε σταθερές τιμές λόγω της ανόδου του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή.

3.1.11. Κίνδυνος κράτους

Ο κίνδυνος αυτός σχετίζεται με το θεσμικό και το κανονιστικό πλαίσιο του κράτους στο οποίο επενδύονται στοιχεία του ενεργητικού της επένδυσης σε αυτές τις αγορές. Η ύπαρξη τυχόν πολιτικής ή οικονομικής αστάθειας στο κράτος της επένδυσης μπορεί να έχει δυσμενείς συνέπειες για τον επενδυτή. Ιδίως όσον αφορά τις επενδύσεις σε αναδυόμενες αγορές απώλειες μπορεί να προέλθουν από το γεγονός ότι δεν υπάρχει άμεση διασύνδεση με αποτέλεσμα να υπάρχουν καθυστερήσεις κατά την εκτέλεση των εντολών ή λόγω του ότι είναι δύσκολο να γνωστοποιούνται άμεσα οι τρέχουσες τιμές ή ακόμα και λόγω των διαφορετικών ορών λειτουργίας των αγορών αυτών. Κατόπιν αίτησής σας η εταιρία μπορεί να σας παράσχει συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας και τους κινδύνους των αναδυόμενων αγορών.

3.1.12. Κίνδυνος μειωμένης εποπτείας

Σχετίζεται με τον κίνδυνο κράτους και αναφέρεται στο ότι σε ορισμένα κράτη η εποπτεία της παροχής επενδυτικών υπηρεσιών στην αγορά καθώς και των φορέων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών μπορεί να είναι αποσπασματική και αναποτελεσματική.

3.1.13. Φορολογικός Κίνδυνος

Αναφορικά με τους κινδύνους που σχετίζονται με τη φορολογία των προσόδων από επενδύσεις σε χρηματοπιστωτικά μέσα, καθώς και τυχόν μεταβολές στη φορολογική νομοθεσία, θα ενημερωθείτε από τον επενδυτικό σας σύμβουλο αναφορικά με το εκάστοτε επενδυτικό προϊόν στο οποίο επιθυμείτε να επενδύσετε.

Εάν μια επένδυση σε χρηματοπιστωτικά μέσα συναπαρτίζεται από περισσότερες επενδύσεις σε διάφορα χρηματοπιστωτικά μέσα ή υπηρεσίες, ενδέχεται οι κίνδυνοι που συνδέονται με

την επένδυση αυτή να είναι αυξημένοι σε σχέση με τους κινδύνους που σχετίζονται με κάθε επένδυση ξεχωριστά. Στην περίπτωση αυτή, θα λάβετε ιδιαίτερη αναλυτική ενημέρωση τόσο για τη φύση της επένδυσής σας όσο και για τους κινδύνους που συνδέονται με αυτή.

3.1.14. Συστηματικός κίνδυνος

Η αδυναμία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος να εκπληρώσει ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δύναται να προκαλέσει την αδυναμία άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (συμπεριλαμβανομένων των ΕΠΕΥ) ή επιχειρήσεων να εκπληρώσουν τις δικές τους υποχρεώσεις, όταν αυτές καταστούν ληξιπρόθεσμες. Δημιουργείται έτσι κίνδυνος αλυσιδωτών αντιδράσεων (domino effect) λόγω μετάδοσης της αφερεγγυότητας, ιδίως στο πλαίσιο λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών και εκκαθάρισης συναλλαγών επί τίτλων, σε σειρά χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η δραστηριοποίηση οποιασδήποτε ΕΠΕΥ στον χρηματοπιστωτικό τομέα την εκθέτει, επομένως, στον συστηματικό κίνδυνο, ο οποίος, αν επέλθει, μπορεί να αντανakλά και στους πελάτες της.

3.1.15. Κίνδυνος επιτοκίου

Η εξέλιξη των επιτοκίων ενδέχεται να επιδράσει στην τιμή διαπραγμάτευσης ορισμένων χρηματοπιστωτικών μέσων, όπως τα ομόλογα και τα παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα που έχουν υποκείμενη αξία επηρεαζόμενη από τις μεταβολές αυτές (π.χ. σε Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης σε Ομόλογα).

3.1.16. Κίνδυνος διακανονισμού

Συνιστά ειδική μορφή πιστωτικού κινδύνου και προκύπτει λόγω μη προσήκουσας εκπλήρωσης υποχρεώσεων των αντισυμβαλλομένων που συμμετέχουν σε συστήματα πληρωμών και διακανονισμού συναλλαγών επί χρηματοπιστωτικών μέσων, π.χ. όταν το ένα εκ των συναλλασσόμενων μερών δεν παραδίδει τους τίτλους που έχει πωλήσει και οφείλει να παραδώσει ή, επί αγοράς, όταν δεν καταβάλλει το οφειλόμενο τίμημα των τίτλων.

3.1.17. Κίνδυνος συγκέντρωσης

Είναι ο κίνδυνος που αναλαμβάνει επενδυτής που επενδύει όλα τα χρηματικά του διαθέσιμα σε ένα μόνον χρηματοπιστωτικό μέσο. Βρίσκεται στον αντίποδα της διαφοροποίησης του

κινδύνου, όταν ο επενδυτής τοποθετεί τα διαθέσιμά του σε περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα και διαφορετικών χαρακτηριστικών, που έχουν και στοιχεία παραπληρωματικότητας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

4.1. Ορισμός Πιστωτικού Κινδύνου

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος να υποστεί η ΑΕΠΕΥ ζημιές εξ' αιτίας της αθέτησης των συμβατικών υποχρεώσεων των πελατών ή και των αντισυμβαλλόμενων. Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται κυρίως από την παροχή πιστώσεων T+3, τις συναλλαγές πελατών και τη διαχείριση διαθεσίμων. Μπορεί επίσης να δημιουργηθεί όταν υποβαθμίζονται οι πιστοληπτικές διαβαθμίσεις των εκδοτών των ομολογιακών δανείων, που έχουν ως αποτέλεσμα, τη μείωση της αξίας των στοιχείων ενεργητικού της ΑΕΠΕΥ σε περίπτωση που η τελευταία κατέχει ομολογιακά δάνεια.

4.1.1. Προσεγγίσεις και Μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των προσαρμογών της αξίας των ανοιγμάτων και των προβλέψεων.

Η μονάδα Διαχείρισης Κινδύνου της Εταιρίας εφαρμόζει διαδικασίες για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, έχοντας σαν βάση τις στρατηγικές επιδιώξεις της ΑΕΠΕΥ όπως αυτές καθορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της. Η μεθοδολογία και οι υποθέσεις που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ποσού και της χρονικής στιγμής των μελλοντικών ταμιακών ροών, επανεξετάζονται περιοδικά, ώστε να μειώνουν οποιεσδήποτε διαφορές μεταξύ των εκτιμήσεων για ζημιές και της πραγματικής εμπειρίας ζημιών.

Η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου στο Επενδυτικό Χαρτοφυλάκιο και στο Χαρτοφυλάκιο Διαθεσίμων γίνεται με κεντρική παρακολούθηση από την μονάδα Διαχείρισης Κινδύνου.

Για σκοπούς καλύτερης διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου υπάρχει συνεχής αναθεώρηση των πιστωτικών πολιτικών της ΑΕΠΕΥ και παρακολούθηση της συμμόρφωσης των σχετικών υπηρεσιών και μονάδων με τις πολιτικές αυτές. Όταν κριθεί αναγκαίο, υιοθετούνται περιορισμοί σχετικά με την ανάληψη καινούργιων δραστηριοτήτων ανάλογα με την εκτίμηση του κινδύνου που θα αναληφθεί και τις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες.

Η μονάδα ενημερώνει και συμβουλεύει τις διάφορες επιχειρησιακές μονάδες της ΑΕΠΕΥ για τους πιστωτικούς κινδύνους που ελλοχεύουν, βοηθάει στην επιμόρφωση του προσωπικού και εφαρμόζει κατάλληλα συστήματα για μέτρηση και παρακολούθηση του πιστωτικού κινδύνου. Παράλληλα, η μονάδα παρακολουθεί στενά τις αξιολογήσεις των μεγάλων εξωτερικών οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης αλλά και διατηρεί συνεργασία με τις εποπτικές αρχές για θέματα που αφορούν την διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου.

Παράλληλα το Τμήμα Πιστώσεων T+3, σε συνεργασία με το Τμήμα Συναλλαγών (σε μετοχές) είναι υπεύθυνα για τη συνεχή παρακολούθηση της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών της Εταιρίας. Η μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων παρακολουθεί τους προβληματικούς λογαριασμούς και λαμβάνει μέρος στον καθορισμό των προβλέψεων που γίνονται στις οικονομικές καταστάσεις. Σε κάθε περίπτωση η μονάδα ακολουθεί την νομοθεσία της κεφαλαιαγοράς όσον αφορά την χορήγηση πιστώσεων για την διενέργεια χρηματιστηριακών συναλλαγών (Αποφάσεις ΕΚ 2/213/28.03.2001 και 8/370/26.1.2006) που μεταξύ άλλων προβλέπουν και τις σχετικές εξασφαλίσεις από τους πελάτες (Χαρτοφυλάκια Ασφαλείας).

4.1.2. Συνολικό ποσό των ανοιγμάτων, μετά από λογιστικούς συμψηφισμούς

Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις (Πυλώνας 1) υπολογίζονται ανά άνοιγμα με Δείκτη Ελάχιστης Κεφαλαιακής Επάρκειας στο 8% όπως ορίζεται και στις σχετικές Αποφάσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

4.2 Τυποποιημένη μέθοδος

Η Εταιρία συμμορφώνεται με τις αποφάσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς , η οποία καθορίζει τρεις μεθόδους για τον υπολογισμό του ύψους των σταθμισμένων

χρηματοδοτικών ανοιγμάτων για τον πιστωτικό κίνδυνο: την Τυποποιημένη Μέθοδο, την Απλή και την Αναβαθμισμένη Μέθοδο των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων.

Η εταιρία εφαρμόζει την Τυποποιημένη Μέθοδο για τον υπολογισμό του ελάχιστου κεφαλαίου έναντι του πιστωτικού κινδύνου κατά την οποία απαιτείται η κατάταξη των ανοιγμάτων σε κλάσεις, και προτείνεται η χρήση συγκεκριμένων συντελεστών στάθμισης, που διαφοροποιούνται αναλόγως με την κλάση στην οποία ανήκουν τα ανοίγματα καθώς επίσης και την πιστοληπτική τους διαβάθμιση.

4.3 Μέθοδος εσωτερικών διαβαθμίσεων

Η ΑΕΠΕΥ δεν υπολογίζει τα σταθμισμένα ποσά σύμφωνα με την ΠΔ/ΤΕ 2589/20.8.2007 «Υπολογισμός Κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου σύμφωνα με την Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων» και συνεπώς δεν έχει λάβει έγκριση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ή άλλης αρμόδιας αρχής για τη συγκεκριμένη προσέγγιση ή την μετάβαση σε αυτήν. Η εν λόγω μέθοδος θα εφαρμοστεί κατόπιν της αναγκαίας συλλογής στοιχείων και επισκόπησής τους σε συνεννόηση και μετά από έγκριση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

4.4. Τεχνικές μείωσης κινδύνων

Η πολιτική της ΑΕΠΕΥ είναι όπως το ύψος των παρεχόμενων πιστώσεων δεν πρέπει να ξεπερνά την ικανότητα εξόφλησης των πελατών. Για το λόγο αυτό εφαρμόζονται πολιτικές για την αντιστάθμιση και μείωση των πιστωτικών κινδύνων μέσω της λήψης εξασφαλίσεων.

Τα είδη εξασφαλίσεων για τον τομέα ιδιωτών επενδυτών αφορούν τα χαρτοφυλάκια ασφαλείας τους. Η αποτίμηση των χαρτοφυλακίων ασφαλείας καθώς και η διασπορά τους ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των αποφάσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (και ειδικά 8/370/26.1.2006) Το χαρτοφυλάκιο ασφαλείας αποτελείται αποκλειστικά από τις αποδεκτές αξίες που ορίζονται στην 8/370/26.1.2006 απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

4.5. Πιστωτικός κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου

Για την διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλόμενου η Εταιρία δίνει μεγάλη έμφαση στην αξιολόγηση της ποιότητας των χαρτοφυλακίων πίστωσης T+3 των πελατών,

για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι πιστωτικοί κίνδυνοι που ελλοχεύουν αναγνωρίζονται και αντιμετωπίζονται έγκαιρα και αποτελεσματικά.

Η Εταιρία κατά την σύναψη συμφωνιών επαναγοράς (repos) επιλέγει κατά κανόνα την ημερήσια δέσμευση χρηματικών ποσών προκειμένου να διατηρεί στα χαμηλότερα δυνατά επίπεδα τον κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου. Επιπλέον προβαίνει σε προσεκτική επιλογή των τραπεζικών ιδρυμάτων με τα οποία συνάπτει συμφωνίες επαναγοράς (repos) με βάση την πιστοληπτική ικανότητά τους.

Ειδικότερα η Εταιρία προβαίνει σε διαχείριση των ανοιγμάτων σε τραπεζικά ιδρύματα και άλλα αντισυμβαλλόμενα μέρη. Τα ανώτατα πιστωτικά όρια αντισυμβαλλόμενων εγκρίνονται από την Διοίκηση.

Ο καθορισμός των αναλυτικών ορίων γίνεται με βάση το βαθμό φερεγγυότητας του αντισυμβαλλόμενου από διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Οι μεταβολές στις πιστοληπτικές διαβαθμίσεις των αντισυμβαλλόμενων παρακολουθούνται και οποιεσδήποτε διαφοροποιήσεις στα όρια κοινοποιούνται στις αρμόδιες μονάδες της Εταιρίας.

Ο καθορισμός των ορίων στα διαθέσιμα και στο Χαρτοφυλάκιο Συναλλαγών γίνεται με γνώμονα την ορθολογιστική διασπορά των κεφαλαίων της Εταιρίας και την αποφυγή των συγκεντρώσεων σε συνδεδεμένα αντισυμβαλλόμενα μέρη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

5.1. Κίνδυνος αγοράς

Η προσέγγιση της Εταιρίας στη διαχείριση του κινδύνου αγοράς είναι ότι όλοι οι επιμέρους κίνδυνοι που σχετίζονται με τον κίνδυνο αγοράς π.χ κίνδυνος τιμών χρηματιστηρίου παρακολουθούνται από την αρμόδια μονάδα της εταιρίας.

Ο κίνδυνος αγοράς αφορά τις μεταβολές τιμών και αποτίμησης των χρηματοπιστωτικών μέσων και τις τυχόν αρνητικές επιπτώσεις τους στην αξία των θέσεων που κατέχει η Εταιρία για ίδιο λογαριασμό στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών της.

Η μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων σε τακτά χρονικά διαστήματα, παρακολουθεί τους κινδύνους αγοράς κάνοντας χρήση της τυποποιημένης μεθόδου.

5.2. Λειτουργικός κίνδυνος

5.2.1. Έννοια του λειτουργικού κινδύνου

Ως λειτουργικός κίνδυνος, νοείται σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 18 του ν. 3601/2007 ο κίνδυνος επέλευσης ζημιών που οφείλεται είτε στην ανεπάρκεια είτε στην αστοχία εσωτερικών διαδικασιών, φυσικών προσώπων και συστημάτων είτε σε εξωτερικά γεγονότα.

Ειδικότερα λειτουργικό κίνδυνο συνιστούν :

- οι περιπτώσεις εσωτερικής και εξωτερικής απάτης σε βάρος της εταιρίας,

- φυσικές καταστροφές ή τρομοκρατικές επιθέσεις που θέτουν εκτός λειτουργίας τα συστήματα διακανονισμού των συναλλαγών ή μειώνουν την αξία των περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν αντικείμενα της συναλλαγής
- η διακοπή της δραστηριότητας ή δυσλειτουργία των συστημάτων πληροφορικής,
- η μη εφαρμογή ή η λανθασμένη εφαρμογή των εσωτερικών διαδικασιών που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία της εταιρίας και
- ο λεγόμενος νομικός κίνδυνος

Ο εσωτερικός ελεγκτής της Εταιρίας, στο πλαίσιο των τακτικών και έκτακτων ελέγχων που πραγματοποιεί, καταγράφει και κατηγοριοποιεί τα γεγονότα που συνιστούν λειτουργικό κίνδυνο.

5.3. Τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου, υπολογίζονται από την Εταιρία με την τυποποιημένη μέθοδο σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην Απόφαση 6/459/27.12.2007 του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς

5.3.1. Μαθηματικοί τρόποι υπολογισμού λειτουργικού κινδύνου

Ο υπολογισμός και η μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου όπως έχει αναφερθεί είναι μια δύσκολη εργασία, η οποία ακόμα βρίσκεται σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης και για αυτό η Επιτροπή ενθαρρύνει τις αρχές και τις κεντρικές τράπεζες να προτείνουν λύσεις.

Υπάρχουν τρεις εναλλακτικές μεθόδους αποτίμησης του λειτουργικού κινδύνου.

Η πρώτη μέθοδος:

Αφορά τη μέτρηση του Βασικού Δείκτη(Basic Indicator Approach).

Οι Τράπεζες που εφαρμόζουν αυτή την μέθοδο θα πρέπει να υπολογίζουν εποπτικά κεφάλαια ως ποσοστό του gross income με βάση τον παρακάτω τύπο:

$$KBIA = GI * a$$

- όπου KBIA είναι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις στην Basic Indicator Approach για τον λειτουργικό κίνδυνο

- $a = 15\%$ (η Επιτροπή μελετά την τελική τιμή αυτού του συντελεστή)
- GI ο μέσος όρος του gross income των τριών τελευταίων χρόνων. Για τον ορισμό του gross income έχει δοθεί ο παρακάτω τύπος :

GI = net interest income + net result of fees and commissions + net result of financial operations + other income excluding extraordinary or irregular items and profits/losses from sales of securities in banking book.

Δεν υπάρχουν κριτήρια για την εφαρμογή της μεθόδου, ωστόσο όλες οι Τράπεζες αναμένεται να εφαρμόσουν τις προδιαγραφές για “Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk” που εξέδωσε η επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2003. Ο οικονομικός δείκτης είναι αντιπροσωπευτικός της δραστηριότητας του τραπεζικού ιδρύματος και συνεπώς και της αντίστοιχης έκθεσης στο λειτουργικό κίνδυνο.

Η δεύτερη μέθοδος

Ονομάζεται τυποποιημένη (Standardized Approach) και σε αυτήν προτείνεται εξειδίκευση των συντελεστών κατά τραπεζική δραστηριότητα και χρήση διαφορετικών οικονομικών δεικτών κατά περίπτωση.

Οι Τράπεζες σύμφωνα με αυτή την εναλλακτική λύση, χωρίζουν τις δραστηριότητες τους σε οκτώ βασικές κατηγορίες (business lines) . Τα εποπτικά κεφάλαια για τον λειτουργικό κίνδυνο υπολογίζονται ως ποσοστό του gross income για κάθε business line με βάση τον παρακάτω τύπο:

$$KTSA = \Sigma(GI_{1-8} * b_{1-8})$$

- όπου KTSA οι κεφαλαιακές απαιτήσεις στην Standardized Approach
- b_{1-8} = ποσοστό για κάθε business line,
- GI_{1-8} = ο μέσος όρος του gross income των τριών τελευταίων χρόνων για κάθε business line.

Προβλέπονται τα παρακάτω business lines και συντελεστές b_{1-8} :

- Corporate Finance (18%)
- Trading & Sales (18%)

- Retail Banking (12%)
- Commercial banking (15%)
- Payment and Settlement (18%)
- Agency Services (15%)
- Asset Management (12%)
- Retail Brokerage (12%)

Η τρίτη μέθοδος

Είναι η εσωτερική μέτρηση (Advanced Measurement Approach). Οι Τράπεζες σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις με βάση την δική τους μεθοδολογία αποτίμησης λειτουργικών κινδύνων. Για να εφαρμοσθεί η μεθοδολογία θα πρέπει να εκπληρώνονται μια σειρά από ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια. Οι Τράπεζες που θα ακολουθήσουν αυτή την εναλλακτική λύση θα πρέπει να υπολογίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις λαμβάνοντας υπ' όψιν τον τρόπο κατανομής των τραπεζικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με την προηγούμενη μέθοδο, υπολογίζει από ιστορικά δεδομένα και για συγκεκριμένες παραμέτρους την πιθανότητα να συμβούν ανάλογες περιπτώσεις σε κάποιο βάθος χρόνου και τη μέση απώλεια ανά περίπτωση. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών που εφαρμόζουν αυτή τη λύση δεν μπορούν να είναι μικρότερες από το 75% των κεφαλαιακών απαιτήσεων που θα υπολογίζονταν σύμφωνα με την Standardized μέθοδο.

Όσο αφορά τις τράπεζες, αυτές επιλέγουν μέθοδο αξιολόγησης του λειτουργικού κινδύνου ανάλογα με τις εσωτερικές τους διαδικασίες και τα τεχνολογικά μέσα που διαθέτουν. Όμως, ενθαρρύνονται να κινηθούν προς την υιοθέτηση των πιο περισσότερο εξελιγμένων μεθόδων όσο περισσότερο αναβαθμίζουν τις εσωτερικές τους διαδικασίες και τα συστήματα αποτίμησης λειτουργικού κινδύνου. Η μέθοδος που θα επιλέγεται θα πρέπει να αντιστοιχεί στη συνθετικότητα των δραστηριοτήτων τους. Και τέλος επιτρέπεται η χρησιμοποίηση διαφορετικών μεθόδων για διαφορετικές μονάδες δραστηριότητας.

Η Επιτροπή προτείνει την πρώτη μέθοδο μόνο για τις τράπεζες με μικρό εύρος δραστηριοτήτων και περιορισμένη τοπική παρουσία, ενώ ενθαρρύνει τις υπόλοιπες να προχωρήσουν στην τρίτη εναλλακτική μέθοδο. Αυτό γίνεται έμμεσα, αφού στην Τρίτη μέθοδο οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι σημαντικά μικρότερες από αυτές της πρώτης. Επειδή όμως στην εφαρμογή της τρίτης μεθόδου απαιτείται σημαντικό χρονικό διάστημα, προτείνεται η δεύτερη μέθοδος. Η Επιτροπή τον Ιανουάριο του 2001 εισηγήθηκε οι

κεφαλαιακές απαιτήσεις να αποτελούν περίπου το 20% των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων, ωστόσο μετά από αντιρρήσεις ορισμένων τραπεζικών ιδρυμάτων αναθεώρησε την εισήγησή της και μείωσε κατά ένα σημαντικό ποσοστό τις κεφαλαιακές απαιτήσεις. Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημάνουμε ότι η Επιτροπή θεωρεί ότι οι παραπάνω μεθοδολογίες βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο και δεν αποκλείεται οι τελικές προδιαγραφές να διαφέρουν σημαντικά από τις αρχικές προτάσεις.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος, βάσει και της BASEL II, συμπεριλαμβάνει πλέον και ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου (operational risk) που αναλαμβάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα.

Εποπτικά ίδια κεφάλαια / credit risk + market risk + operational risk = δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας.

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου θα είναι περίπου το 12% των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Οι διαχειριστικές μονάδες που ορίζονται στο νέο πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κατάταξη των περιστατικών λειτουργικού κινδύνου είναι τα παρακάτω:

- Corporate Finance
- Trading and Sales
- Retail Banking
- Commercial Banking
- Payment and Settlement
- Agency Services & Custody
- Asset Management
- Retail brokerage

Εννοείται ότι κάθε μία από αυτές τις διαχειριστικές μονάδες αναλύεται σε περισσότερα επίπεδα και ομάδες δραστηριοτήτων.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ίδρυση της τράπεζας

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. ιδρύθηκε το 1841 και εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών το 1880. Με 160 πλέον χρόνια επιτυχούς και αδιάλειπτης λειτουργίας στον οικονομικό βίο της χώρας, η Τράπεζα έχει εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο όμιλο εταιριών παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καλύπτοντας έτσι τις συνεχώς διευρυνόμενες ανάγκες των πελατών της. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα ίδρυσε το 1891 την Ελληνική Εταιρία Γενικών Ασφαλίσεων «Η Εθνική» και το 1927 την Εθνική Κτηματική Τράπεζα.

Μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928, η Τράπεζα είχε το εκδοτικό προνόμιο στην Ελλάδα και ήταν υπεύθυνη για την έκδοση του νομίσματος. Το 1953, η Τράπεζα συγχωνεύτηκε με την «Τράπεζα Αθηνών», που είχε ιδρυθεί το 1893. Μέσα στο 1998, η Τράπεζα προέβη στη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», η οποία είχε προέλθει από τη συγχώνευση δύο πρώην θυγατρικών της εταιριών, της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» και της «Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», με σκοπό την αρτιότερη εξυπηρέτηση των πελατών της στον τομέα της στεγαστικής και κτηματικής πίστης.

Από τον Οκτώβριο 1999, η μετοχή της Τράπεζας διαπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Στα τέλη του 2002, η Εθνική Τράπεζα προχώρησε στη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της "Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως ΑΕ". Στο πλαίσιο του στρατηγικού της προσανατολισμού στην αγορά της ΝΑ Ευρώπης, η ΕΤΕ εξαγόρασε, εντός του 2006, τη Finansbank στην Τουρκία και τη Vojvodjanska Banka στη Σερβία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

6.1. Διαχείριση κινδύνων⁷

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας, ως οργανισμός που δραστηριοποιείται σε ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον, αναγνωρίζει την έκθεσή του σε τραπεζικούς κινδύνους και την ανάγκη αποτελεσματικής διαχείρισής τους.

Η διαχείριση και ο έλεγχος των κινδύνων αυτών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της δέσμευσης του Ομίλου να επιδιώκει σταθερά υψηλές αποδόσεις για τους μετόχους του.

Στο πλαίσιο αυτό ενισχύθηκε η λειτουργία διαχείρισης κινδύνων με τη δημιουργία τριών νέων Μονάδων ελέγχου πιστωτικού κινδύνου, ενώ ταυτόχρονα αναμορφώθηκε η διακυβέρνησή της σε επίπεδο Ομίλου.

Με τον τρόπο αυτό, τέθηκαν οι βάσεις για καλύτερη επικοινωνία και ενιαία αντιμετώπιση θεμάτων που άπτονται της διαχείρισης κινδύνων σε όλο το εύρος δραστηριοτήτων του Ομίλου.

Παράλληλα, και με βάση τη θεσπισμένη Στρατηγική Διαχείρισης Κινδύνων, ο Όμιλος συνέχισε απρόσκοπτα την υλοποίηση των έργων του προγράμματος «Βασιλεία II» στοχεύοντας, αφενός στην προσαρμογή του στο νέο εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, αφετέρου στην περαιτέρω ενίσχυση των δυνατοτήτων και της ποιότητας της διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαίου. Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα «Βασιλεία II» περιλαμβάνει 216 έργα, εκ των οποίων 159 αφορούν στα θυγατρικά πιστωτικά ιδρύματα και υλοποιείται χωρίς αξιοσημείωτες αποκλίσεις από το σχετικό χρονοπρογραμματισμό.

⁷ Τα παρακάτω στοιχεία προέρχονται απ' την Ενοποιημένη Έκθεση Διαχείρισης της Εθνικής Τράπεζας την οποία λάβαμε απ' την ίδια τη τράπεζα.

6.2. Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου ως διακριτός τομέας επιχειρησιακής δράσης όπως ο κίνδυνος αγοράς και ο πιστωτικός κίνδυνος

Η απελευθέρωση και η διεθνοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε συνδυασμό με τη διαρκώς αναπτυσσόμενη τραπεζική τεχνολογία κατέστησαν τις δραστηριότητες των τραπεζών περισσότερο πολύπλοκες και αύξησαν τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς που αυτές αναλαμβάνουν. Η πολυπλοκότητα των τραπεζικών δραστηριοτήτων αύξησε επίσης σημαντικά και κινδύνους που συνδέονται με τη διευρυμένη δυσκολία εποπτείας, συντονισμού και ελέγχου του συνόλου των δραστηριοτήτων στην τράπεζα, δηλαδή το λειτουργικό κίνδυνο.

Η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου αποτελεί ένα διακριτό τομέα επιχειρησιακής δράσης με ξεχωριστή διοικητική διάρθρωση, εργαλεία και διαδικασίες όπως ακριβώς συμβαίνει με την παρακολούθηση και διαχείριση των υπολοίπων κινδύνων, όπως ο κίνδυνος αγοράς ή ο πιστωτικός κίνδυνος. Το ενδιαφέρον των τραπεζών για το λειτουργικό κίνδυνο έχει αυξηθεί κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια εξαιτίας κυρίως τεσσάρων παραγόντων, τους εξής.

Πρώτον, τη διαφαινόμενη αύξηση του λειτουργικού κινδύνου που συνδέεται με την αναδιάρθρωση των επιχειρησιακών δομών και την εισαγωγή νέων τεχνολογικών υποδομών. Δεύτερον, την αντίδραση σε επεισόδια που οδήγησαν σε μεγάλες ζημιές στο εσωτερικό των ιδίων των εταιριών. Τρίτο, την ολοένα μεγαλύτερη έμφαση που δίνεται στη διαχείριση κινδύνων σε κεντρικό επίπεδο. Τέταρτον, η διαρκώς αυξανόμενη προσοχή των εποπτικών αρχών στο ζήτημα.

Από τους ανωτέρω παράγοντες ο τρίτος είναι ίσως ο πιο σημαντικός. Ορισμένες καταρρεύσεις τραπεζών που σε πρώτη ανάλυση μπορεί να εκτιμηθεί ότι οφείλονταν στον πιστωτικό κίνδυνο ή τον κίνδυνο αγοράς, σε τελική ανάλυση ταξινομούνται ως κλασικές πλέον περιπτώσεις λειτουργικού κινδύνου. Το Φεβρουάριο του 1995 κατέρρευσε π.χ. μία βρετανική τράπεζα ηλικίας 233 ετών, η Barings. Φαινομενικά η πτώση συνδέθηκε με τη δράση ενός μόνο διαπραγματευτή, του 28χρονου Nick Leeson που απώλεσε 1,3 δις δολάρια σε διαπραγμάτευση παραγώγων. Οι απώλειες προεκλήθησαν από την τεράστια έκθεση στην ιαπωνική κεφαλαιαγορά μέσω χρηματοοικονομικών συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης (futures). Ο Leeson ήταν ο επικεφαλής των διαπραγματευτών της Barings στη Σιγκαπούρη. Καθώς η αγορά υποχώρησε κατά 15% τους 2 πρώτους μήνες το 1995 οι ζημιές ήσαν

τεράστιες. Ο Leeson αρνούμενος να αποδεχτεί την πραγματικότητα στοιχηματίσε ότι θα “γυρίσει ο τροχός”, έτσι ώστε να ανακτηθούν οι απώλειες, αποκρύπτοντας το ύψος τους από τους προϊσταμένους του. Στην περίπτωση της Barings το πραγματικό πρόβλημα, πάνω από τα επιφανόμενα, ήταν η αποτυχία των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου η οποία, με τη σειρά της, ήταν συνέπεια του γεγονότος ότι ο Leeson είχε τον έλεγχο τόσο των συναλλαγών όσο και των διαδικασιών απεικόνισης των συναλλαγών.

Ανάλογη περίπτωση ήταν της Orange County, μιας διοικητικής περιφέρειας της Καλιφόρνιας, το 1994. Πρόκειται για την πιο ακραία περίπτωση που ο κίνδυνος αγοράς βρισκόταν εκτός κάθε συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Εμπιστεύθηκαν στα χέρια ενός μόνο διαπραγματευτή, του Bob Citron, 7,5 δις δολάρια που ανήκαν σε σχολεία, δήμους και την ίδια τη διοικητική περιφέρεια.

6.2.1. Πιστωτικός κίνδυνος

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη βέλτιστη διαχείριση και αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου που απορρέει από την πιθανή αδυναμία ενός ή περισσοτέρων πιστούχων (αντισυμβαλλομένων της) να εκπληρώσουν οποιαδήποτε υποχρέωσή τους έναντι της Τράπεζας ή / και θυγατρικών της.

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί για κάθε μορφή πιστοδότησης συστήματα αξιολόγησης και μέτρησης πιστωτικού κινδύνου τα οποία διαφοροποιούνται με βάση τα χαρτοφυλάκιά του (π.χ. το Μοντέλο Αξιολόγησης Επιχειρηματικών Πιστοδοτήσεων για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο, εγκριτικά και υποδείγματα για τα χαρτοφυλάκια Λιανικής Τραπεζικής κ.λπ.).

Η χρήση των συστημάτων αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου έχει ως σκοπό την αξιόπιστη κατάταξη των πιστούχων σε βαθμίδες πιστοληπτικής ικανότητας, την εκτίμηση των παραμέτρων της αναμενόμενης και μη αναμενόμενης ζημίας και εν τέλει, την προστασία της κερδοφορίας και της κεφαλαιακής βάσης του Ομίλου.

Η προστασία έναντι του πιστωτικού κινδύνου επιτυγχάνεται μέσω:

- Της εφαρμογής κατάλληλων ορίων πιστωτικού ανοίγματος έναντι μεμονωμένων πιστούχων, ομίλων πιστούχων, συγκέντρωσης σε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας κ.α.
- Της χρήσης τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου (εξασφαλίσεις, εγγυήσεις),

- Της προσαρμογής της τιμολόγησης των διαφόρων προϊόντων,
- Της συμμετοχής στη λήψη πιστοδοτικών αποφάσεων.

6.2.2. Κίνδυνος αγοράς

Για την αποτελεσματική μέτρηση του κινδύνου αγοράς, που προκύπτει εξαιτίας ενδεχόμενης μεταβολής σε στοιχεία της αγοράς όπως, για παράδειγμα, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, τα επιτόκια, οι τιμές των μετοχών και οι τιμές των παραγώγων προϊόντων, ο Όμιλος χρησιμοποιεί υποδείγματα Μέγιστης Δυνητική Ζημιάς (ΜΔΖ) για τις θέσεις του Εμπορικού και του Διαθέσιμου προς Πώληση χαρτοφυλακίου του σε όλα τα νομίσματα. Για τον έλεγχο και τη διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων αγοράς, έχει θεσπιστεί ένα πλέγμα ορίων ΜΔΖ, τα οποία καλύπτουν τόσο τους επιμέρους κινδύνους (επιτοκιακό, συναλλαγματικό, τιμών μετοχών), όσο και το συνολικό κίνδυνο αγοράς.

Για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας του εσωτερικού υποδείγματος μέτρησης του κινδύνου αγοράς, εφαρμόζεται πρόγραμμα δοκιμαστικού εκ των υστέρων ελέγχου (backtesting), ενώ για τη διασφάλιση της Τράπεζας έναντι ακραίων συνθηκών διενεργείται σε εβδομαδιαία και μηνιαία βάση πρόγραμμα προσομοίωσης καταστάσεων κρίσεως (stress testing).

6.2.3. Λειτουργικός κίνδυνος

Το 2007, πραγματοποιήθηκε βάσει των θεσπισμένων πολιτικών και μεθοδολογιών και εντός του προγραμματισμένου χρονοδιαγράμματος ο πρώτος κύκλος εφαρμογής ολοκληρωμένου πλαισίου διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου στην Ε.Τ.Ε., στον οποίο εντάσσονται οι ακόλουθες διαδικασίες:

- Αυτοαξιολόγηση Κινδύνων και Περιβάλλοντος Ελέγχου, μέσω της οποίας εντοπίστηκαν και αξιολογήθηκαν από τους αρμοδίους των Μονάδων (risk owners) οι λειτουργικοί κίνδυνοι που ενυπάρχουν στις δραστηριότητές τους.
- Προσδιορισμός Σχεδίων Δράσης Άμβλυσης, όπου προσδιορίστηκαν μέτρα για την άμβλυση των σημαντικότερων εντοπισμένων λειτουργικών κινδύνων.
- Συλλογή στοιχείων ζημογόνων γεγονότων λειτουργικού κινδύνου από όλο το φάσμα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της Τράπεζας και ανάπτυξη σχετικής βάσης δεδομένων.

- Κατάρτιση εσωτερικών αναφορών, με στόχο την υποστήριξη της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σχετικών με τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα της Τράπεζας.

Παράλληλα, ξεκίνησε η σταδιακή επέκταση του εν λόγω πλαισίου στα θυγατρικά πιστωτικά ιδρύματα στο εξωτερικό, η οποία, σε πρώτη φάση, αφορά στη σχεδιαστική προσαρμογή του πλαισίου ώστε, αφενός να ανταποκρίνεται στις ανάγκες ενιαίας διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου σε όλο το εύρος δραστηριοτήτων του Ομίλου, αφετέρου να καλύπτει τις όποιες ιδιαιτερότητες απορρέουν από το τοπικό περιβάλλον δραστηριοποίησης ή τις αντίστοιχες εποπτικές απαιτήσεις.

6.2.4. Κίνδυνος επιτοκίων στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο και κίνδυνος ρευστότητας

Ο Όμιλος διαχειρίζεται συστηματικά τον μέσο μακροπρόθεσμο επιτοκιακό κίνδυνο που αφορά στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο καθώς και τον κίνδυνο ρευστότητας, μέσω:

- Αναλύσεων των ανοιγμάτων ρευστότητας και αναχρηματοδότησης,
- Μετρήσεων ευαισθησίας της αξίας των ιδίων κεφαλαίων και του καθαρού εσόδου από τόκους σε πιθανές και ακραίες μεταβολές των επιτοκίων,
- Διεύρυνσης και διαφοροποίησης των πηγών χρηματοδότησης του,
- Διατήρησης επαρκούς επιπέδου ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού και
- Εφαρμογής σχετικών ορίων.

6.3. Κεφαλαιακή επάρκεια

Ο Όμιλος διαχειρίζεται ενεργά την κεφαλαιακή του βάση αξιοποιώντας τις σύγχρονες μεθόδους άντλησης κεφαλαίων, με στόχο τόσο τη διατήρηση υψηλών επιπέδων κεφαλαιακής επάρκειας όσο και τη μείωση του μεσοσταθμικού κόστους κεφαλαίων προς όφελος των μετόχων του. Στο πλαίσιο αυτό, έχει προβεί σε εκδόσεις υβριδικών τίτλων, οι οποίοι περιλαμβάνονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια του Ομίλου.

Ο Συνολικός και ο Βασικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας διαμορφώθηκαν στις 31.12.2007 σε 9,2% και 10,2% αντίστοιχα. Οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας του Ομίλου βρίσκονται σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο από τα ελάχιστα εποπτικά όρια που έχουν

τεθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος (8% και 4% για τον Συνολικό και τον Βασικό Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας αντίστοιχα)

6.4. Εταιρική διακυβέρνηση

Η Εθνική Τράπεζα έχει ενστερνιστεί όλους τους διεθνείς και ελληνικούς κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης σε επίπεδο Διοικητικού Συμβουλίου και εφαρμόζει τους θεσμούς της Επιτροπής Ελέγχου, Επιτροπής Ανθρώπινου Δυναμικού και Επιτροπής Εταιρικής Διακυβέρνησης. Στις αρχές του 2007 επιβεβαιώθηκε η συμμόρφωση του Ομίλου με το νόμο Sarbanes Oxley για το έτος 2006 σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις αμερικανικές εποπτικές αρχές και στη συνέχεια έγιναν όλες οι απαιτούμενες διαδικασίες για τη συμμόρφωση και για τη χρήση 2007.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Οι βασικοί στόχοι του αρχικού Συμφώνου της Βασιλείας⁸ που οριστικοποιήθηκε το 1988, ήταν η ισχυροποίηση της κεφαλαιακής βάσης των Τραπεζών, αλλά και η διασφάλιση ίσων όρων τραπεζικού ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο, μέσω της καθιέρωσης ενός κοινώς αποδεκτού εποπτικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

Το Σύμφωνο αυτό διαμορφώνει το συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας (8%)⁹, που αποτελεί ταυτόχρονα διεθνές μέτρο σύγκρισης της φερεγγυότητας αλλά και το ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο κεφαλαιακής κάλυψης κινδύνων

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 είχαν καταστεί φανερές ορισμένες ελλείψεις και αδυναμίες του υφιστάμενου Συμφώνου

Η συνειδητοποίηση των αδυναμιών του υφιστάμενου Συμφώνου αλλά και η πίεση της αγοράς οδήγησε στην έναρξη των εργασιών για την αναθεώρηση του από την Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία όφειλε να

8 Η Επιτροπή Βασιλείας συστάθηκε στην πόλη Βασιλεία της Ελβετίας το έτος 1974 με σκοπό τη διαμόρφωση γενικών εποπτικών κατευθύνσεων και βέλτιστων τραπεζικών πρακτικών.

Μέλη της είναι εκπρόσωποι κεντρικών Τραπεζών και άλλων Τραπεζικών εποπτικών Αρχών. Τα συμπεράσματα της δεν έχουν νομική ισχύ

9 Ως κεφάλαιο εννοείται εκείνο που χρησιμοποιείται για την απορρόφηση περιστασιακών ζημιών μίας ή περισσότερων χρήσεων. Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (ΔΚΕ) υπολογίζεται με τον τύπο ΔΚΕ- ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ / Πιστωτικός κίνδυνος + κίνδυνος αγοράς + λειτουργικός κίνδυνος και ΔΚΕ $\geq 8\%$

αναθεωρήσει τις Οδηγίες περί κεφαλαιακής επάρκειας οι οποίες σε αντίθεση με τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας είναι υποχρεωτικές.

7.1. Το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας (Σημ: γνωστό ως Βασιλεία II) απαρτίζεται από τρεις πυλώνες

- Ο πρώτος πυλώνας αφορά τον καθορισμό ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του πιστωτικού και λειτουργικού κινδύνου . Ο λειτουργικός κίνδυνος αναφέρεται στην πιθανότητα εμφάνισης ζημιών λόγω προβλημάτων στις εσωτερικές διαδικασίες, τα συστήματα, το ανθρώπινο δυναμικό και από εξωτερικά γεγονότα.
- Ο δεύτερος πυλώνας¹⁰ αφορά τον καθορισμό του σκοπού στον οποίο θα αποβλέπει η διαδικασία της αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές, καθώς και τη θέσπιση γενικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν τη διαδικασία αυτή
- Ο τρίτος πυλώνας αφορά την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων.

Για τον προσδιορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου ακολουθείται μεθοδολογική προσέγγιση παρόμοια με αυτή για τον πιστωτικό κίνδυνο. Δηλαδή και εδώ καθιερώνονται τρεις εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, οι οποίες κλιμακώνονται διαδοχικά από την πλέον απλή μέχρι την πλέον προηγμένη. Πιο συγκεκριμένα, η βασική μέθοδος υπολογίζει την κεφαλαιακή απαίτηση εφαρμόζοντας ένα συντελεστή στάθμισης επί των συνολικών ακαθάριστων εσόδων της κάθε τράπεζας, ενώ η πιο προηγμένη στηρίζεται στα αποτελέσματα εσωτερικών συστημάτων και στοιχείων της ίδιας της Τράπεζας. Είναι ευνόητο ότι, για να επιτραπεί η χρήση της τρίτης αυτής μεθόδου, πρέπει να πληρούνται αυστηρές προϋποθέσεις και κριτήρια.

¹⁰ Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που υπολογίζονται σύμφωνα με τον Πυλώνα I αποτελούν τα ελάχιστα κεφάλαια που πρέπει να έχει το Π.Ι. Με το Σύμφωνο, της Βασιλείας II δεν επιχειρείται τροποποίηση του υφιστάμενου πλαισίου όσον αφορά τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων και τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του κινδύνου της αγοράς, τροποποιείται όμως ριζικά η εποπτική αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου και προστίθενται για πρώτη φορά ειδικές κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου. Σκοπός του Πυλώνα II, που αποτελεί αναγκαίο συμπλήρωμα του πρώτου πυλώνα, είναι να εξασφαλίσει ότι κάθε Π. Ι έχει επαρκείς εσωτερικές διαδικασίες με βάση μια αποτελεσματική αξιολόγηση των κινδύνων του. Οι εποπτικές αρχές έχουν την ευχέρεια με βάση τα συμπεράσματα της εποπτικής αξιολόγησης να καθορίζουν συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας υψηλότερο του ελαχίστου.

Σε αντίθεση όμως με το νέο Σύμφωνο, που κατ' αρχήν απευθύνεται στις μεγάλες διεθνείς Τράπεζες των χωρών του 0-10, οι αναθεωρημένες Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχουν υποχρεωτική εφαρμογή στο σύνολο των Τραπεζών και των πιστωτικών ιδρυμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής άρχισαν να ισχύουν από την 1η Ιανουαρίου 2007.

Παρέχεται, όμως η δυνατότητα στα Π.Ι, εφόσον το επιθυμούν, και μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2008, να εφαρμόζουν τη μέθοδο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι πιστωτικού κινδύνου χρησιμοποιώντας την ισχύουσα μέθοδο (Βασιλεία I), ενώ για το διάστημα αυτό της ευχέρειας υπάρχει ειδική πρόβλεψη ως προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι λειτουργικού κινδύνου.

Το νέο πλαίσιο περί κεφαλαιακής επάρκειας εισάγει τρεις εναλλακτικές προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου και οι οποίες παρουσιάζουν βαθμιαία αυξανόμενη πολυπλοκότητα:

- Τη μέθοδο του Βασικού Δείκτη
- Την Τυποποιημένη μέθοδο
- Την εναλλακτική Τυποποιημένη Μέθοδο
- Τις εξελεγχμένες Μεθόδους

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που προκύπτουν από τις δύο πρώτες προσεγγίσεις βασίζονται σε συγκεκριμένο συντελεστή (Μικτά έσοδα ή μέσος όρος των Μικτών εσόδων των τριών τελευταίων ετών). Σε αντίθεση οι εξελεγχμένες μεθοδολογίες αφορούν σε εσωτερικά υποδείγματα των πιστωτικών ιδρυμάτων χρησιμοποιώντας εσωτερικές βάσεις δεδομένων ιστορικών ζημιών. Σε αυτές η κεφαλαιακή απαίτηση ισούται με το μέγεθος του κινδύνου όπως υπολογίζεται από το εσωτερικό σύστημα ποσοτικοποίησης λειτουργικού κινδύνου και υπόκειται σε έγκριση από την εποπτική αρχή.

Παραδείγματα λειτουργικού κινδύνου

Όπως προαναφέρθηκε ο λειτουργικός εμφάνισης ζημιών λόγω προβλημάτων:

- στις εσωτερικές διαδικασίες
- στα συστήματα
- στο ανθρώπινο δυναμικό και
- από εξωτερικά γεγονότα

Ειδικότερα τα γεγονότα λειτουργικού κινδύνου αφορούν (ενδεικτική αναφορά):

- εσωτερική απάτη
- εξωτερική απάτη
- θέματα ασφαλείας στο χώρο εργασίας
- πελάτες, προϊόντα και επιχειρηματικές πρακτικές
- διακοπή δραστηριότητας και δυσλειτουργία συστημάτων
- εκτέλεση, παράδοση και διαχείριση διαδικασιών
- Σχετικά τα παρακάτω παραδείγματα:
- Απάτη πιστωτικής κάρτας
- Παραχάραξη στοιχείων και δεδομένων
- Ληστεία
- Έλλειμμα Ταμείου
- Σκόπιμη απόκρυψη χρησιμων πληροφοριών σε σχέση με τη διαδικασία χορηγήσεων
- Λανθασμένη καταχώριση στο σύστημα επεξεργασίας πληροφοριών
- Ατύχημα στο χώρο εργασίας
- Αδυναμία να παραχθούν έγκαιρα και έγκυρα αναφορές στις αρχές
- Βανδαλισμός καταστήματος
- Λανθασμένη πληρωμή
- Μη ενημέρωση των δικαιωμάτων πρόσβασης σε υπαλλήλους που έχουν αποχωρήσει από την τράπεζα.

7.2. Μεθοδολογία της Τράπεζας για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου

Αναφορικά με τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου η Τράπεζα καθιέρωσε τις παρακάτω διαδικασίες:

A. Διαδικασία αυτοαξιολόγησης Κινδύνων και του συναφούς περιβάλλοντος Ελέγχου (εφεξής «διαδικασία RCSA»), η οποία περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Περιγραφή Δραστηριοτήτων
- Περιγραφή Διαδικασιών
- Εντοπισμός Κινδύνων
- Αυτοαξιολόγηση Κινδύνων και του συναφούς περιβάλλοντος Ελέγχου
- Καθορισμός Σημαντικών Κινδύνων
- Καθορισμός Σχεδίων Δράσης
- Ορισμός Βασικών Δεικτών Κινδύνων (KRIs)

B. Τη Διαδικασία Παρακολούθησης των Βασικών Δεικτών Κινδύνων και Υλοποίησης των Σχεδίων Δράσης

Γ. Τη Διαδικασία Συλλογής Ζημιογόνων Γεγονότων

A. Διαδικασία αυτοαξιολόγησης Κινδύνων και του συναφούς περιβάλλοντος Ελέγχου (διαδικασία RCSA)

A.1 : Περιγραφή Δραστηριοτήτων

Το υπόδειγμα δραστηριοτήτων και διαδικασιών έχει οριστικοποιηθεί και αποτελεί τη βάση για τα επόμενα βήματα.

Βλέπετε σχετικό πίνακα δραστηριοτήτων

A.2 : Περιγραφή Διαδικασιών

Η καταγραφή των διαδικασιών αφορά στα βασικά βήματα τους στα οποία ενδέχεται να εντοπιστούν λειτουργικοί κίνδυνοι.

Είναι σημαντικό η καταγραφή να γίνεται σε αρκετά υψηλό επίπεδο ώστε να εστιάζει στα σημεία που ενδέχεται να εντοπιστούν σημαντικοί λειτουργικοί κίνδυνοι και να αποφεύγεται η επικέντρωση σε λεπτομέρειες. Βλέπετε σχετικό υπόδειγμα περιγραφής διαδικασιών

A.3: Εντοπισμός Κινδύνων

Το στάδιο εντοπισμού των κινδύνων καλύπτει όλες τις δραστηριότητες και τις διαδικασίες της Τράπεζας με στόχο τον εντοπισμό δυνητικών γεγονότων κινδύνου σε επίπεδο διαδικασίας.

Οι συμμετέχοντες στις συναντήσεις εργασίας, αφού εξετάσουν διεξοδικά όλες τις σχετικές περιπτώσεις, θα πρέπει να εντοπίσουν όλους τους ουσιώδεις κινδύνους που σχετίζονται με τις διαδικασίες αρμοδιότητάς τους. Στη συνέχεια θα πρέπει να προβούν στην τυποποίηση τους με χρήση της συναφούς μεθοδολογίας, δηλ. των τυποποιημένων αιτίων και των ποιοτικών προσδιορισμών τους, των τυποποιημένων κινδύνων και συνεπειών.

Βλέπετε υπόδειγμα καταγραφής κινδύνων καθώς και τα σχετικές επεξηγήσεις (κατηγοριοποίηση αιτίων και κατηγοριοποίηση συνεπειών)

A.4 : Αυτοαξιολόγηση Κινδύνων και του συναφούς περιβάλλοντος Ελέγχου

Αξιολογείται μόνον ο εναπομένον κίνδυνος, δηλ. ο πραγματικός κίνδυνος στον οποίον εκτίθεται η Τράπεζα συνεκτιμώμενου του υφιστάμενου περιβάλλοντος ελέγχου.

Κάθε εντοπισμένο γεγονός κινδύνου θα αξιολογείται ως προς δύο διαστάσεις και συγκεκριμένα ως προς την:

- **Πιθανότητα Επέλευσης:** Υποδηλώνει την εκτίμηση σχετικά με την πιθανότητα επέλευσης ενός γεγονότος κινδύνου και εκφράζεται σε όρους συχνότητας εντός προκαθορισμένων χρονικών περιόδων.
- **Επίπτωση:** Η εκτιμώμενη οικονομική συνέπεια της επέλευσης ενός ενδεχόμενου γεγονότος κινδύνου.

Η Τράπεζα έχει καθιερώσει εξαβάθμιες κλίμακες εκτίμησης των πιθανοτήτων επέλευσης καθώς και του ύψους της αντίστοιχης επίπτωσης.

Αξιολόγηση περιβάλλοντος ελέγχου

Μια ποιοτική προσέγγιση ακολουθείται για την αξιολόγηση του περιβάλλοντος ελέγχου. Συγκεκριμένα, αν και οι αξιολογητές αναμένεται να λάβουν υπόψη τους υφιστάμενους ελέγχους για κάθε εντοπισμένο γεγονός κινδύνου, δεν είναι υποχρεωμένοι να τους καταγράψουν λεπτομερώς, αλλά απλά να αξιολογήσουν την συνολική αποτελεσματικότητα του περιβάλλοντος ελέγχου. Για το σκοπό αυτό, ορίστηκε τετραβάθμια ποιοτική κλίμακα που συνδυάζει την αξιολόγηση του σχεδιασμού των ελέγχου και αυτήν της αποτελεσματικότητας τους.

A.5 : Προσδιορισμός Σημαντικών Κινδύνων

Μετά τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των κινδύνων ακολουθεί το στάδιο της ιεράρχησης τους. Σκοπός είναι να προσδιοριστούν, σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια, τα σημαντικά γεγονότα λειτουργικού κινδύνου λαμβάνοντας υπόψη τα επίπεδα ευαισθησίας και ανοχής της Τράπεζας έναντι λειτουργικού κινδύνου.* Οι σημαντικοί κίνδυνοι θα πρέπει να καθορίζονται και να αντιμετωπίζονται σε επίπεδο Μονάδας.

Ως αποτέλεσμα αυτού του σταδίου προκύπτει ο κατάλογος των σημαντικών, κατά την περίοδο διεξαγωγής της διαδικασίας, γεγονότων κινδύνου. Για τους εν λόγω κινδύνους θα πρέπει να καθοριστούν κατάλληλα Σχέδια Δράσης και να οριστούν Βασικοί Δείκτες Κινδύνων (KRI).

A.6 : Καθορισμός σχεδίων δράσης

Ο καθορισμός Σχεδίων Δράσης αφορά στους προσδιορισμένους ως κινδύνους υψηλής βαρύτητας, καθώς και σε αυτούς για τους οποίους έχει ήδη αποφασιστεί η κατάρτιση αντίστοιχων σχεδίων. Βλέπετε σχετικό υπόδειγμα καθορισμού και παρακολούθησης σχεδίου δράσης.

A.7: Ορισμός βασικών δεικτών κινδύνων (KRI)

Ο ορισμός Ειδικών Βασικών Δεικτών Κινδύνων (KRI) αφορά στους προσδιορισμένους ως σημαντικούς κινδύνους καθώς και σε αυτούς για τους οποίους έχει αποφασιστεί να ενεργοποιηθεί η διαδικασία Σχεδιασμού Δράσεων.

Στόχος της διαδικασίας είναι ο καθορισμός ενός ή και περισσότερων Βασικών Δεικτών Κινδύνων για κάθε κίνδυνο που έχει προσδιοριστεί ως σημαντικός σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην προηγούμενη ενότητα.

Το αποτέλεσμα της διαδικασίας θα είναι ένας κατάλογος Ειδικών Βασικών Δεικτών Κινδύνων που συνδέονται με καθένα από τους σημαντικούς κινδύνους που έχουν προσδιοριστεί.

B. Η Διαδικασία Παρακολούθησης των Βασικών Δεικτών Κινδύνων και Υλοποίησης των Σχεδίων Δράσης

1. Παρακολούθηση βασικών δεικτών Κινδύνων

Οι Μονάδες συλλέγουν τα δεδομένα για τους ήδη ορισμένους Βασικούς Δείκτες Κινδύνων και τα αποστέλλουν στους Ανταποκριτές ΛΚ, σύμφωνα με 'τη συμφωνηθείσα συχνότητα.

2. Παρακολούθηση σχεδίων δράσης

Η εφαρμογή των εγκεκριμένων Σχεδίων Δράσης πραγματοποιείται από τις Μονάδες σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες της Τράπεζας.

Οι Μονάδες παρακολουθούν σε τακτά χρονικά διαστήματα την πρόοδο υλοποίησης των Σχεδίων Δράσης (σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες της Τράπεζας) και ενημερώνουν τους αρμόδιους Ανταποκριτές ΛΚ όπως προβλέπεται από το σχεδιασμό τους.

Γ. Καταγραφή Ζημιογόνων γεγονότων

Τα ζημιογόνα γεγονότα εντοπίζονται από το προσωπικό της Μονάδας στην οποία επέρχονται.

Οι καταγεγραμμένες ζημίες ομαδοποιούνται (όπου απαιτείται) σύμφωνα με τα καθορισμένα κριτήρια ομαδοποίησης. Κάθε αναφορά ζημιογόνου γεγονότος (με χρήση του κατάλληλου τμήματος του υποδείγματος Συλλογής Δεδομένων Ζημιών) αποστέλλεται από το εντεταλμένο (από τον Επικεφαλής της Μονάδας) προσωπικό στον ανταποκριτή ΛΚ εντός 5 ημερών από τον εντοπισμό του γεγονότος.

Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω διαδικασία συλλογής δεδομένων ζημιών είναι μια ανεξάρτητη διαδικασία, η οποία διενεργείται παράλληλα με κάθε άλλη υφιστάμενη σχετική διαδικασία, καμία από τις οποίες δεν αντικαθιστά ή καταργεί.

Τέλος, επισυνάπτονται συνοπτικοί βοηθητικοί κατάλογοι¹¹

¹¹ Τράπεζα Ελλάδος-Έγγραφα Διαβούλευσης(www.bankofgreece.gr-ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ-ΕΠΙΟΠΤΕΙΑ-Έγγραφα Διαβούλευσης)

-Ομιλία Διοικητή Τραπέζης Ελλάδος κ. Ν. Γκαργκάνα στο Propeller Club., 19.12.2003

-Οδηγίες εφαρμογής για \ το πλαίσιο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου της Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

7.3. Κατάλογος τυποποιημένων αιτιών συνεπειών

7.3.1. Κατηγοριοποίηση Αιτιών

Ο τυποποιημένος κατάλογος των αιτιών ΛΚ καθώς και των ποιοτικών προσδιορισμών τους έχει ως εξής:

- Τυποποιημένα αίτια - είναι τα γενικά αίτια ενός γεγονότος κινδύνου. Η ανάλυση της έκθεσης σε λειτουργικό κίνδυνο της Τράπεζας ανά τυποποιημένο αίτιο επιτρέπει τον εντοπισμό των πιο σημαντικών παραγόντων. Τα τυποποιημένα αίτια διακρίνονται σε οκτώ κατηγορίες:
 - Ποιοτική ανεπάρκεια Προσωπικού - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε ανεπάρκεια εκπαίδευσης, γνώσεων, ικανοτήτων ή ήθους του προσωπικού
 - Ποσοτική ανεπάρκεια Προσωπικού - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε έλλειψη προσωπικού
 - Σχεδιασμός Διαδικασιών ή Προϊόντων - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε αδυναμίες στο σχεδιασμό διαδικασιών ή προϊόντων
 - Πελάτες - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε πελάτες
 - Συμβαλλόμενοι - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε διάφορους συμβαλλόμενους
 - Εξωγενή και από Τρίτους - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε εξωτερικά γεγονότα ή προκλήθηκαν από τρίτα πρόσωπα τα οποία δεν ανήκουν στους πελάτες ή συμβαλλομένους.
 - Πληροφοριακά Συστήματα - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε ανεπαρκή ή εσφαλμένη χρήση, ανάπτυξη, ή κατανομή συγκεκριμένης εφαρμογής πληροφοριακών συστημάτων
 - Εξοπλισμός και Δίκτυα Κοινής Ωφελείας - Γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ή ζημιογόνα γεγονότα που οφείλονται σε ανεπαρκή λειτουργικότητα εξοπλισμού και υποδομών.
- Ποιοτικός προσδιορισμός αιτίου - προσδιορίζει την ύπαρξη ή μη, πρόθεσης:
 - Εσκεμμένο

- Μη εσκεμμένο

Κατηγοριοποίηση Συνεπειών

Ένα γεγονός λειτουργικού κινδύνου μπορεί να επιφέρει περισσότερες από μία συνέπειες, οικονομικού ή ποιοτικού χαρακτήρα, οι οποίες κατατάσσονται ως εξής:

- Συνέπειες με οικονομικές επιπτώσεις - Ως οικονομικές επιπτώσεις η Τράπεζα αναγνωρίζει μόνον τις άμεσες ζημιές. Ως άμεσες ζημιές η Τράπεζα θεωρεί μόνον τις ακόλουθες:
 - Απομείωση - Άμεση μείωση της αξίας στοιχείων του ενεργητικού λόγω κλοπής, απάτης, μη εξουσιοδοτημένης δραστηριότητας ή χρηματοοικονομικών / πιστωτικών ζημιών που οφείλονται σε γεγονότα λειτουργικού κινδύνου.
 - Νομικά Έξοδα- Επιδικάσεις, διακανονισμοί και λοιπά νομικά έξοδα
 - Εποπτικές ποινές & Πρόστιμα- Πρόστιμα ή άμεση πληρωμή κάθε άλλης ποινής.
 - Αποκαταστάσεις- Πληρωμές προς τρίτους εξ αιτίας λειτουργικών ζημιών για τις οποίες η Τράπεζα είναι νομικά υπεύθυνη.
 - Απώλεια δικαιώματος αναγωγής - Ζημιές που προκαλούνται όταν κάποιος τρίτος δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του προς την Τράπεζα και οι οποίες αποδίδονται σε λειτουργικό σφάλμα ή γεγονός (δηλ. που θα μπορούσαν κανονικά να αποφευχθούν παρά την άρνηση ή αδυναμία του αντισυμβαλλομένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του).
 - Απώλεια ή βλάβη σε ενσώματα περιουσιακά στοιχεία - Άμεση μείωση της αξίας ενσώματων περιουσιακών στοιχείων λόγω ατυχημάτων, κακόβουλων πράξεων ή φυσικών καταστροφών.
 - Λοιπές- Οιασδήποτε φύσεως άλλα σχετικά έξοδα, όχι άμεσα συμπεριλαμβανόμενα στις ανωτέρω κατηγορίες.
- Συνέπειες ποιοτικού χαρακτήρα, οι οποίες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν περαιτέρω σε:
 - νομικές
 - ανθρωπίνου και κοινωνικού χαρακτήρα
 - διακοπής διαδικασιών
 - κανονιστικής συμμόρφωσης

- φήμης
- επιπέδου εξυπηρέτησης πελατείας
- συνδεδεμένες με πιστωτικό κίνδυνο
- συνδεδεμένες με κίνδυνο αγοράς

Πίνακας 1. Κατάλογος Κινδύνων

Κατάλογος Κινδύνων	
1	Διενέργεια μη εξουσιοδοτημένου τύπου συναλλαγών
2	Υπέρβαση ορίων / ευχερειών
3	Παρέκκλιση από εγκριτικές αποφάσεις
4	Παρέκκλιση από εγκύκλιες οδηγίες - χρήση "παραδιαδικασιών"
5	Χρήση λογαριασμών δυσχερούς λογιστικής συμφωνίας
6	Λογιστικά ή υπολογιστικά σφάλματα, σφάλματα υποδειγμάτων
7	Αλλοίωση χρηματοοικονομικών μεγεθών
8	Παραβίαση φορολογικής νομοθεσίας
9	Πλαστοπροσωπία
10	Πλαστά τραπεζογραμμάτια
11	Πλαστογραφία / Παραποίηση μηνύματος, εγγράφου ή δεδομένων
12	Απώλεια/ Κλοπή / Υπεξαίρεση εγγράφων, δεδομένων, αξιόγραφων, τραπεζογραμματίων, περιουσιακών στοιχείων
13	Ληστείες / Διαρρήξεις
14	Χρήση εσωτερικών πληροφοριών για ίδιο όφελος
15	Χειραγώγηση αγοράς
16	Αντικανονική χρήση στοιχείων ενεργητικού
17	Απομείωση φυσικών περιουσιακών στοιχείων (συμπεριλαμβανομένων φυσικών καταστροφών [σεισμός, φωτιά, πλημμύρες, ακραία καιρικά φαινόμενα], βανδαλισμών, τρομοκρατικών ενεργειών, τεχνικών αστοχιών, απαλλοτριώσεων)
18	Απόκρυψη στοιχείων (εγγράφων, δεδομένων, συναλλαγών ή αντικανονικών ενεργειών)
19	Αποκάλυψη / κακή χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών
20	Ανεπαρκής προσαρμογή / παραβίαση κανονιστικού πλαισίου πιστωτικών ιδρυμάτων
21	Παραβίαση θεσμικού πλαισίου περί Νομιμοποίησης Εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες & Χρηματοδότησης Τρομοκρατίας
22	Παραβίαση θεσμικού πλαισίου περί Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων
23	Παραβίαση διατάξεων περί προστασίας Καταναλωτή
24	Παραβίαση Εσωτερικού Κανονισμού / Κώδικα συμπεριφοράς / Δεοντολογίας
25	Παραβίαση Εργατικής Νομοθεσίας

26	Παραβίαση διατάξεων περί συνθηκών ασφαλείας - υγιεινής στους χώρους εργασίας
27	Ελλιπής πελατοκεντρικής πληροφόρησης
28	"Ελλιπής ακρίβειας και πληρότητας νομιμοποιητικών και άλλων εγγράφων, πιστοποιητικών, συμβάσεων
29	Ανεπαρκής συμβουλευτική δραστηριότητα προς πελατεία
30	Μη εκπλήρωση υποχρεώσεων έναντι πελατών ή τρίτων
31	Ατυχήματα / ανθρώπινες απώλειες (τρίτοι / πελάτες / υπάλληλοι)
32	Κάθε είδους διάκριση σε βάρος προσωπικού - Παρενόχληση
33	Ανεπαρκής αξιολόγηση ή υποκίνηση προσωπικού
34	Εξάρτηση από "κρίσιμο" προσωπικό
35	Ελλιπής / ανεπίκαιρη καταγραφή ρόλων, αρμοδιοτήτων και ευχερειών ή δικαιωμάτων πρόσβασης
36	Ελλιπής διαχωρισμός καθηκόντων/ Σύγκρουση συμφερόντων
37	Ανεπαρκής υποστήριξη διαδικασιών, προϊόντων
38	Ελλιπής ή ανεπίκαιρη τεκμηρίωση διαδικασιών
39	Εσφαλμένη καταχώρηση δεδομένων
40	Ηλεκτρονικό έγκλημα
41	Ελλιπής ασφάλεια (φυσική ή λογική)
42	Αποτυχία μηχανογραφικού εξοπλισμού
43	Αποτυχία λογισμικού
44	Αποτυχία τηλεπικοινωνιακών υποδομών και λοιπών παροχών κοινής ωφελείας
45	Ελλιπής ή ανεπάρκεια αρχείων καταγραφής πληροφοριακών συστημάτων (audit trails, log)
46	Ανεπαρκείς ή ανακριβείς αναφορές (εσωτερικές - εξωτερικές)
47	Μη τήρηση προθεσμών
48	Εξάρτηση από προμηθευτές ή ανεπαρκές επίπεδο παρεχομένων υπηρεσιών
49	Ανεπαρκείς όροι συνεργασίας ή μη τήρηση συμβατικών υποχρεώσεων από τρίτους (Outsourcing –Service Level Agreement:)
50	Αποτυχία διασφάλισης πληροφοριών (back up) και φυσικών αρχείων
51	Διακοπή εργασιών λόγω μη διαθεσιμότητας πληροφοριακών συστημάτων ή δεδομένων
52	Διακοπή εργασιών λόγω μη διαθεσιμότητας εγκαταστάσεων
53	Διακοπή εργασιών λόγω μη διαθεσιμότητας προσωπικού

7.4. Τυποποιημένες Κατηγορίες Γεγονότων ΔΚ 2007

Πίνακας 2. Κατηγοριοποίηση Ζημιογόνου Γεγονότος

Κατηγοριοποίηση Ζημιογόνου Γεγονότος		
Κατηγορίες Γεγονότων (επίπεδο 1)	Κατηγορίες Γεγονότων (επίπεδο 1)	Ορισμός
Εσωτερική Απάτη	Μη εξουσιοδοτημένη δραστηριότητα	Ζημίες εξαιτίας πράξεων με πρόθεση την καταδολίευση, υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων ή καταστρατήγηση κανονιστικών ή νομοθετικών διατάξεων ή εσωτερικών πολιτικών, εξαιρουμένων των περιπτώσεων που σχετίζονται με πρακτικές αντίθετες με τους κανόνες περί πολιτιστικής πολυμορφίας / διακριτικής μεταχείρισης, και στις οποίες εμπλέκεται τουλάχιστον ένα μέλος του προσωπικού της Τράπεζας.
	Κλοπές και απάτες	
	Ασφάλεια συστημάτων	
Εξωτερική Απάτη	Κλοπές και απάτες	Ζημίες εξαιτίας πράξεων τρίτων με πρόθεση την καταδολίευση, υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων ή καταστρατήγηση της νομοθεσίας.
	Ασφάλεια συστημάτων	
Θέματα ασφάλειας εργατικού δυναμικού και εργασιακών πρακτικών	Εργασιακές Σχέσεις	Ζημίες εξαιτίας πράξεων αντίθετων με την εργατική νομοθεσία και τις διατάξεις για την υγιεινή και την ασφάλεια ή που αφορούν σε πληρωμές αποζημιώσεων για σωματική βλάβη ή για πρακτικές αντίθετες με τους κανόνες περί πολιτιστικής πολυμορφίας/ διακριτικής μεταχείρισης
	Ασφάλεια περιβάλλοντος εργασίας	
	Διακρίσεις σε βάρος του προσωπικού	
Πελάτες, προϊόντα και επιχειρηματικές πρακτικές	Ζητήματα εμπιστοσύνης, εντιμότητας, δημοσιοποίησης	Ζημίες από ακούσια ή εξ αμελείας παράλειψη εισλήρωσης επαγγελματικής υποχρέωσης έναντι πελάτη (περιλαμβανομένων των υποχρεώσεων περί εμπιστοσύνης και εντιμότητας) ή από τη φύση η τα
	Καταχρηστικές Επιχειρηματικές πρακτικές	
	Ελαττώματα προϊόντων	

	Επιλογή, προσέλκυση, έκθεση έναντι πελατείας	χαρακτηριστικά ενός προϊόντος
	Συμβουλευτικές δραστηριότητες	
Βλάβη σε ενσώματα περιουσιακά στοιχεία	Φυσικές καταστροφές και άλλα γεγονότα	Ζημίες που οφείλονται σε απώλεια ή βλάβη ενσώματων περιουσιακών στοιχείων λόγω φυσικών καταστροφών ή άλλων γεγονότων.
Διακοπή δραστηριότητας και δυσλειτουργία συστημάτων	Συστήματα	Ζημίες εξαιτίας διακοπής επιχειρηματικής δραστηριότητας ή δυσλειτουργίας συστημάτων
Εκτέλεση, παράδοση και διαχείριση των διαδικασιών	Καταχώρηση, διεκπεραίωση και τήρηση συναλλαγών	Ζημίες από ανεπάρκειες κατά την διεκπεραίωση ή επεξεργασία των συναλλαγών ή διαδικασιών καθώς και από τις σχέσεις με αντισυμβαλλόμενους εμπορικού χαρτοφυλακίου και προμηθευτές
	Εποπτεία και συστήματα αναφορών	
	Λήψη και τεκμηρίωση στοιχείων και οδηγιών	
	Διαχείριση λογαριασμών πελατείας	
	Αντισυμβαλλόμενοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	
	Προμηθευτές	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Σύμφωνα με τη συνθήκη της Βασιλείας η αντιμετώπιση του κινδύνου στη σημερινή εποχή είναι λίγο πολύ τυποποιημένη, με απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου. Εντούτοις επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο, στο μέτρο που οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου..

Στην ενότητα που ακολουθεί αναφέρονται τα βασικά σημεία στα οποία δίνει βάση η Εθνική Τράπεζα, σύμφωνα με εσωτερικές εγκυκλίους.

8.1. Μέτρηση πιστωτικού κινδύνου - Βασικές αρχές¹²

Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα ένα Πιστωτικό Ίδρυμα στην προσπάθεια του να έχει μια ευκρινέστερη εικόνα των επιχειρηματικών του χορηγήσεων, ώστε όχι μόνο να ανταποκριθεί στις νέες εποπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις αλλά και να αντιμετωπίσει ευχερέστερα στο μέλλον την συσχέτιση του περιθωρίου κέρδους μιας χορήγησης με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο (risk based pricing) είναι η ορθολογική αξιολόγηση της πληροφορίας που διαθέτει για τους πιστούχους του. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτή περιορίζεται στις δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις, συχνά ελλιπείς ή μέτριας ποιότητας.

Είναι λοιπόν πρόκληση για τον αναλυτή / χορηγητή (α) να αποσπάσει και (β) να αξιολογήσει τα στοιχεία εκείνα που του χρειάζονται ώστε να βελτιώσει την πιστοδοτική του απόφαση. Οφείλει να λάβει υπ' όψιν του πλήθος χαρακτηριστικών του πιστούχου (οικονομικά και διοικητικά, ποσοτικά και ποιοτικά) για να διαπιστώσει την ευρωστία του, την δυνατότητα των πόρων του να εξυπηρετήσουν τις δανειακές υποχρεώσεις του, την ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού του καθώς και την ρευστότητα του.

¹² Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Παράλληλα, οφείλει να εξετάσει τα γνωρίσματα του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας του πιστούχου και την θέση του τελευταίου στον κλάδο αυτό. Τέλος, οι μακροοικονομικές επιδράσεις στην πιστοδοτούμενη επιχείρηση και τον κλάδο της χρήζουν κι αυτές ανάλυσης, όπως και ο κίνδυνος της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται κατά κύριο λόγο. Οι κλαδικοί και μακροοικονομικοί παράγοντες θα ληφθούν επίσης υπ' όψιν για την εκτίμηση τυχόν συσχετίσεων στο συνολικό δανειακό χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας. Πέραν αυτής της ενδεδειγμένης ανάλυσης του «περιβάλλοντος» στο οποίο δραστηριοποιείται ο πιστούχος, βασικό ρόλο στην έγκριση ενός δανείου παίζει και η ύπαρξη ή όχι εξασφαλίσεων, τόσο εμπράγματων (ενέχυρα) όσο και ενοχικών (εγγυήσεις τρίτων).

Για¹³ να είναι επομένως αξιόπιστο ένα σύστημα Εκτίμησης του Πιστωτικού Κινδύνου πρέπει να χαρακτηρίζεται από συνέπεια και συνέχεια στο χρόνο και να βασίζεται σε σωστές οικονομικές αρχές. Η βασική προσέγγιση που προτείνεται από την Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου είναι σύμφωνη με τις τελευταίες προτάσεις της Επιτροπής Βασιλείας για εφαρμογή συστηματικών διαδικασιών αποτίμησης πιστωτικού κινδύνου. Το σημείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς το αποτέλεσμα της διαδικασίας αξιολόγησης είναι αποφασιστικός παράγων υπολογισμού τόσο της πιθανότητας αθέτησης της υποχρέωσης από τον πιστούχο (probability of default, PD) όσο και της ζημιάς σε αυτή την περίπτωση (loss given default, LGD). Οι δύο αυτές μεταβλητές είναι τα θεμελιώδη δεδομένα για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης έναντι του δανειακού χαρτοφυλακίου.

Το εσωτερικό σύστημα αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου (ΕΣΑΠΙΚ) που προτείνουμε επικεντρώνεται στον σαφή διαχωρισμό της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου από τον πιστωτικό κίνδυνο της πιστοδότησης, σημείο στο οποίο έγινε ειδική μνεία στην Ε.Υ. 223/7.10.99 η οποία και θεσμοθέτησε την σημερινή διαδικασία της Ταξινόμησης των πιστοδοτήσεων της Τράπεζας κατά κωδικό Πιστωτικού Κινδύνου.

Η γενικά αποδεκτή προσέγγιση, τόσο από τον ακαδημαϊκό χώρο όσο και από την διεθνή τραπεζική εμπειρία, ορίζει τον πιστωτικό κίνδυνο (credit risk) ως αποτέλεσμα δύο παραγόντων:

- την φερεγγυότητα / πιστοληπτική ικανότητα του πιστούχου (borrowed creditworthiness)

¹³ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

- τις εξασφαλίσεις / εγγυήσεις που προσφέρονται στην συγκεκριμένη πιστοδότηση (collateral / guarantee).

Τα λογισμικά Moody's Financial Analyst / Risk Advisor, που παρουσιάζονται παρακάτω, αντιμετωπίζουν (στην παρούσα φάση¹⁴) τον πρώτο παράγοντα δηλ. την πιστοληπτική ικανότητα. Και τούτο διότι ο συνήθης τρόπος αξιολόγησης μιας πιστοδότησης παράγει αρχικά την διαβάθμιση του πιστούχου που θα προσδιορίσει και την αναμενόμενη πιθανότητα αθέτησης του (PD), και έπειτα, προσδιορίζει την αναμενόμενη ζημία στο κεφάλαιο και τους τόκους (EL) μέσω της τελικής διαβάθμισης της συγκεκριμένης πιστοδότησης¹⁵. Έτσι παρέχει μια κοινή βάση για την κατανόηση των κινδύνων και επιτρέπει την ενεργή διαχείριση του δανειακού χαρτοφυλακίου. Παράλληλα, είναι το θεμέλιο στα περισσότερα υποδείγματα τιμολόγησης των πιστοδοτήσεων και βοηθά στην εκτίμηση των προβλέψεων.

Ένα σύστημα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας μιας επιχείρησης πρέπει να απαντά ικανοποιητικά σε ορισμένα ερωτήματα και ταυτόχρονα να θέτει άλλα. Για παράδειγμα, τι σημαίνει να βαθμολογείται ένας πελάτης στην κατηγορία X ; Μήπως ότι οι πιστούχοι σε αυτή την κατηγορία έχουν μια μέση πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων τους σε ένα ορισμένο διάστημα; Ποιος είναι ο χρονικός ορίζοντας για τον οποίο εκτιμούμε τις παραμέτρους αυτές ; Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα είναι αμφίβολες αλλά και απαραίτητες για την χρήση ενός εσωτερικού συστήματος στον επίσημο υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας της Τράπεζας έναντι του πιστωτικού κινδύνου.

Για την τελική διαβάθμιση μιας ορισμένης πιστοδότησης, προτείνεται να ακολουθηθούν εννέα (9) βήματα, που είναι συνοπτικά τα εξής:

¹⁴ Τα λογισμικά έχουν σχεδιαστεί ώστε να παρέχουν τόσο μια διαβάθμιση για την πιστοδοτούμενη επιχείρηση (obligor / borrowed rating), όσο και μια διαβάθμιση για την πιστοδότηση (facility rating). Η δεύτερη απαιτεί την εισαγωγή στοιχείων από (α) την τρέχουσα θέση (position) του πιστούχου, και (β) το είδος και το ύψος των προσφερόμενων εξασφαλίσεων. Η τελική αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου (credit risk rating) θα σχεδιαστεί ώστε να απεικονίζει τον κίνδυνο ζημιάς (risk of loss) από την συγκεκριμένη πιστοδότηση.

¹⁵ Η αναμενόμενη ζημία δίνεται από τον τύπο $EL = EAD \times PD (\text{σε } \%) \times LGD (\text{σε } \%)$, όπου EAD είναι ο κίνδυνος που έχουμε από την συγκεκριμένη πιστοδότηση (τρέχον υπόλοιπο ή εγκεκριμένο όριο) την στιγμή της αθέτησης (σε Ευρ), PD η (μέση) πιθανότητα αθέτησης του πιστούχου (σε %) και LGD η ζημιά σ' αυτή την περίπτωση (σε % της συνολικής έκθεσης).

1. Χρηματοοικονομική ανάλυση του πιστούχου (που καθορίζεται από το ονομαζόμενο παρακάτω Χρηματοοικονομικό Μέρος — Financial Component)
2. Ανάλυση της επιχειρηματικής ικανότητας του
3. Εξέταση της απόλυτης αλλά και της σχετικής του θέσης στον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται
4. Ποιότητα των λογιστικών στοιχείων. Ύπαρξη δυσμενών στοιχείων.
5. Εξέταση του κινδύνου χώρας (για τις περιπτώσεις δραστηριοποίησης ή χρήσης της πιστοδότησης στο εξωτερικό)
6. Εγγυήσεις τρίτων
7. Εξέταση της ληκτότητας του ορίου προς έγκριση
8. Δομή ίου είδους πιστοδότησης (ρήτρες, προτεραιότητα απαίτησης, κ.λπ.)
9. Ανάλυση και αξιολόγηση εμπράγματων ασφαλειών

Τα βήματα 2 ως 5 αφορούν στην εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου και μπορούν αλλάξουν την αρχική βαθμολόγηση του βήματος 1¹⁶. Αναλύονται δε από το ονομαζόμενο παρακάτω Expert Component – Moody’s Risk Advisor. Τα τέσσερα τελευταία βήματα (6-9) αναλύουν την συγκεκριμένη πιστοδότηση και θα εξετασθούν σε μελλοντική φάση, μετά την ολοκλήρωση ανάπτυξης από την Τράπεζα συστημάτων παρακολούθησης των δανειακών συμβάσεων και των εξασφαλίσεων.

8.2. Moody’s risk advisor

Το συγκεκριμένο προϊόν του οίκου Moody’s έχει κερδίσει την εκτίμηση τής αγοράς, με περισσότερες από 2.000 εγκαταστάσεις και πάνω από 35.000 χρήστες παγκοσμίως. Βάση του είναι το Moody’s Financial Analyst (MFA) άξονα την δυναμική ανάλυση ποσοτικών χρηματοοικονομικών δεδομένων.

¹⁶ Θα πρέπει να τονιστεί η σημασία της «οντότητας» (entity) που αξιολογείται. Στην περίπτωση χρηματοδότησης εταιρείας που ανήκει σε όμιλο, θα αξιολογείται κατ’ αρχήν η συγκεκριμένη εταιρεία. Μόνο στην περίπτωση που υπάρχει άμεση Καθολική και ανεπιφύλακτη εγγύηση της μητρικής του ομίλου (cross-guarantees), θα χρησιμοποιείται η βαθμολόγηση του ομίλου. Η ίδια αρχή θα εφαρμόζεται και στην αξιολόγηση κοινοπρακτικών δανείων (group credits, syndicates).

¹⁷Εξέλιξη του συστήματος MFA, έχει αποτελέσει το σύστημα MRA - Moody's Risk Advisor το οποίο προσθέτει την παράμετρο «εκτίμηση κινδύνων» στην ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που παρήγαγε το προηγούμενο σύστημα. Το τελικό αποτέλεσμα είναι η παροχή όχι μόνον μιας εμπειριστατωμένης εκτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών, αλλά και η εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου των χρηματοδοτήσεων. Το MRA αποτελεί ένα δυναμικό εργαλείο, όπου με χρήση της τεχνολογίας έμπειρων συστημάτων (expert systems) συνδυάζει τα χρηματοοικονομικά δεδομένα -ποσοτικά στοιχεία-, με αξιολογήσεις του χορηγητή, όσον αφορά παραμέτρους όπως: εκτιμήσεις του οικονομικού περιβάλλοντος, ποιότητας της διοίκησης, ιστορικής και προβλεπόμενης οικονομικής κατάστασης του πιστούχου -ποιοτικά στοιχεία- και καταλήγει στον επιθυμητό έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου.

Ως εκ τούτου, το MRA έχει καταστεί ένα τεχνολογικά υψηλού επιπέδου σύστημα, άρρηκτα συνυφασμένο με την χορηγητική δραστηριότητα των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και με τον πιστωτικό κίνδυνο που απορρέει από αυτήν.

8.3. Λειτουργικότητα του συστήματος

Το σύστημα Moody's Risk συνδυάζει την ισχυρή γνωστική βάση του Expert Component, με την χρηματοοικονομική ανάλυση του Financial Component για να δημιουργήσει βασικές αξιολογήσεις:

- του επιχειρηματικού περιβάλλοντος,
- της ποιότητας της διοίκησης και
- της ιστορικής και προβλεπόμενης χρηματοοικονομικής κατάστασης ενός πιστούχου.

Χρησιμοποιεί δε την τεχνολογία της τεχνητής νοημοσύνης (artificial intelligence) για να συνδυάσει γεγονότα και κρίσεις σχετικά με την επιχείρηση και να αξιολογήσει και να μετρήσει με συνέπεια τη συνολική πιστοληπτική ικανότητα της. Το σύστημα μπορεί να περάσει αυτά τα αποτελέσματα σε βάση δεδομένων που χρησιμεύει ως σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης για τυχόν επιδείνωση του χαρτοφυλακίου επιχειρηματικών δανείων. Οι αναλυτές και οι προϊστάμενοι τους, μπορούν να προσθέτουν τις δικές τους σχετικές παρατηρήσεις και επεξηγήσεις, για να δημιουργηθεί ένα ηλεκτρονικό αρχείο για τη συνεχή

17 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

αξιολόγηση των πελατών. Για την απλοποίηση της διαδικασίας έγκρισης, το σύστημα MRA μπορεί να παράγει μία ειδικά σχεδιασμένη αναλυτική αναφορά που θα πρέπει να εισάγεται στο Εισηγητικό Σημείωμα της πιστοδότησης.

Η αναλυτική διάρθρωση του συστήματος MRA έχει ως εξής:

Επίπεδο 1: Ιστορικές αναλύσεις και αναλύσεις προβολών

- Εισαγωγή ιστορικών δεδομένων και δεδομένο» προβολών (που μπορεί να περιλαμβάνουν ενοποιήσεις των ισολογισμών των θυγατρικών εταιρειών).
- Αναφορές (reports) χρηματοοικονομικών δεδομένων (περιλαμβάνονται ιστορικές αναφορές, αναφορές προβολών, και συγκριτικές αναφορές).

Επίπεδο 2: Αξιολόγηση πιστούχου

- Εισαγωγή υποκειμενικών (ποιοτικών) πληροφοριών.
- Εκτίμηση ποσοτικών και ποιοτικών πληροφοριών.
- Συνολική εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου.

Επίπεδο 3: Αξιολόγηση πιστοδότησης

- Πληροφορίες σχετικά με τις συμβάσεις πιστοδοτήσεων
- Πληροφορίες σχετικά με τις εγγυήσεις / εξασφαλίσεις
- Πληροφορίες σχετικά με τον λογαριασμό χορηγήσεων
- Περίληψη της αξιολόγησης της συναλλαγής

8.4. Μεθοδολογία της ανάλυσης

¹⁸Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη στηρίζεται πρώτα στην εξέταση της χρηματοοικονομικής του κατάστασης. Με δεδομένο ότι όλοι οι εξεταζόμενοι πελάτες είναι είτε ΑΕ είτε ΕΠΕ, η παροχή βασικών λογιστικών καταστάσεων θα είναι εξασφαλισμένη.

18 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Στο πρώτο λοιπόν επίπεδο ανάλυσης, υπολογίζεται από το χρηματοοικονομικό μέρος (Financial Component) μια σειρά αριθμοδεικτών οι οποίοι εξετάζονται τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και σχετικά. Πρώτα, για κάποιους λαμβάνεται υπ' όψιν η αριθμητική τους τιμή και βαθμολογείται ανάλογα (π.χ. οι ζημιές βαθμολογούνται κατ' αρχήν αρνητικά).

Υστερα, εξετάζεται η διαχρονική τους τάση και η μεταβλητότητα τους. Είναι φανερό ότι μια θετική τάση αξιολογείται θετικά (π.χ. ο πελάτης εμφανίζει ζημιές αλλά χαμηλότερες από την προηγούμενη χρήση) ενώ μια υψηλή μεταβλητότητα λαμβάνει αρνητική βαρύτητα στην αξιολόγηση της επιχείρησης (π.χ. τα αποτελέσματα της τελευταίας τριετίας ήταν μια φορά αρνητικά και δύο θετικά με μεγάλες αυξομειώσεις). Τέλος, κάθε ένας από τους ποσοτικούς δείκτες της επιχείρησης συγκρίνεται με τον ανάλογο της Ομοειδούς Ομάδας Επιχειρήσεων που έχει επιλέξει ο χρήστης / χορηγητής. Εδώ βρίσκεται και το μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα του λογισμικού MRA. Με την επιλογή μιας ομοειδούς ομάδας δηλ. μιας ομάδας επιχειρήσεων που ο χορηγητής θεωρεί ως παρόμοιες ή συγγενούς δραστηριότητας με τον εξεταζόμενο πελάτη, το σύστημα υπολογίζει τις τιμές των αριθμοδεικτών για την ομάδα αυτή και την κατανομή τους. Στη συνέχεια βαθμολογεί τον εξεταζόμενο πελάτη ανάλογα με την επίδοση του σε κάθε έναν αριθμοδείκτη. Έτσι είναι δυνατόν ο ίδιος πελάτης να έχει ιδιαίτερα καλή επίδοση σε δείκτες που σχετίζονται με την κερδοφορία του και χαμηλή επίδοση σε αυτούς που σχετίζονται με την ρευστότητα του.

¹⁹Στο δεύτερο επίπεδο, εισάγονται τα λεγόμενα «ποιοτικά στοιχεία» της επιχείρησης. Το στάδιο αυτό είναι εξίσου σημαντικό με το πρώτο αφού εδώ βρίσκεται, κατά κύριο λόγο, η προστιθέμενη αξία που δίνει στην ανάλυση ένας έμπειρος χορηγητής. Σε αυτό το επίπεδο, εξετάζεται αφ' ενός, σειρά ποιοτικών πληροφοριών που συνδέονται με τους αριθμοδείκτες του προηγούμενου επιπέδου. Για παράδειγμα, στον τομέα της λειτουργικότητας της επιχείρησης, πέραν από τα περιθώρια κέρδους και εκμετάλλευσης, εισάγονται και εκτιμήσεις για την θέση της επιχείρησης στην αγορά της, για την ανταγωνιστική της υπεροχή και για την σταθερότητα των πελατών της. Αφ' ετέρου, εξετάζεται σειρά ποιοτικών κριτηρίων που σχετίζονται (α) με τον κίνδυνο του γενικότερου κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (π.χ. επιρροή από πληθωριστικές πιέσεις, η διείσδυση εισαγωγών ή το ποσοστό πτωχεύσεων του), (β) με την ποιότητα της διοίκησης της εταιρείας (π.χ. χρηματοοικονομικές γνώσεις, προετοιμασία διαδοχής), και (γ) με την υπόσταση της

19 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

εταιρείας στο κοινωνικό σύνολο (π.χ. η φήμη της εταιρείας στους υπαλλήλους της, το κύρος της στην αγορά).

Το λογισμικό ελέγχει επίσης την εσωτερική συνέπεια των επιλογών του χρήστη στα ποιοτικά κριτήρια και παράγει σημεία συναγερμού, τόσο στους ποσοτικούς δείκτες όσο και στην συμμόρφωση των ποιοτικών κριτηρίων με τα όσα έχουν εισαχθεί στις επίσημες λογιστικές καταστάσεις. Παράγει ακόμα αναφορές της αξιολόγησης σε αρκετά επίπεδα (του πελάτη συνολικά αλλά και επιμέρους της κερδοφορίας του, της κεφαλαιακής του διάρθρωσης και της λειτουργίας του). Επιτρέπει δε την εξέταση της διαχείρισης ταμιακών ροών και της κάλυψης οφειλών από λειτουργικά κέρδη. Τα δύο τελευταία σημεία λαμβάνουν ιδιαίτερα αυξημένη βαρύτητα στην τελική εκτίμηση της φερεγγυότητας της επιχείρησης. Τέλος, είναι δυνατόν ο χρήστης να απαιτήσει από το σύστημα να λάβει υπ' όψιν του τις προβολές για μελλοντικές χρήσεις που έχει δημιουργήσει στο Χρηματοοικονομικό Μέρος (MRA), αν πιστεύει ότι αυτές αντικατοπτρίζουν καλύτερα από τα απολογιστικά στοιχεία την πιστοληπτική ικανότητα του εξεταζόμενου πελάτη.

²⁰ Από τον συνδυασμό των παραπάνω, προκύπτει η τελική βαθμολογία της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη σε μια δεκαβάθμια κλίμακα με ακρίβεια ενός δεκαδικού (από το 1, που είναι και η υψηλότερη βαθμολογία, μέχρι το 10, την χειρότερη). Το σύστημα επιτρέπει την αποθήκευση της αξιολόγησης κάθε φορά που αλλάζει κάποιο από τα κριτήρια ή τις λογιστικές καταστάσεις της εταιρείας, ώστε είναι δυνατή η διαχρονική παρακολούθηση της πιστοληπτικής ικανότητας της.

8.5. Ανάλυση δεικτών στο expert component

Το expert component, εκτελεί διαφορετικές αναλύσεις για κάθε δείκτη. Στις αναλύσεις αυτές λαμβάνεται υπόψη:

- η σύγκριση κάθε δείκτη με έναν πίνακα άριστων τιμών της ομοειδούς ομάδας εταιρειών
- η κατεύθυνση και οι διακυμάνσεις των τάσεων του δείκτη
- οι τάσεις του δείκτη σε σύγκριση με τις άριστες τάσεις.

20 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Οι αναλύσεις αυτές συνδυάζονται στη συνέχεια για να παραχθεί μια καθολική μέτρηση της εκτίμησης του δείκτη.

Κατά την διαδικασία μεταφοράς των στοιχείων από το financial component, υπολογίζονται οι ιστορικοί δείκτες και οι ενδιάμεσες καταστάσεις καθίστανται ετήσιες.

Όλα τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στον υπολογισμό δεικτών προέρχονται από το financial component. Οι πληροφορίες αυτές, αποτελούνται από τους υπολογισθέντες δείκτες και τον πίνακα άριστων τιμών της ομοειδούς ομάδας επιχειρήσεων, ανάλογα με τις χρηματοοικονομικές περιόδους και την ομοειδή ομάδα επιχειρήσεων που έχετε επιλέξει να μεταφερθεί από το financial component. Δεν χρειάζεται να κάνετε οποιαδήποτε εισαγωγή στοιχείων στο expert component κατά τη διάρκεια της εκτίμησης των δεικτών, αν και μπορεί να επιθυμείτε να προσθέσετε υποσημειώσεις που θα εξηγούν ή θα σας βοηθούν να ερμηνεύετε ορισμένους δείκτες. Μερικές από αυτές τις εκτιμήσεις δεικτών, θα επηρεάσουν τις επακόλουθες αναλύσεις του expert component.

²¹Τα ακόλουθα θέματα θα σας βοηθήσουν να κατανοήσετε πώς προέκυψαν τόσο οι δείκτες όσο και οι εκτιμήσεις τους:

- Υπολογισμοί δεικτών.
- Αναλύσεις εκτίμησης δεικτών.
- Συστατικά στοιχεία της ανάλυσης κάθε εκτίμησης δεικτών.

8.6. Υπολογισμοί Δεικτών

Στο παρόν τμήμα γίνεται μια σύντομη και γενική περιγραφή των βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών που λαμβάνονται υπόψη στις εκτιμήσεις που κάνει το expert component. Σημειώστε ότι οι δείκτες διαστημάτων μικρότερων του έτους μετατρέπονται σε ετήσιους κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους από financial component.

8.6.1. Μικτό περιθώριο

Ο δείκτης αυτός, αποτελεί ποσοστό του κύκλου εργασιών που απομένει μετά την πληρωμή του κόστους των πωληθέντων εμπορευμάτων και των λοιπών άμεσων δαπανών (οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν τα ισχύοντα έξοδα απόσβεσης). Υπολογίζεται ως εξής:

²¹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

$$\text{Ως ποσοστό επί τοις εκατό} = \frac{\text{Μικτά κέρδη (ζημιές)}}{\text{Κύκλος εργασιών}}$$

8.6.2. Περιθώριο καθαρών κερδών

Ο δείκτης υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Ως ποσοστό επί τοις εκατό} = \frac{\text{Καθαρά λειτουργικά κέρδη (ζημιές)}}{\text{Κύκλος εργασιών}}$$

8.6.3. 22% Καθαρών κερδών προ φόρων στον Κύκλο Εργασιών

Ο δείκτης υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Ως ποσοστό επί τοις εκατό} = \frac{\text{Καθαρά κέρδη προ φόρων}}{\text{Κύκλος εργασιών}}$$

8.6.4. % Καθαρών κερδών προ φόρων / Σύνολο Ενεργητικού

Ο δείκτης αποτελεί ένα μέτρο της προ φόρων απόδοσης του συνολικού Ενεργητικού της εταιρείας. Παρέχει ένα μέτρο της ικανότητας της διοίκησης να αξιοποιεί το ενεργητικό της εταιρείας.

Πρέπει να δίνεται μεγάλη προσοχή κατά την αξιολόγηση αυτού του δείκτη. Μπορεί να παρουσιασθούν αλλοιώσεις οφειλόμενες σε υψηλόποσες αποσβέσεις εγκαταστάσεων, στη μεγάλη ποσότητα των ενσώματων στοιχείων ενεργητικού, ή στα ασυνήθιστα στοιχεία εσόδων ή εξόδων.

Ο δείκτης υπολογίζεται ως εξής:

$$\frac{\text{Καθαρά κέρδη προ φόρων} \times 100}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

8.6.5. Καθαρά κέρδη προ φόρων / Ενσώματη Καθαρή θέση

Ο δείκτης αποτελεί ένα μέτρο της προ φόρων απόδοσης των απασχολούμενων ενσώματων κεφαλαίων. Η υψηλή απόδοση αποτελεί ένδειξη μιας αποτελεσματικής διαχείρισης, αν και θα μπορούσε να σημαίνει ότι πρόκειται για εταιρεία με πολύ μικρό κεφάλαιο. Μια χαμηλή

τιμή συνδέεται συνήθως με μια κακή διαχείριση, αλλά θα μπορούσε να σημαίνει ότι πρόκειται για εταιρεία με πολύ υψηλά κεφάλαια.

Ο δείκτης υπολογίζεται ως εξής:

Καθαρά κέρδη προ φόρων × 100

Ενσώματη Καθαρή Θέση

8.6.6.²³ Κύκλος εργασιών / Συνολικό Ενεργητικό

Ο δείκτης αποτελεί ένδειξη του εάν η εταιρεία έχει αρκετό κύκλο εργασιών σε σχέση με το Ενεργητικό της. Πρέπει να δίνεται μεγάλη προσοχή κατά την αξιολόγηση αυτού του δείκτη. Εάν η διοίκηση έχει μόλις αγοράσει πάγια στοιχεία ενεργητικού, ο δείκτης είναι πιθανόν να είναι χαμηλός, ενώ αν συνηθίζονται οι υψηλόποσες αποσβέσεις ενεργητικού, θα υπάρχει τάση αύξησης της τιμής αυτού του δείκτη.

Κύκλος εργασιών

Συνολικό Ενεργητικό

8.6.7. % Αύξησης Κύκλου Εργασιών

Η εκτίμηση περιλαμβάνει μian ανάλυση της αποδοτικότητας της εταιρείας σε απόλυτη βάση. Υπάρχουν ορισμένες προδιαγραφές κοινώς αποδεκτές στον πιστωτικό τομέα, πάνω ή κάτω από τις οποίες μια εταιρεία μπορεί να χαρακτηριστεί με ασφάλεια ότι είναι καλής ή κακής αποδοτικότητας, ανεξάρτητα από τον υπόλοιπο κλάδο. Οι εν λόγω προδιαγραφές του δείκτη αποδοτικότητας χρησιμοποιούνται στην παρούσα εκτίμηση για να αντισταθμισθούν τα αποτελέσματα που προέρχονται από τις συγκρίσεις των δεικτών σε ένα πολύ ισχυρό ή πολύ αδύναμο κλάδο.

8.6.8. Δείκτης Γενικής Ρευστότητας

Βασίζεται σε μια συγκριτική ανάλυση αυτού του δείκτη έναντι ενός πίνακα άριστων τιμών του κλάδου καθώς και στην ανάλυση της ιστορικής τάσης του κλάδου

Η εκτίμηση περιλαμβάνει μian ανάλυση της αποδοτικότητας της εταιρείας, σε απόλυτη βάση. Υπάρχουν ορισμένες προδιαγραφές κοινώς αποδεκτές στον δανειοδοτικό κύκλο,

²³ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

πάνω ή κάτω από τις οποίες μια εταιρεία μπορεί να χαρακτηριστεί με ασφάλεια ότι είναι καλής ή κακής αποδοτικότητας, ανεξάρτητα από τον υπόλοιπο κλάδο.

²⁴Οι εν λόγω προδιαγραφές του δείκτη αποδοτικότητας χρησιμοποιούνται στην παρούσα εκτίμηση, για να αντισταθμισθούν τα αποτελέσματα που προέρχονται από τις συγκρίσεις των δεικτών σε ένα πολύ ισχυρό ή πολύ αδύναμο κλάδο.

Ο δείκτης αυτός αποτελεί μια πρόχειρη ένδειξη της ικανότητας μιας εταιρείας να εξυπηρετεί τις τρέχουσες υποχρεώσεις της. Σε γενικές γραμμές, όσο ψηλότερος είναι ο δείκτης βραχυπρόθεσμης ρευστότητας, τόσο μεγαλύτερη είναι η άμβλυση του προβλήματος των τρεχουσών υποχρεώσεων και της ικανότητας της εταιρείας να τις εξοφλήσει.

Ο ισχυρότερος δείκτης αντιστοιχεί σε μιαν αριθμητική υπεροχή του κυκλοφορούντος ενεργητικού έναντι του τρεχουσών υποχρεώσεων. Η σύνθεση όμως και η ποιότητα των κυκλοφορούντων στοιχείων ενεργητικού αποτελούν κρίσιμο παράγοντα για την ανάλυση της ρευστότητας κάθε εταιρείας, και γι' αυτό το λόγο η εκτίμηση του δείκτη βραχυπρόθεσμης ρευστότητας πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό με τον δείκτη καθολικής ρευστότητας.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Σύνολο Κυκλοφορούν Ενεργητικό

Σύνολο Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων

8.6.9. Δείκτης Ειδικής Ρευστότητας (quick ratio)

Γνωστός επίσης και ως acid test ratio, αποτελεί μια πιο αναλυτική εκδοχή του δείκτη Γενικής Ρευστότητας και αποτελεί ένα πιο συντηρητικό μέτρο της ρευστότητας. Ο δείκτης εκφράζει το βαθμό κατά τον οποίο οι τρέχουσες υποχρεώσεις μιας εταιρείας καλύπτονται από τα πιο άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού. Σε γενικές γραμμές, οποιαδήποτε τιμή μικρότερη της 1 προς 1 σημαίνει ότι υπάρχει αμφίδρομη εξάρτηση από τα αποθέματα ή τα άλλα κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού για την ρευστοποίηση των βραχυπρόθεσμων οφειλών.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Σύνολο Κυκλοφορούν Ενεργητικό-Σύνολο Αποθεμάτων

Σύνολο Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων

²⁴ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

8.6.10.²⁵ Δείκτης Ταχύτητας Είσπραξης Απαιτήσεων

Μια εκτίμηση του ιστορικού δείκτη των ημερών που απομένουν εκάστοτε μέχρι την είσπραξη των απαιτήσεων.

Βασίζεται σε μια συγκριτική ανάλυση του εν λόγω δείκτη έναντι ενός πίνακα άριστων τιμών του κλάδου και μιας ανάλυσης των ιστορικών τάσεων. Στην αξιολόγηση των τάσεων λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός και η μεταβλητότητα των αλλαγών του δείκτη με την πάροδο του χρόνου.

Οι ημέρες είσπραξης απαιτήσεων αντιπροσωπεύουν τον μέσο αριθμό ημερών κατά τις οποίες παραμένουν σε εκκρεμότητα (ανείσπρακτες) οι εμπορικές απαιτήσεις. Σε γενικές γραμμές, όσο μεγαλύτερος ο αριθμός των ημερών της εκκρεμότητας, τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα αθέτησης της πληρωμής εκ μέρους των εμπορικών οφειλετών και τόσο μεγαλύτερη η απορρόφηση των διαθέσιμων. Εάν οι οφειλέτες μιας εταιρείας φαίνονται να καθυστερούν περισσότερο απ' όσο συνηθίζεται στον κλάδο, απαιτείται περαιτέρω έρευνα και η ποιότητα των απαιτήσεων πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Απαιτήσεις * 365

Κύκλος εργασιών (Καθαρές Πωλήσεις)

8.6.11. Δείκτης Χρόνου Παραμονής Αποθεμάτων

Μια εκτίμηση του ιστορικού δείκτη των εκάστοτε ημερών παραμονής των αποθεμάτων στις αποθήκες.

Βασίζεται σε μια συγκριτική ανάλυση του εν λόγω δείκτη έναντι ενός πίνακα άριστων τιμών του κλάδου και μιας ανάλυσης των ιστορικών τάσεων. Στην αξιολόγηση των τάσεων λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός και η μεταβλητότητα των αλλαγών του δείκτη με την πάροδο του χρόνου. Ο δείκτης αυτός μετρά τη μέση διάρκεια των ημερών κατά τις οποίες οι μονάδες παραμένουν ως απόθεμα. Ο χαμηλός δείκτης σημαίνει ότι υπάρχει καλή ποιότητα ή εξαιρετικό μάρκετινγκ. Ο υψηλός δείκτης μπορεί να σημαίνει κακή ποιότητα, πιθανή υπερβολική αποθήκευση, απαξίωση των προϊόντων ή, σε αντίθεση με τις παραπάνω αρνητικές ερμηνείες, μια προγραμματισμένη τήρηση αποθεμάτων για περίπτωση έλλειψης υλικών.

²⁵ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Σύνολο Αποθεμάτων

Κόστος πωληθέντων × 365

8.6.12.²⁶ Δείκτης Παραμονής Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων

Ο δείκτης αυτός μετρά τη μέση διάρκεια των ημερών κατά τις οποίες παραμένουν σε εκκρεμότητα οι υποχρεώσεις της εταιρείας. Εάν οι υποχρεώσεις της εταιρείας εξοφλούνται πιο αργά απ' ότι συνηθίζεται στον κλάδο, τότε η εταιρεία μπορεί να αντιμετωπίζει έλλειψη διαθεσίμων, να διαφωνεί με τους προμηθευτές της για τα τιμολόγια, να απολαμβάνει εκτεταμένες προθεσμίες, ή να επεκτείνει εκούσια την εμπορική της πίστη.

Εάν όμως οι υποχρεώσεις εξοφλούνται πιο γρήγορα απ' όσο συνηθίζεται στον κλάδο, η εταιρεία μπορεί να απολαμβάνει περιορισμένη πίστωση ή να μην αξιοποιεί τις πιστώσεις που έχει στη διάθεση της.

Η σύγκριση του δείκτη της εταιρείας με αυτούς που συνηθίζονται στον κλάδο μπορεί να σημαίνει ότι υφίστανται οι παραπάνω και άλλες πιθανές συνθήκες. Στην περίπτωση του παρόντος δείκτη, η εγγύτητα στον μέσο όρο του κλάδου μας δίνει την πιο ευνοϊκή εκτίμηση.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

$365 \times \frac{\text{Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις}}{\text{Κόστος πωληθέντων}}$

8.6.13. Δείκτης Ταχύτητας Κεφαλαίου Κίνησης

Μια χαμηλή τιμή αυτού του δείκτη μπορεί να σημαίνει ανεπαρκή χρήση του κεφαλαίου κίνησης, ενώ μια υψηλή τιμή μπορεί να σημαίνει υπερβολικές εμπορικές συναλλαγές, κυρίως σε συνδυασμό με χαμηλές ή αρνητικές ταμειακές ροές που δημιουργούνται από τις εργασίες. Το κεφάλαιο κίνησης ορίζεται ως το Κυκλοφορούν Ενεργητικό μείον τις Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις. Παρέχει κάποια ένδειξη του περιθωρίου προστασίας που έχουν στη διάθεση τους οι πιστωτές της εταιρείας.

²⁶ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Κύκλος εργασιών

Κεφάλαιο Κίνησης

8.6.14. Δείκτης Ξένων προς Ίδια Κεφάλαια

Ο δείκτης των υποχρεώσεων προς την ενσώματη καθαρή θέση υπολογίζεται με διαίρεση των συνολικών υποχρεώσεων με την ενσώματη καθαρή θέση (την καθαρή θέση μείον οποιαδήποτε άυλα στοιχεία ενεργητικού).

Ο δείκτης αυτός αναφέρεται επίσης ως δείκτης δανειακής εξάρτησης (gearing) Εκφράζει τη σχέση μεταξύ των κεφαλαίων που χορηγούν οι πιστωτές και εκείνων που συνεισφέρουν οι ιδιοκτήτες. Εκφράζει το βαθμό προστασίας που παρέχεται από τους ιδιοκτήτες στους πιστωτές. Όσο υψηλότερος ο δείκτης, τόσο μεγαλύτερος ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν οι πιστωτές και τόσο μεγαλύτερη η ευαισθησία της εταιρείας στις επιχειρηματικές υφέσεις. Ο χαμηλός δείκτης γενικά σημαίνει ότι υπάρχει μεγαλύτερη μακροπρόθεσμη χρηματοοικονομική ασφάλεια. Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Σύνολο Υποχρεώσεων

Ενσώματη Καθαρή Θέση

8.6.15.²⁷ Δείκτης Δανειακής Εξάρτησης με συμμετοχή των Λογαριασμών Τάξεως.

Μια εκτίμηση της ιστορικής θέσης του δείκτη δανειακής εξάρτησης, διορθωμένη λόγω οποιωνδήποτε εκτός Ισολογισμού στοιχείων ενεργητικού ή παθητικού (Λογαριασμοί τάξεως). Όταν έχουν προσδιορισθεί τα εν λόγω μη αναφερόμενα στοιχεία ενεργητικού ή παθητικού και οι τιμές τους έχουν εκτιμηθεί και συμπεριληφθεί στους πίνακες της οθόνης στατιστικών στοιχείων του financial component, ο ιστορικός δείκτης των οφειλών προς την ενσώματη καθαρή αξία διορθώνεται με την συμπερίληψη αυτών των τιμών στο παθητικό ή στην καθαρή θέση. Η εκτίμηση βασίζεται σε μια συγκριτική ανάλυση του εν λόγω διορθωμένου δείκτη έναντι ενός πίνακα άριστων τιμών του κλάδου που αφορά τον δείκτη των οφειλών προς την ενσώματη καθαρή θέση. Στην ανάλυση λαμβάνονται επίσης υπόψη και οι ιστορικές τάσεις αυτού του δείκτη. Στην αξιολόγηση των τάσεων λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός και η μεταβλητότητα των αλλαγών του δείκτη με την πάροδο του χρόνου.

²⁷ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Συνολικές Υποχρεώσεις + Λογ/σμοί Τάξεως Πιστωτικοί

Ενσώματη Καθαρή Θέση+ Λογ/σμοί Τάξεως Χρεωστικοί

8.6.16. Λειτουργικές Δαπάνες προς Κύκλο Εργασιών

Εκτίμηση του ιστορικού δείκτη των λειτουργικών δαπανών προς τον κύκλο εργασιών. Βασίζεται σε μια συγκριτική ανάλυση του εν λόγω δείκτη έναντι ενός πίνακα άριστων τιμών του κλάδου και μιας ανάλυσης των ιστορικών τάσεων. Στην αξιολόγηση των τάσεων λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός και η μεταβλητότητα των αλλαγών του δείκτη με την πάροδο του χρόνου.

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

Ως ποσοστό επί τοις εκατό = Λειτουργικές Δαπάνες

Κύκλος Εργασιών

8.7.²⁸ Αναλύσεις εκτίμησης δεικτών (Ratio Assessment)

Η εκτίμηση του δείκτη είναι το σταθμισμένο άθροισμα μιας υπολογισθείσας συγκριτικής εκτίμησης / εκτίμησης τάσεων (trends) και μιας απόλυτης εκτίμησης. Η εκτίμηση τάσεων περιλαμβάνει επίσης το συστατικό της ανάλυσης της μεταβλητότητας. Η απόλυτη ανάλυση πραγματοποιείται για ορισμένους δείκτες μόνο.

Το παρακάτω διάγραμμα μας δίνει μια γενική εικόνα των διαφόρων συστατικών στοιχείων της ανάλυσης που μπορεί να εμπεριέχονται στην ανάλυση του δείκτη και τον τρόπο με τον οποίο συνδυάζονται τα συστατικά στοιχεία για να μας δώσουν την τελική εκτίμηση του δείκτη.

Οι επιπτώσεις κάθε συστατικού στοιχείου της ανάλυσης στη μέτρηση της εκτίμησης του δείκτη ποικίλλει, ανάλογα με τις τιμές των εισαγομένων στοιχείων και, τελικά, με το κλαδικό πρότυπο που χρησιμοποιείται για την ανάλυση της εταιρείας.

Καθένα από τα δευτερογενή συστατικά στοιχεία της ανάλυσης, περιγράφεται λεπτομερέστερα στη συνέχεια.

²⁸ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

1. Εκτίμηση τάσεων (Trend Assessment)

Στην εκτίμηση αυτή λαμβάνονται υπόψη οι τάσεις του δείκτη κατά τις περιόδους που αναλύονται. Υπενθυμίζεται ότι η ανάλυση των τάσεων πραγματοποιείται μόνο εάν υπάρχουν επαρκείς ιστορικές καταστάσεις.

2. Τιμή τάσεων σε παρόμοιες εταιρείες (Peer Trend Value)

Σε αυτήν λαμβάνονται υπόψη οι τάσεις του δείκτη στην ομάδα παρόμοιων εταιρειών του κλάδου κατά τη διάρκεια των περιόδων που αναλύονται. Προκύπτει από την ανάλυση της βάσης δεδομένων της ΚΛΙΑ και καθιερώνει τις τάσεις που επικρατούσαν επί τέσσερα έτη (από το 1996).

3.²⁹ Ανάλυση μεταβλητότητας (Volatility Analysis)

Το συστατικό στοιχείο της μεταβλητότητας αποτελεί επέκταση της ανάλυσης των τάσεων. Σε γενικές γραμμές, οι τάσεις ενός δείκτη που είναι είτε σταθερός είτε αυξάνει / φθίνει με σταθερό ρυθμό, μπορούν να αναλυθούν με μεγαλύτερη βεβαιότητα από τους δείκτες που παρουσιάζουν διακυμάνσεις από τη μια περίοδο στην άλλη. Εάν οι ιστορικές τάσεις του δείκτη εμφανίζουν ένα διάγραμμα μεγάλης διακύμανσης, τότε η εκτίμηση μεταβλητότητας θα είναι δυσμενής. Αντίθετα, εάν οι τάσεις του δείκτη εμφανίζουν σταθερότητα ή ένα σχετικά ομαλό διάγραμμα αλλαγής, η εκτίμηση μεταβλητότητας θα είναι ευνοϊκή. Ακόμα όμως και μια εξαιρετικά ευνοϊκή εκτίμηση μεταβλητότητας θα έχει σχετικά μικρή επίπτωση στη γενική εκτίμηση τάσεων. Η βασική λειτουργία της ανάλυσης μεταβλητότητας είναι να χειροτερεύει την γενική εκτίμηση των τάσεων.

4. Δευτερογενής εκτίμηση γενικών τάσεων (Overall Trend Sub-Assessment)

Η δευτερογενής εκτίμηση γενικών τάσεων δεν είναι παρά ο σταθμισμένος συνδυασμός της ανάλυσης τάσεων και της εκτίμησης μεταβλητότητας της τάσης αυτής.

5. Δευτερογενής συγκριτική εκτίμηση (Peer Sub-Assessment)

Είναι μια εκτίμηση της αποδοτικότητας του δείκτη σε σύγκριση με τις τιμές του κλάδου. Η υπολογισθείσα τιμή του δείκτη για την τρέχουσα περίοδο συγκρίνεται με τις τιμές του

²⁹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

κλάδου και έτσι καταλήγουμε στην διαβάθμιση της εταιρείας. Η διαβάθμιση στη συνέχεια μετράται και παρουσιάζεται με τη μορφή μιας μέτρησης εκτίμησης.

6.³⁰ Συγκριτική εκτίμηση / εκτίμηση τάσεων (Peer /Trend Assesment)

Η συγκριτική εκτίμηση / εκτίμηση τάσεων είναι ο σταθμισμένος συνδυασμός δύο δευτερογενών εκτιμήσεων: της συγκριτικής και των τάσεων. Εάν μία από τις δευτερογενείς εκτιμήσεις δεν είναι διαθέσιμη, τότε η εκτίμηση θα βασίζεται αποκλειστικά στη δευτερογενή εκτίμηση που ορίζεται.

7. Απόλυτη εκτίμηση (Absolute Assessment)

Για μερικούς από τους δείκτες υπάρχουν ορισμένες προδιαγραφές κοινώς αποδεκτές στον πιστωτικό τομέα, πάνω ή κάτω από τις οποίες η συνολική αποδοτικότητα μιας εταιρείας μπορεί να χαρακτηριστεί με ασφάλεια ότι είναι καλή ή κακή, ανεξάρτητα από τις τιμές του υπόλοιπου κλάδου.

Οι εν λόγω προδιαγραφές του δείκτη αποδοτικότητας χρησιμοποιούνται στην παρούσα εκτίμηση για να αντισταθμισθούν τα αποτελέσματα που προέρχονται από τις συγκρίσεις των δεικτών σε ένα πολύ ισχυρό ή πολύ αδύναμο κλάδο. Οι απόλυτες τιμές που χρησιμοποιούνται στην παρούσα ανάλυση μπορεί να ποικίλλουν, ανάλογα με το πρότυπο του κλάδου που χρησιμοποιείται για την ανάλυση της εταιρείας.

8.8. Συστατικά στοιχεία της ανάλυσης κάθε εκτίμησης δεικτών

Για κάθε δείκτη, στον παρακάτω πίνακα σημειώνονται τα συστατικά στοιχεία ανάλυσης που περιλαμβάνονται στην εκτίμηση του δείκτη και, εάν συντρέχει περίπτωση, ποια ανάλυση επηρεάζει η εκτίμηση του δείκτη.

³⁰ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Πίνακας 3 Εκτίμηση Δεικτών

Εκτίμηση δείκτη	Σύγκριση	Τάσεις	Μεταβλητότητα	Απόλυτη	Που διοχετεύεται
Μικτό Περιθώριο κέρδους	√	√	√		Εργασίες
Περιθώριο Καθαρών Κερδών	√	√	√		Εργασίες
%Καθαρών Κερδών προ φόρων / Κύκλος Εργασιών	√	√	√		Εργασίες
% Καθαρών Κερδών προ φόρων / Σύνολο Ενεργητικού	√	√	√		Εργασίες
%Καθαρών Κερδών προ φόρων / Ενσώματα Καθαρή θέση	√	√	√		Εργασίες
Κύκλος Εργασιών / Συνολικό Ενεργητικό	√	√	√		Εργασίες
%Αύξησης Κύκλου Εργασιών	√	√	√	√	Εργασίες
Δείκτης Γενικής Ρευστότητας	√	√	√	√	Ρευστότητα
Δείκτης Ειδικής Ρευστότητας	√	√	√	√	Ρευστότητα
Χρόνος Παραμονής Αποθεμάτων	√	√	√		Ρευστότητα
Χρόνος Παραμονής Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων	√	√	√		Ρευστότητα
Ταχύτητα Κεφαλαίου Κίνησης	√	√	√	√	Ρευστότητα
Ξένα/Ίδια Κεφάλαια	√	√	√	√	Διάθρωση κεφαλαίου
Δανειακή εξάρτηση με Λογ/σμούς Τάξεως	√	√	√	√	Διάθρωση κεφαλαίου
%Λειτουργικών Δαπανών/ Κύκλος	√	√	√		-

8.9. Αξιολόγηση Δανειολήπτη

8.9.1. Γενικά

Στο σημείο αυτό, έχουν ολοκληρωθεί τα διάφορα στάδια της ανάλυσης της βιωσιμότητας και πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη από το expert component. Το σύστημα διαθέτει τώρα όλες τις αναγκαίες ποσοτικές (financial component) και ποιοτικές (expert component) πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον της εταιρείας, καθώς και με την παρελθούσα και προβλεπόμενη αποδοτικότητα της, ώστε να είναι σε θέση να σας παρουσιάσει τις τελικές του εκτιμήσεις για τις διάφορες πτυχές των εργασιών της εταιρείας και να καταλήξει σε μια γενική αξιολόγηση του δανειολήπτη.

Υπενθυμίζεται ότι η αξιολόγηση του δανειολήπτη, όπως και οποιαδήποτε άλλη μέτρηση, μπορεί να παραχθεί ακόμα και όταν τα δεδομένα δεν είναι διαθέσιμα ή είναι ανεπαρκή (όπως δηλαδή συμβαίνει με την επιχειρηματική ανάλυση ή τον προβαλλόμενο χρηματοοικονομικό δείκτη). Καθώς αναπτύσσετε μια μακροχρόνια συνεργασία με την εταιρεία, θα επαναλαμβάνετε την ανάλυση του expert component, ώστε να τηρείτε ενημερωμένες τις γνώσεις σας για την κατάσταση της εταιρείας. Με αυτόν τον τρόπο, το σύστημα θα σας δίνει την ικανότητα να τηρείτε ένα αρχείο των αναλύσεων των προηγούμενων ετών.

8.9.2.³¹ Περίληψη της αξιολόγησης του δανειολήπτη (Borrower Rating Summary)

Όταν επιλέγετε την περίληψη της αξιολόγησης του δανειολήπτη από το ευρετήριο οθονών, το σύστημα εμφανίζει μιαν οθόνη παρόμοια με αυτή που φαίνεται παρακάτω.

8.10. Χρόνια λειτουργίας της επιχείρησης (Years In Business)

Πόσα χρόνια λειτουργεί η επιχείρηση;

8.11. Πιστωτικό παρελθόν

Πρόκειται για το ιστορικό παρακολούθησης των πληρωμών των σημερινών και παλαιότερων δανείων από οποιουδήποτε πιστωτές. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει το ιστορικό της εκπλήρωσης των μη σχετικών με πληρωμές όρων των δανειακών συμβάσεων.

³¹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Επεξηγηματικά, σημειώνουμε ότι με την επιλογή «ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΜΠΕΙΡΙΑ» εννοείται ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Με την επιλογή «ΜΙΚΡΟΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ» εννοείται μικρό ύψος δυσμενών στοιχείων σε σχέση με το ύψος δραστηριότητας ή / και αραιή συχνότητα εμφάνισης δυσμενών στοιχείων. Με την επιλογή «ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ» εννοούνται μεγάλου ύψους δυσμενή στοιχεία ή και συχνή εμφάνιση αυτών, με ιδιαίτερη έμφαση στην τελευταία πενταετία. Με την επιλογή «ΔΙΕΥΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΕΜΠΛΟΚΕΣ» εννοούνται ρυθμίσεις που διευθετήθηκαν χωρίς απώλειες για την τράπεζα.

Πιστωτικό παρελθόν

- ΚΑΘΑΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ
- ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΜΠΕΙΡΙΑ
- ΜΙΚΡΟΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
- ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
- ΔΙΕΥΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΕΜΠΛΟΚΕΣ
- ΠΤΩΧΕΥΣΗ

8.12.³² Κίνδυνοι λόγω δυσμενών γεγονότων (Risk Of Adverse Events)

Να αποτιμηθεί η ευαισθησία της εταιρίας σε απότομες δυσμενείς αλλαγές ή σε διακοπή των εργασιών της λόγω γεγονότων όπως οι απεργίες, η σοβαρή έλλειψη πρώτων υλών, οι αγωγές λόγω ελαττωματικών προϊόντων, οι δημογραφικές αλλαγές, οι απότομες αλλαγές στις ανάγκες ή τις αντιλήψεις της αγοράς, οι κακές δημόσιες σχέσεις ή η επίθεση από τα μέσα ενημέρωσης, κλπ. Η επιλογή ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΟΙ ή ΜΙΚΡΟΙ πρέπει να δίδεται σε μια εταιρία που έχει πολύ μικρή ευαισθησία ή που θα μπορούσε να απορροφήσει χωρίς πρόβλημα τα περισσότερα δυσάρεστα γεγονότα που προαναφέρθηκαν. Η επιλογή ΜΕΓΑΛΟΙ ή ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟΙ πρέπει να δίδεται σε μια εταιρία που είναι ευαίσθητη σε ένα σοβαρό δυσάρεστο γεγονός που θα μπορούσε να αποβεί μοιραίο ή πολύ επιβλαβές.

Στην αξιολόγηση σας να εξετάσετε επίσης το μέγεθος και την πιθανότητα των δυσμενών επιπτώσεων από αυτά τα γεγονότα. Σημειωτέον ότι οι κίνδυνοι είναι μεγαλύτεροι στις εταιρείες των οποίων τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες επηρεάζουν την υγεία και ασφάλεια των καταναλωτών ή του περιβάλλοντος.

³² Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας και του Ομίλου

Επίλογος

Στον επίλογο της πτυχιακής εργασίας θα θέλαμε να αναφερθούμε σε μερικά σημαντικά σε μερικά σημαντικά χαρακτηριστικά της οικονομικής δραστηριότητας που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια. Η απελευθέρωση των αγορών, η απορύθμιση της αγοράς, η διάδοση της πληροφορικής κλπ. έχουν καταργήσει τα προστατευτικά τείχη μέσα στα οποία λειτουργούσαν οι τράπεζες και γενικότερα οι επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικές ευκαιρίες για κέρδη, αλλά ταυτόχρονα και μεγαλύτερη αβεβαιότητα. Λόγω των παραπάνω, το τραπεζικό σύστημα μπόρεσε να εξαπλώσει τις δραστηριότητες του πέρα από γεωγραφικά σύνορα και να προσφέρει νέα προϊόντα και υπηρεσίες σε πιο ποικίλη πελατειακή βάση.

Όσον αφορά το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα είδαμε ότι διαμορφώθηκαν και εδώ νέες συνθήκες στις οποίες συνετέλεσε και η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν νέες τράπεζες, μεγεθύνθηκαν οι παλιές μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών, διευρύνθηκαν οι τραπεζικές δραστηριότητες σε νέους τομείς και έχουν αναπτυχθεί νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες. Από την άλλη, αναπτύχθηκαν σημαντικά οι αγορές χρήματος και κεφαλαίου και οι ελληνικές τράπεζες διεθνοποιήθηκαν με την επέκτασή τους κυρίως σε γειτονικές χώρες της Βαλκανικής.

Γνωρίζουμε ότι κάθε κίνηση και δραστηριότητα της τράπεζας ενέχει σε κάποιο βαθμό κίνδυνο από τον οποίο η τράπεζα θα πρέπει να προφυλαχθεί. Επομένως, κρίνεται απαραίτητο οι τράπεζες σε κάθε τους βήμα να εφαρμόσουν συστήματα διαχείρισης κινδύνου, γιατί μια ανεπαρκής διαχείριση κινδύνων μπορεί να απειλήσει τη φερεγγυότητα της τράπεζας. Έτσι λοιπόν, οι τράπεζες που επιθυμούν να διατηρήσουν την κερδοφορία τους θα πρέπει να εμπλέκονται όλο και περισσότερο στην ανάληψη και διαχείριση κινδύνων, γιατί στο ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον που δρουν, αν το χαρτοφυλάκιο τους είναι απαλλαγμένο από κινδύνους θα είναι πολύ δύσκολο να αποκομίσουν κέρδη. Για το λόγο αυτό τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να διαχειριστούν σήμερα αποτελεσματικά διάφορους κινδύνους όπως τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς, ρευστότητας, λειτουργικό, συναλλαγματικό, κίνδυνο επιτοκίων κ.ά.

Παράλληλα, οι τράπεζες εκτέθηκαν σε μεγαλύτερους κινδύνους λόγω της έντασης του ανταγωνισμού. Η τραπεζική διαχείριση μετατράπηκε από παθητική χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση ρουτίνας σε δυναμική διαδικασία διαχείρισης κινδύνων.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι όλες οι τράπεζες θα πρέπει αφού λάβουν υπόψη τους κανόνες για την κεφαλαιακή επάρκεια που έχει θέσει η Επιτροπή της Βασιλείας για όλες τις μορφές κινδύνων, να εντείνουν τις προσπάθειες τους για την εφαρμογή και υιοθέτηση προηγμένων συστημάτων διαχείρισης κινδύνων τόσο για το λειτουργικό όσο κυρίως για τον πιστωτικό κίνδυνο. Γιατί οι τράπεζες και κυρίως οι ελληνικές θα ωφεληθούν από την υιοθέτηση των οδηγιών της Επιτροπής της Βασιλείας για να διαχειριστούν καλύτερα τον κίνδυνο. Οι πιο έμπειρες και τεχνολογικά προηγμένες τράπεζες θα αποκτήσουν ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα γιατί θα τους επιτραπεί να στηριχτούν στις δικές τους αξιολογήσεις, χρησιμοποιώντας τα μοντέλα πιστωτικού κινδύνου που έχουν αναπτύξει. Η χρήση των εσωτερικών αξιολογήσεων των τραπεζών θα είναι αποτελεσματικότερη σε συνδυασμό με τη χρήση των αξιολογήσεων των μεγάλων εξειδικευμένων αξιολογικών οίκων, καλύπτοντας έτσι ένα ευρύ φάσμα εκτιμήσεων του πιστωτικού κινδύνου.

Μπορεί η υιοθέτηση των προηγμένων μεθόδων από τις τράπεζες να συνεπάγεται ένα επιπρόσθετο κόστος για αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού των τραπεζών και εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, αλλά δεν θα πρέπει να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα η υιοθέτηση τους από τις τράπεζες γιατί εκείνο που μετρά σήμερα είναι να μπορεί κάθε τράπεζα να αναγνωρίζει, να παρακολουθεί, να ελέγχει και να διαχειρίζεται σωστά όλους τους κινδύνους που κρύβουν οι δραστηριότητες της ώστε να έχει κερδοφόρα πορεία και ανάπτυξη.

Αξίζει να σημειώσουμε πως σε όλες τις οικονομίες που βρίσκονται σε βαθιά κρίση, το πρόβλημα ξεκινά από την κρίση του τραπεζικού συστήματος. Η υγεία, λοιπόν, και η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος αποτελούν προϋπόθεση για τη σταθερότητα και τη συνέχεια στην ανάπτυξη της οικονομίας. Κοιτάζοντας τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, διαπιστώνουμε ότι το τραπεζικό σύστημα αγωνίζεται να εξέλθει υγιές και αλώβητο από τη σημερινή αβέβαιη συγκυρία. Παρ' όλες τις δυσκολίες, θεωρούμε ότι θα καταφέρει να ξεπεράσει τα προβλήματα που πιθανόν θα προκύψουν και η επιτυχία αυτή θα είναι προς όφελος ολόκληρης της ελληνικής οικονομίας και της προόδου της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Νούλας Α., «Χρήμα και Τράπεζες», 2000, Εκδόσεις Σταμούλη

Προβόπουλος Γ. Καπόπουλος Π., «Η Δυναμική του Χρηματοπιστωτικού συστήματος»
2001, Εκδόσεις Σάκκουλα

Συριοπούλου Κ., «Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου», 2000, Εκδόσεις «Μοгах»

Τράπεζα της Ελλάδος, «Οικονομικό Δελτίο», Τεύχος 24, Ιανουάριος 2005

Τράπεζα της Ελλάδος, Ομιλία Διοικητή Τραπέζης Ελλάδος κ. Ν. Γκαργκάνα στο Propeller Club,, 19.12.2003

Εθνική Τράπεζα, «Ενοποιημένη Έκθεση Διαχείρισης της Εθνικής Τράπεζας»

Χαρδούβελης Γ. , «Ωφέλειες, κίνδυνοι και άριστο θεσμικό πλαίσιο» 1996

ΑΡΘΡΑ ΔΕΛΤΙΩΝ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Γκόρτσιος Χ., «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα», Α΄ Τριμηναία 2003

Καλφάογλου Φ. , «Υποδείγματα μέτρησης πιστωτικού κινδύνου», 1999

Χαραλαμπίδης Μ. , «Η νέα συνθήκη της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια», 2001

B. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

<http://www.in.gr/AseNews/article.asp?lngEntityID=27510&lngDtrID=4>

<http://www.c-eps.org/documents/GL03stresstesting.pdf>

www.bankofgreece.gr

<http://www.nbg.gr/>